

Raportul național EUROSTUDENT VII 2018-2021

Condițiile de viață și studiu ale studenților

Editura Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație

București
2022

ISBN 978-606-8966-12-0

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE – UNITATEA DE CERCETARE ÎN
EDUCAȚIE (CNPEE-UCE)

Str. Știrbei Vodă, nr.37, 010102, București,

Tel: (004) 0213142782

Website: www.ise.ro

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII (UEFISCDI)

Str. Mendeleev nr. 21-25, 010362, București.

Tel: (004) 0213023850

Website: <https://uefiscdi.gov.ro>

Copyright: © Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, 2022

Finanțarea contribuției de participare la proiectul EUROSTUDENT VII pentru România s-a realizat din fondurile Ministerului Educației, iar realizarea cercetării naționale din fondurile Ministerului Educației, inclusiv cu sprijinul proiectului POCU 126766, implementat de UEFISCDI în parteneriat cu Ministerul Educației.

Colectivul de autori și capitolele elaborate:

Marius Lazăr (coord.) (CNPEE-UCE)- A1, A2, B1, B3

Oana Iftode (CNPEE-UCE) – B2

Ancuța Plăeșu (CNPEE-UCE)- – B3

Oana Derviş (UEFISCDI) – B4

Delia Goia (CNPEE-UCE) – B5

Ana Maria Dalu (CNPEE-UCE) – B5

Andreea Gheba (UEFISCDI) – B6

Elena Trifan (UEFISCDI) – B7, B8

Suport prelucrări statistice:

Catrinel Alexandra Lupu (CNPEE-UCE), Zoe Tasești (CNPEE-UCE)



Unitatea Executivă pentru
Finanțarea Învățământului Superior,
Cercetării, Dezvoltării și Inovării

Cuprins

A. Context.....	3
A1. Introducere.....	3
A2. Aspecte metodologice.....	5
B. Rezultate și analize.....	8
B1. Caracteristici socio-demografice ale studenților.....	8
B2. Tranziție și acces în învățământul universitar.....	19
B3. Situația studiilor și percepții despre mediul academic.....	33
B4. Contextul familial al studenților.....	53
B5. Condiții de locuire.....	64
B6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare.....	84
B7. Munca și studiile – bugetul de timp al studenților.....	98
B8. Mobilitatea internațională a studenților.....	112
C. Anexe.....	124
C1. Abrevierile țărilor.....	124
C2. Acronime și prescurtări.....	125
C3. Note metodologice indicatori.....	126
C4. Bibliografie.....	132

A. Context

A1. Introducere

Despre EUROSTUDENT

EUROSTUDENT este o **cercetare cantitativă**, transnațională, despre condițiile de viață și studiu ale studenților, realizată periodic, din trei în trei ani, în peste 20 de țări europene, atât membre, cât și non-membre ale Uniunii Europene. Scopul autodeclarat al proiectului este monitorizarea condițiilor de viață și studiu ale studenților din țările europene participante, pentru a oferi informații utile și necesare autorităților publice și altor actori interesați (Hauschildt et.al, 2021: 14). La runda a 7-a a cercetării, derulată între 2018-2021, au participat 26 de țări europene. Dintre acestea, 21 au derulat cercetarea de teren înainte de pandemia COVID-19, iar 5, printre care și România, în perioada pandemică (idem)¹. Odată cu EUROSTUDENT VII, România este la a 5-a participare în cadrul proiectului, după debutul din sesiunea 2005-2008.

Proiectul EUROSTUDENT este coordonat de un consorțiu format din șapte organizații membre, în strânsă colaborare cu partenerii naționali din fiecare țară participantă, reprezentați deopotrivă de factori de decizie și grupuri de cercetători în domeniu. Coordonatorul central al consorțiului este Centrul German de Cercetare în Învățământul Superior și Studii Științifice (DZHW), cu sediul în Hanovra, Germania (Hauschildt et.al, 2021:22). Implementarea EUROSTUDENT VII 2018-2021, la nivel european, a fost finanțată cu sprijinul tuturor țărilor participante și cofinanțată din programul Erasmus+ al Uniunii Europene, al Ministerului Federal German al Educației și Cercetării și al Ministerului Olandez al Educației, Culturii și Științei (idem). Participarea la proiect, a fiecărei țări implicate, a fost decisă, de regulă, la nivelul ministerului național de resort, care a fost și responsabil de finanțarea și desfășurarea cercetării naționale. În cazul României, finanțarea contribuției de participare la proiectul EUROSTUDENT VII s-a realizat din fondurile Ministerului Educației, iar realizarea cercetării naționale din fondurile Ministerului Educației, inclusiv cu sprijinul proiectului POCU 126766², activitatea A4.7. Proiectul EUROSTUDENT este administrat, din anul 2012, la nivel

¹ O situație aparte este cazul Germaniei, care a avut o componentă din sondaj derulată înainte de pandemie, și una în timpul pandemiei.

² Proiectul POCU 126766, “Calitate în învățământul superior: internaționalizare și baze de date pentru dezvoltarea învățământului românesc”, implementat de UEFISCDI în parteneriat cu Ministerul Educației.

național, de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), în parteneriat cu Institutul de Științe ale Educației, în prezent Centrul Național pentru Politici și Evaluare în Educație - Unitatea de Cercetare în Educație (CNPEE - UCE).

Raportul de față, elaborat de un colectiv mixt din cele două instituții partenere menționate, prezintă rezultatele EUROSTUDENT VII pentru România, păstrând în mare parte structura teoretică a raportului european și realizând, acolo unde a fost posibil și relevant, comparații cu datele din celelalte țări sau cu valurile anterioare EUROSTUDENT. Sperăm ca informațiile prezentate să fie utile autorităților din domeniu, dar și cercetătorilor, actorilor cheie din societatea civilă, altor persoane interesate.

A2. Aspecte metodologice

Date generale

Ancheta EUROSTUDENT la nivel internațional se bazează pe aplicarea unui **chestionar** comun de tip omnibus, cu teme relevante pentru viața socială și academică a studenților, pe un eșantion sau pe întreaga populație de studenți din fiecare țară participantă. Chestionarul EUROSTUDENT poate conține, pe lângă setul de întrebări comune pentru toate țările, și întrebări specifice pentru o anumită țară, în funcție de interesul cercetătorilor la momentul respectiv. În cazul României, pentru runda a 7-a, având în vedere contextul pandemic, au fost incluse câteva întrebări specifice, care însă, evident, nu permit comparații internaționale.

Grupul țintă al cercetării sunt considerați toți studenții înmatriculați într-un program de studii național considerat ca făcând parte din educația superioară. În cazul României, este vorba de studii de licență (inclusiv cele de lungă durată) și studii de masterat, adică nivelele 6 și 7 ISCED (Clasificarea Internațională Standard a Educației³). Sunt eligibili pentru a fi incluși în studiu toți studenții, indiferent de naționalitatea lor, programul de studii urmat sau forma de proprietate a universității unde se desfășoară acest program (publică sau privată). Nu sunt eligibili pentru a fi incluși în studiu studenții care la momentul anchetei au întrerupt studiile, cei plecați într-un program de mobilitate internațională, studenții care urmează studii doctorale, cei înscriși la forme de învățământ la distanță, precum și cei din învățământul militar/ordine publică/siguranță națională. Criteriile de selecție includ și studenții străini înmatriculați la un program de studii universitare din România, însă având în vedere disponibilitatea chestionarului exclusiv în limba română, numărul acestora este redus⁴. Nu sunt incluși în lotul investigat studenții aflați în România temporar pentru studii, ca parte a unui program de mobilitate internațională.

În ceea ce privește **modalitatea de aplicare a chestionarului** (față în față, telefonic, online) cât și **modalitatea de selecție a studenților**, acestea rămân la alegerea fiecărei țări participante, păstrând, desigur, cerințele de validitate științifică aferente metodei alese. Indiferent de modalitatea de selecție a studenților participanți, la finalul colectării datelor are loc curățarea și ponderarea bazei de date, pentru o reprezentativitate sporită a eșantionului/lotului rezultat. Fiecare partener în cadrul anchetei EUROSTUDENT primește instruire și instrumente de lucru, atât scrise cât și sub forma unor

³ Pentru definirea nivelurilor ISCED vezi Anexa C2.

⁴ Doar 1% dintre cei care au răspuns valid la întrebarea referitoare la cetățenie (N=14 167 subiecți – date neponderate) au declarat că nu au cetățenie română.

seminarii, prezentări, întâlniri directe, pentru a putea duce la bun sfârșit fiecare rundă a acestei cercetări, în condițiile cerute de consorțiul care coordonează proiectul. Mai multe detalii despre proiectul EUROSTUDENT, inclusiv accesul la datele internaționale, rapoarte și comunicări, se găsesc pe site-ul web al proiectului (în limba engleză): <https://www.EUROSTUDENT.eu/>.

Participanți

Chestionarul EUROSTUDENT VII a fost trimis întregii populații de studenți considerate eligibile⁵ (311 352 studenți), dintre care au răspuns 22 431 de studenți (7.2%). În urma verificării și curățării datelor, conform cerințelor consorțiului, a rezultat un lot de **19 484 de subiecți**, reprezentând 6.3% dintre cei care au primit invitația de participare. Numărul final de subiecți rezultat în urma procedurilor de ponderare, care apare în comparațiile internaționale de pe platforma EUROSTUDENT și pe baza căruia s-au realizat și analizele din acest raport este de 19 612 cazuri.

Instrumente și proceduri

Chestionarul utilizat conține 76 de întrebări pe **9 teme majore**: *caracteristici socio-demografice; context familial; acces și tranziție în învățământul superior; situația studiilor și relația cu mediul academic; bugetul de timp; mobilitatea; munca (angajarea); resurse și cheltuieli; locuirea*. Întrebările au fost traduse și adaptate din versiunea în limba engleză a chestionarului, pusă la dispoziție de consorțiu⁶, de o echipă de cercetători din cadrul CNPEE-UCE și UEFISCDI. La fel ca și în valul anterior (VI), s-a optat pentru modalitatea de aplicare online (autoadministrat)⁷, chestionarul fiind transmis către studenți prin intermediul unei platforme naționale gestionate de UEFISCDI. După prima invitație de completare, respondenții au primit încă două reamintiri de a răspunde sau finaliza chestionarul. Durata de completare estimată de completare a chestionarului⁸ a fost de aproximativ 20 minute. Perioada de completare: 24 noiembrie 2020- 18 ianuarie 2021.

Chestionarul EUROSTUDENT VII a fost transmis către studenți simultan cu Chestionarul Național Studentesc (un studiu național care măsoară nivelul de satisfacție a studenților față de învățământul

⁵ Am ales această variantă de investigare (și nu eșantionul) din mai multe motive. Pe de o parte, accesul facil la datele de identificare ale studenților (via RMU- Registrul Matricol Unic, cu sprijinul UEFISCDI-MEN), reprezentativitatea mai mare, dar și simplitatea procedurii..

⁶ Chestionarul în limba engleză este disponibil aici: [https://metadata.fdz.dzhw.eu/public/files/instruments/ins-es7-ins1\\$-1.0.0/attachments/Questionnaire_EurostudentVII.pdf](https://metadata.fdz.dzhw.eu/public/files/instruments/ins-es7-ins1$-1.0.0/attachments/Questionnaire_EurostudentVII.pdf) (accesat în data de 3.02.2022).

⁷ Am ales această variantă de administrare din mai multe motive. Pe de pe o parte, costurile mai reduse, apoi rapiditatea prelucrării datelor primare, și nu în ultimul rând restricțiile specifice pandemiei.

⁸ În urma pretestării.

superior), luând în considerare anumite constrângeri de timp și resurse, dar și posibilitatea de a spori vizibilitatea cercetării prin combinarea eforturilor din cele două studii paralele.

După finalizarea colectării datelor, acestea au intrat în procesul laborios de verificare, curățare și validare, ponderare, pe baza instrucțiunilor și sintaxelor (comenzi de program) oferite de consorțiul internațional. Criteriile folosite în **ponderarea (ajustarea) datelor** sunt: vârsta, sexul, ciclul de studiu, domeniul de studiu și dimensiunea localității unde se află instituția de învățământ superior. Datele administrative folosite pentru ponderare se referă la anul universitar 2020-2021 și au fost furnizate de Ministerul Educației (via UEFISCDI).

După încheierea curățării și ponderării datelor, a rezultat o bază de date națională în format SPSS, respectiv o serie de prelucrări în funcție de anumite variabile specifice, simple sau agregate (așa numitele Focus-Groups). Datele rezultate au fost verificate și validate și de echipa internațională, fiind apoi urcate pe platforma EUROSTUDENT și incluse în raportul final *Synopsis of indicators-EUROSTUDENT 2018-2021*.

Prezentul raport se bazează pe datele publice disponibile pe platforma EUROSTUDENT dar și pe prelucrări specifice, direct din baza de date EUROSTUDENT națională, realizate de autorii raportului. În ambele situații, s-a lucrat cu baza de date ponderată⁹. Prelucrările statistice s-au realizat cu ajutorul programelor Excel, IBM-SPSS, R. Acolo unde nu sunt alte precizări suplimentare, graficele și tabelele se referă la date rezultate din valul VII al studiului, pentru România. Comparațiile cu alte țări, inclusiv mediile, se bazează pe lista țărilor (N=24, vezi Anexa C1) cu date valide încărcate în platforma EUROSTUDENT, la data elaborării raportului. Excepțiile, legate de țări care au aplicat chestionarul înainte/în timpul pandemiei, sunt specificate explicit în text și în anexele metodologice.

⁹ Excepțiile sunt menționate explicit în text.

B. Rezultate și analize

B1. Caracteristici socio-demografice ale studenților

Rezumat

Vârsta medie a studenților români la momentul realizării studiului EUROSTUDENT VII era de 25.2 ani, similară celei de la nivel european (25.5 ani) și în ușoară creștere față de valul EUROSTUDENT VI (cu 1 an). Această creștere se reflectă inclusiv în media de vârstă la intrarea în învățământul superior. Pe sexe, băieții au o medie vârstă ușor mai ridicată, față de fete. Diferența de vârstă între studenții de la licență și cei de la master este similară celei europene (aprox. 4 ani).

Distribuția studenților pe **sexe** arată o preponderență a fetelor, atât la nivel național cât și european, cu ponderi totuși mai reduse în România, față de media europeană. Diferența în funcție de sex se accentuează la ciclurile superioare sau de lungă durată (master, licență și master integrat). Pe domenii de studiu, fetele sunt mai prezente în domenii precum Educație; Științe sociale, jurnalism și informații; Științele naturii, matematică și statistică; Sănătate și asistență socială, iar băieții în domeniul TIC; Inginerie, industrie, construcții, Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare.

Din punct de vedere al **situației parentale proprii**, majoritatea studenților români nu au copii, conform datelor ES VII. Ponderea studenților din România care declară că au cel puțin un copil este de 13%, cu două procente peste media europeană. Nu sunt diferențe în funcție de sex. Media de vârstă a primului copil, la studenții români, este de 10 ani, mai ridicată față de media europeană, de 8.4 ani. Comparativ cu valurile anterioare EUROSTUDENT, se observă o creștere importantă a procentului de studenți părinți, cu 4% în valul VII, față de media de 9% din valurile VI și V.

Din punct de vedere al **statutului de migrație**, peste 95% (97%) din studenții din România sunt născuți și educați în țară, mult peste media EUROSTUDENT, de 77%. Datele sunt similare cu cele din valurile anterioare (V, VI).

România are un procent redus (5%) de **studenți cu dizabilități** limitative în muncă/studii, conform datelor EUROSTUDENT, mult sub media europeană (15%). După tipul dizabilității, cele mai frecvente dizabilități raportate sunt problemele senzoriale de vedere sau auz (aproape 1/3 din raportări) și bolile fizice cronice (aproape 1/3 din raportări). Datele de cercetare arată că ponderea

studenților cu dizabilități care se simt lipsiți de sprijin, din punct de vedere instituțional, este destul de mică (aprox.10%).

Vârsta studenților

Vârsta medie a studenților români la momentul realizării studiului EUROSTUDENT VII era de 25.2 ani, jumătate dintre aceștia având o vârstă de până în 22.3 ani (vezi Tabelul B1.1). Comparativ, la nivel european, datele EUROSTUDENT VII arată o medie similară (25.5 ani), cu o mediană ușor mai ridicată, de 23.4 ani. Defalcăt, în funcție de sex, se observă o medie ușor mai ridicată la băieți la nivel național, față de fete, în timp ce la nivel european nu se observă diferențe notabile. După ciclul de studii, datele arată o diferență de aproximativ 4 ani între media studenților la licență, respectiv master (24.3 ani, față de 28.5 ani), similară cu cea de la nivel european (24.3 ani, față de 28.8) (idem).

Tabelul B1.1. Vârsta studenților, pe sexe și cicluri de studii - statistici descriptive

		Vârsta medie ES VII RO	Mediana vârstei ES VII RO	Vârsta medie ES VII	Mediana vârstei ES VII
Total		25.2	22.3	25.5	23.4
Sex	Masculin	25.5	22.5	25.5	23.4
	Feminin	24.9	22.1	25.5	23.3
Ciclul de studii	Licență	24.3	21.4	24.3	22.4
	Master	28.5	24.4	28.8	26.3
	Licență și master integrat	24.1	22.5	24.3	23.1

Sursa date: ES VII.

Analizând datele de cercetare EUROSTUDENT longitudinal, din punct de vedere al vârstei studenților români, constatăm o ușoară creștere a mediei de vârstă, față de valul anterior (VI), de la 24.2 la 25.2 ani (vezi Tabelul B1.2). În funcție de sexul respondenților, se păstrează tendința generală ca studenții bărbați să aibă o vârstă ușor mai ridicată decât femeile: diferența este situată între 0.5-0.9 ani, pe parcursul ultimelor 3 valuri ale cercetării. Raportat la ciclul de studii, observăm o creștere semnificativă a diferenței de vârstă între studenții de master și cei de licență cu peste 1 an, față de valul ES VI. O posibilă explicație ar fi dezvoltarea învățământului online și a muncii la distanță, care

permite o mai mare flexibilitate pentru cei care doresc să își continue studiile după ce au intrat în câmpul muncii.

Tabelul B1.2. Vârsta studenților, pe sexe și cicluri de studii - statistici descriptive. Analiză longitudinală, pe date naționale.

		Vârsta medie ES V-RO	Vârsta medie ES VI-RO	Vârsta medie ES VII-RO
Total		24.9	24.2	25.2
Sex	Masculin	25.4	24.4	25.5
	Feminin	24.3	23.9	24.9
Ciclul de studii	Licență	24.6	23.7	24.3
	Master	28.8	26.8	28.5
	Licență și master integrat	-	22.2	24.1

Sursa date: ES V, VI, VII

Vârsta medie de intrare în învățământul superior¹⁰ a studenților români este de 21.1 ani, cu o mediană de 19.2 ani. Cifrele sunt similare cu media generală a țărilor participante la EUROSTUDENT (vezi Tabelul B1.3).

Tabelul B1.3. Vârsta medie la intrarea în învățământul superior, pe sexe și cicluri de studii - statistici descriptive

		Vârsta medie ES VII RO	Mediana vârstei ES VII RO	Vârsta medie ES VII	Mediana vârstei ES VII
Total		21.1	19.2	20.9	19.6
Sex	Masculin	21.4	19.3	20.8	19.7
	Feminin	20.9	19.2	20.9	19.5
Ciclul de studii	Licență	21.3	19.2	20.9	19.6
	Master	21.0	19.3	20.6	19.4
	Licență și master integrat	20.8	19.2	20.0	19.3

Sursa date: ES VII.

Fetele au o vârstă medie ușor mai scăzută față de băieți (0.5 ani), iar cei din ciclul de licență și master integrat au cea mai mică vârstă la prima înscriere în ÎS (20.8 ani).

¹⁰ Este considerată vârsta la intrarea pentru prima oară la facultate.

Față de valul VI al studiului, se observă o creștere importantă a vârstei medii la prima înmatriculare, cu aproape 1 an (vezi Tabelul B1.4), datorată probabil flexibilizării programelor de studiu, cauzată de pandemie, ce au permis studiul la distanță în format digital. Distribuția în funcție de sex și ciclul de studii arată aceleași tipare ca și la valul VII.

Tabelul B1.4. Vârsta medie la intrarea în învățământul superior pe sexe și cicluri de studii - statistici descriptive. Analiză longitudinală, pe date naționale

		Vârsta medie ES VI-RO	Vârsta medie ES VII-RO
Total		20.2	21.1
Sex	Masculin	20.4	21.4
	Feminin	20.0	20.9
Ciclul de studii	Licență	20.3	21.3
	Master	20.3	21.0
	Licență și master integrat	19.4	20.8

Sursa date: ES VI, VII

Distribuția pe sexe a studenților

Distribuția studenților pe sexe arată o preponderență a fetelor, atât la nivel național cât și european, cu o pondere ușor mai redusă în România (vezi Tabelul B1.5). Diferența între băieți și fete este cea mai redusă la ciclul de licență, și cea mai mare la ciclul licență și master integrat, atât la nivel național cât și european.

Tabelul B1.5. Ponderea studenților, în funcție de sex și ciclul de studii

		ES VII- RO		ES VII	
		Masculin	Feminin	Masculin	Feminin
Total		45.1	54.9	44.1	55.9
Ciclul de studii	Licență	49.1	50.9	44.8	55.1
	Master	41.7	58.3	43.5	56.5
	Licență și master integrat	31.4	68.6	40.3	59.7

Sursa date: ES VII

Comparativ cu valul VI, la nivel național observăm o reducere a diferenței dintre băieți și fete la ciclul licență și o accentuare a diferențelor (în favoarea fetelor) la nivelurile master și licență și master integrat (vezi Tabelul B1.6).

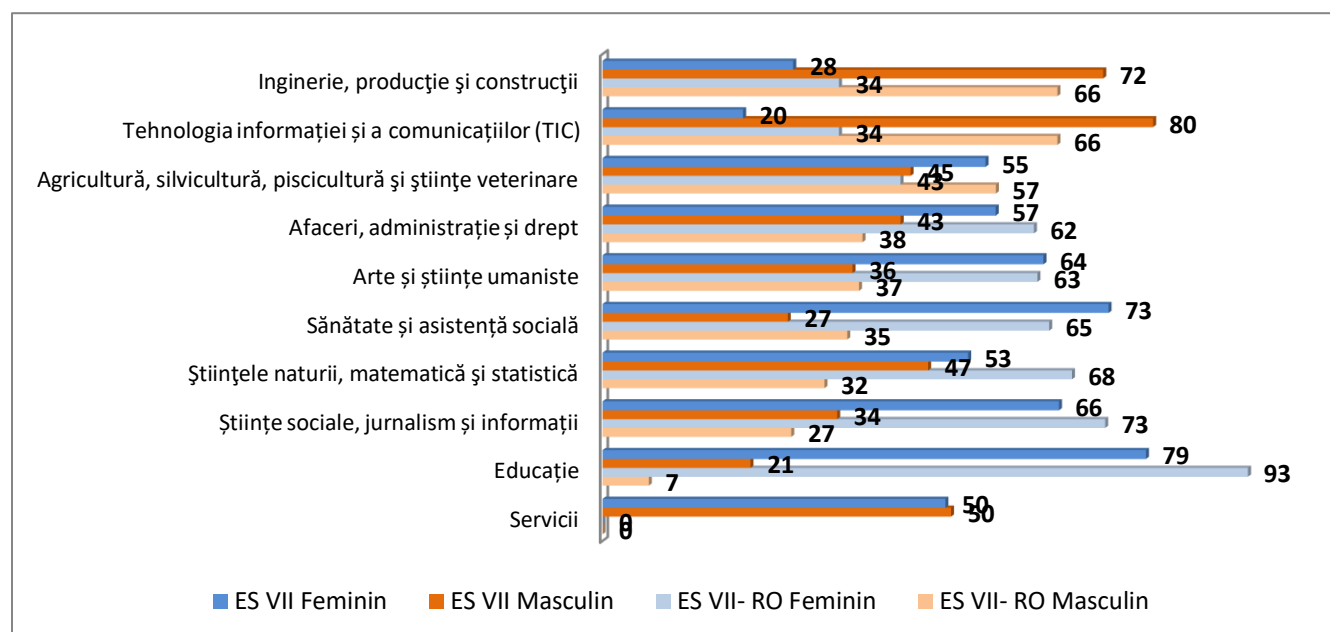
Tabelul B1.6. Ponderea studenților, în funcție de sex și ciclul de studii. Analiză longitudinală, pe date naționale

		ES VI-RO		ES VII-RO	
		Masculin	Feminin	Masculin	Feminin
Total		45.9	54.1	45.1	54.9
Ciclul de studii	Licență	48.1	51.9	49.1	50.9
	Master	43.2	56.8	41.7	58.3
	Licență și master integrat	39.3	60.7	31.4	68.6

Sursa date: ES VI, VII

Analizând distribuția studenților, în funcție de sex și domeniul de studiu, la nivel național, se constată că anumite domenii sunt preponderent masculine (*TIC; Inginerie, producție și construcții, Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare*), cu ponderi de peste 55% ale studenților de sex masculin, în timp ce altele sunt preponderent feminine (*Educație; Științe sociale, jurnalism și informații; Științele naturii, matematică și statistică; Sănătate și asistență socială; Arte și științe umaniste; Afaceri, administrație și drept*), cu ponderi variind de la 62% la 93% (vezi Graficul B1.1).

Graficul B1.1. Ponderea studenților, în funcție de sex și domeniul de studiu



Sursa date: ES VII.

Comparativ cu datele de la nivel european, se observă o pondere mai mare a fetelor, la nivel național, în domenii precum *Educație, Științe sociale, jurnalism și informații, Științele naturii,*

matematică și statistică, Afaceri, administrație și drept, și o pondere mai redusă a băieților în domenii precum TIC și Inginerie, producție și construcții.

Situația parentală a studenților

Din punct de vedere al situației parentale proprii, majoritatea studenților nu au copii, conform datelor ES VII. Ponderea studenților din România care declară că au cel puțin un copil este de 13%, cu două procente peste media europeană (vezi Tabelul B1.7). Nu sunt diferențe în funcție de sex. Ponderea cea mai ridicată este în rândul studenților la master (21%). Media de vârstă a primului copil, la studenții români, este de 10 ani, mai ridicată față de media europeană, de 8.4 ani, conform datelor EUROSTUDENT VII (Baza EUROSTUDENT). De asemenea, mediana cazurilor (media pentru jumătate din totalul subiecților cu copii) este mai ridicată la nivel național, față de nivelul european (8 ani, față de 6.3 ani).

Tabelul B1.7. Procentul studenților care au cel puțin un copil, în funcție de sex și ciclul de studii.

		ES VII-RO	ES VII
Total		13	11
Sex	Masculin	13	9
	Feminin	13	12
Ciclul de studii	Licență	12	9
	Master	21	17
	Licență și master integrat	5	5

Sursa date: ES VII.

Comparativ cu valurile anterioare EUROSTUDENT, se observă o creștere importantă a procentului de studenți părinți, cu 4% în valul VII, față de media de 9% din valurile VI și V (vezi Tabelul B1.8). Diferențele în funcție de sex rămân mici, comparativ cu anii anteriori, în schimb a crescut diferența dintre procentul de studenți părinți de la licență și cei de la master, de la 2% în valul VI, la 9% în valul VII (idem).

Tabelul B1.8. Procentul studenților care au cel puțin un copil. Analiză longitudinală, pe date naționale

		ES V-RO	ES VI-RO	ES VII-RO
Total		9	9	13
Sex	Masculin	9	7	13
	Feminin	8	10	13
Ciclul de studii	Licență	8	9	12
	Master	13	11	21
	Licență și master integrat	-	2	5

Sursa date: ES V, VI, VII

Studenții în contextul migrației¹¹

Din punct de vedere al statutului de migrație, peste 95% (97%) din studenții din România sunt născuți și educați în țară, conform datelor din ultimul val EUROSTUDENT (vezi Tabelul B1.9). Diferența față de media europeană este notabilă, atât la această categorie cât și la următoarele, care iau în calcul și statutul părinților. Astfel, la nivel european, în medie, 77% dintre studenți sunt născuți și educați în țara de origine (față de 97% în RO), 12% sunt născuți în altă țară, dar emigrați (față de 3% în RO), în timp ce 10% dintre ei au cel puțin un părinte imigrant (față de sub 1% în RO).

Tabelul B1.9. Ponderea studenților, după statutul de migrație personal, respectiv al părinților

	Student Nativ – fără experiență de migrație	Student - prima generație de imigranți	A doua generație-un părinte imigrant	A doua generație - ambii părinți imigranți	Altceva
ES VII-RO	97	3	0.4	0.1	0.3
ES VII	77	12	7	3	1

Sursa date: ES VII.

În comparație cu valurile anterioare, nu se observă diferențe notabile în dinamica de migrație a studenților din România (vezi Tabelul B1.10).

¹¹ Pentru detalii despre definirea categoriilor de migrație, vezi Anexa C3.

Tabelul B1.10. Ponderea studenților, după statutul de migrație personal, respectiv al părinților. Analiză longitudinală, pe date naționale

	Student - Nativ–fără experiență de migrație	Student - prima generație de imigranți	A doua generație-un părinte imigrant	A doua generație - ambii părinți imigranți	Altceva
ES VII-RO	97	3	0.4	0.1	0.3
ES VI-RO	96	4	0.5	0.0	0.2
ES V-RO	98	0.1	2	-	0

Sursa date: ES V, VI, VII

Studenți cu dizabilități

România are un procent redus de studenți cu dizabilități limitative în muncă/studii¹², la nivelul anului 2020, conform datelor EUROSTUDENT. Astfel, doar 5% dintre studenții la programe de zi, din România, se încadrează în această categorie, față de 15% (de trei ori mai mult), în medie, la nivel european (vezi Tabelul B1.11).

Tabelul B1.11. Ponderea studenților cu dizabilități limitative în muncă/studii*

	Studenți cu dizabilități	Studenți fără dizabilități
ES VII-RO	5	95
ES VII	15	86

Sursa date: ES VII

*Notă: În acest caz am folosit definiția nouă (ES VII) a persoanei cu dizabilități, ce îi exclude pe cei care nu raportează limitări în viața de zi cu zi (muncă, studii), deși au raportat o dizabilitate.

Ca evoluție în timp, folosind însă o definiție diferită a indicatorului pentru a păstra comparabilitatea cu valorile anterioare, se observă o creștere ușoară a ponderii studenților cu dizabilități, față de valorile anterioare, cu o unitate (vezi Tabelul B1.12).

¹² Studenți cu dizabilități: toți studenții cu o dizabilitate sau deficiență, probleme de sănătate pe termen lung, limitări funcționale (boală fizică cronică, problem de sănătate mental, deficiențe fizice, senzoriale (văz, auz), dizabilități de învățare (ADHD, dislexie) sau altele, care îi limitează în activitățile de zi cu zi sau la studii (Baza de date Eurostudent)

Tabelul B1.12. Ponderea studenților cu dizabilități*, Analiză longitudinală, pe date naționale

	Studenți cu dizabilități	Studenți fără dizabilități
ES VII-RO	8	92
ES VI-RO	7	94
ES V-RO	7	93

Sursa date: ES V, VI, VII

**Notă:* Pentru comparabilitatea datelor, am folosit în acest caz definiția anterioară a persoanei cu dizabilitate, care îi include pe toți cei care au raportat o dizabilitate, indiferent dacă le limitează sau nu în vreun fel munca sau studiile.

După tipul dizabilității, conform ES VII, cele mai frecvente dizabilități în rândul studenților români sunt problemele senzoriale de vedere sau auz (29% dintre cei care au menționat o dizabilitate) și bolile fizice cronice (28% dintre cei care au menționat o dizabilitate) (vezi Tabelul B1.13). Majoritatea studenților (92%) nu menționează nicio dizabilitate, indiferent de gravitatea acesteia. Din punct de vedere al gravității, însă, dizabilitățile cu cel mai mare impact asupra vieții studenților par să fie atât tulburările de atenție (26% dintre cei cu limitări de viață/muncă exprese), cât și problemele senzoriale (26%), bolile fizice cronice (26%) sau cele de sănătate mentală (23%). Procentul celor cu dizabilități accentuate, care le impun limitări în muncă sau studii, este, cum am văzut și mai sus, de 5%, sub media europeană din cercetarea EUROSTUDENT VII.

Tabelul B1.13. Ponderea studenților cu dizabilități, după tipul dizabilității și gravitatea acesteia. Date naționale*

	Dizabilitate generală	Dizabilitate accentuată
Probleme senzoriale (vedere sau auz)	29	26
Boli fizice cronice	28	26
Probleme de sănătate mentală	14	23
Tulburări/deficit de atenție (ADHD, dislexie)	8	26
Probleme locomotorii	6	7
Alte probleme de sănătate care se manifestă pe termen lung	38	37
<i>Nicio dizabilitate</i>	92	95

Sursa date: ES VII-RO

**Notă:* Pentru toate variantele, mai puțin ultima (care este raportată la totalul eșantionului), procentele sunt calculate din totalul studenților care au menționat cel puțin o dizabilitate. Pentru "dizabilitate generală" (indiferent dacă îi limitează în muncă/studii), N=1180, pentru "dizabilitate accentuată" (include limitarea în activitățile de muncă/studiu), N=647.

O privire mai în profunzime, la caracteristicile și implicațiile situației în care se află studenții cu dizabilități, rezultă din întrebările suplimentare adresate respondenților, pe care le prezentăm în cele ce urmează. Astfel, dintre cei care au menționat o dizabilitate, ce le limitează activitățile de muncă/studiu. (N=647), aproape două treimi (62%) consideră că aceasta nu este una vizibilă (vezi Tabelul B1.14), iar puțin peste o treime (36%) consideră că reprezintă un obstacol mare atât pentru studii cât și în viața de zi cu zi (vezi Tabelul B1.15).

Tabelul B1.14. Este dizabilitatea dumneavoastră vizibilă? (date naționale)*

	%
Da, oamenii o vor observa imediat	15
Da, oamenii o vor observa după o perioadă	23
Nu	62

Sursa date: ES VII-RO

*Notă: Procente din totalul celor care au menționat o dizabilitate, ce le limitează activitățile de muncă/studiu. N=647. Restul până 100% reprezintă non-răspunsuri (NR).

Tabelul B1.15. În ce măsură dizabilitățile avute au reprezentat un obstacol în...? (date naționale)*

	Realizarea activităților de zi cu zi	Urmarea studiilor
Un mare obstacol	36	35
Un obstacol, dar nu foarte mare **	52	61
Niciun obstacol	10	-

Sursa date: ES VII-RO

*Notă: Procente din totalul celor care au menționat o dizabilitate, ce le limitează activitățile de muncă/studiu. N=647. Restul până 100% reprezintă non-răspunsuri (NR).

** Această variantă a rezultat din însumarea cazurilor ce au ales mijlocul scalei în 5 trepte, ca intensitate a obstacolului.

În fine, datele de cercetare arată că ponderea studenților cu dizabilități care se simt lipsiți de sprijin, din punct de vedere instituțional, este destul de mică (aproximativ 10% dintre cei cu dizabilități accentuate, bifează capătul ”negativ” al scalei, vezi Tabelul B1.16). Pe de altă parte, un segment important (37%) consideră că nu au nevoie de sprijin pe parcursul studiilor, din partea autorităților publice, legat de deficiențele avute.

Tabelul B1.16. Cât de mult sunteți sprijinit/ă pe parcursul studiilor, public sau instituțional, în ceea ce privește deficiențele pe care le aveți? (date naționale)*

	% studenți
Foarte mult (5)	31
-	9
-	8
-	6
Deloc (1)	4
Nu am nevoie de / nu vreau sprijin	37

Sursa date: ES VII-RO

*Notă: Procente din totalul celor care au menționat o dizabilitate, ce le limitează activitățile de muncă/studiu. N=647. Restul până 100% reprezintă NR.

B2. Tranziție și acces în învățământul universitar

Rezumat

Aproape toți studenții români au avut un parcurs neîntrerupt al studiilor liceale și au obținut diploma de bacalaureat în decurs de cel mult 6 luni de la încheierea nivelului secundar. Datele pentru România se înscriu în tendințele generale ale lotului de țări incluse în studiul EUROSTUDENT VII, conform cărora studenții din familii fără studii superioare, precum și studenții mai în vârstă au dobândit mai frecvent certificatul de absolvire a liceului la mai mult de 6 luni de la încheierea studiilor secundare.

Tranziția directă către studiile universitare (corespunzătoare unei perioade de cel mult 2 ani de la terminarea ciclului secundar) este preponderentă în rândul studenților români. Datele indică faptul că tranziția întârziată se asociază, cu precădere, unui mediu de proveniență cu stoc educațional redus și unui acces non-standard în învățământul superior, precum și faptul că durata perioadei de tranziție se mărește o dată cu vârsta studenților.

Majoritatea studenților nu au lucrat înainte de înscrierea la facultate, dar privit longitudinal, acest trend urmează o linie descendentă, în ultimii ani, experiența de muncă regulată avută înainte de facultate fiind în creștere în rândul studenților. Mai ales studenții de peste 30 de ani, cei care au obținut diploma de bacalaureat pe o rută alternativă, cei care au avut o tranziție întârziată între ciclul secundar și universitar, cei care provin din medii cu nivel de educație scăzută și băieții au avut experiență de muncă anterioară facultății.

Parcursul educațional în sistemul universitar a fost, în general, cursiv, perioada dintre absolvirea programului anterior de studiu și înscrierea la programul de master frecventat la momentul anchetei fiind mai mică de 1 an pentru marea majoritate a studenților, cu mențiunea că studenții de peste 30 de ani au o rată foarte ridicată asociată tranziției întârziate. Tipul de tranziție de la liceu la facultate se reflectă parțial și în tranziția către master.

B2.1. Accesul în învățământul universitar

Modalitatea de acces în învățământul superior românesc pornește de la condiția de eligibilitate pentru admiterea în sistemul terțiar, privind promovarea examenului de bacalaureat și obținerea diplomei (sau echivalentul străin) (Ministerul Educației, 2022, p. 5)¹³. În studiul EUROSTUDENT se diferențiază între **ruta standard** și cea **alternativă** de acces în învățământul superior. Astfel, ruta standard presupune un parcurs neîntrerupt al studiilor liceale și finalizarea acestora cu diploma de absolvire în cel mult 6 luni de la încheierea studiilor, în timp ce ruta alternativă se referă la studenții care au dobândit certificatul de absolvire a liceului la mai mult de 6 luni de la încheierea studiilor, sau care nu au un astfel de document, dar posedă alte tipuri de certificări ce le permit accesul la o instituție de învățământ superior (Hauschildt et al., 2021:81-82).

În cazul României, pentru că diploma de bacalaureat este obligatorie pentru intrarea la facultate și nu poate fi înlocuită cu alte certificări echivalente, diferențierea între ruta standard și cea alternativă ia în calcul doar primul criteriu, ce vizează momentul obținerii diplomei de bacalaureat după finalizarea studiilor liceale.

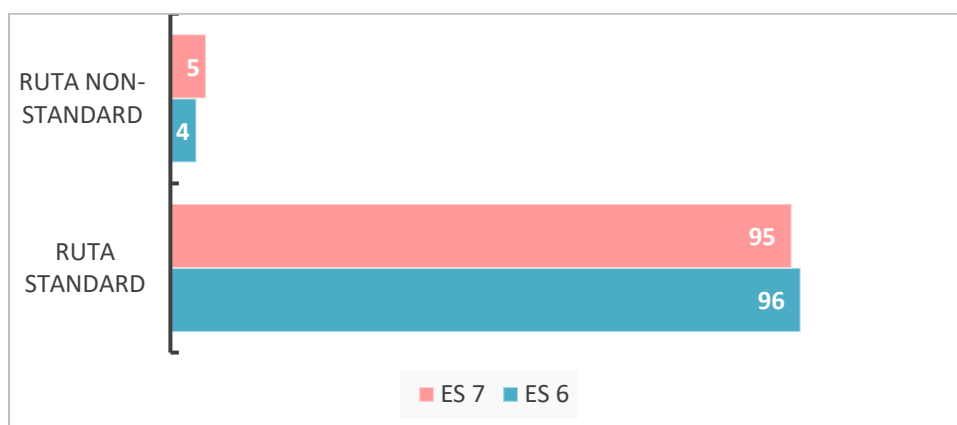
În majoritatea țărilor europene din proiectul EUROSTUDENT, calificarea necesară accederii la studiile universitare (sau un echivalent) poate fi obținută și în afara sistemului școlar obișnuit, de exemplu, prin cursuri intermediare, de tip *A doua șansă* sau altă formă de educație pentru adulți etc. În unele țări, este posibil accesul în învățământul superior fără calificarea standard, dar pe baza abilităților (de exemplu în domeniul artelor) sau a experienței profesionale (precizări tehnice, Baza de date EUROSTUDENT VII).

Conform raportului internațional EUROSTUDENT VII, fiecare al cincilea student din Islanda și fiecare al patrulea student din Malta și Turcia accesează învățământul superior prin ruta alternativă, fără o calificare de absolvire a școlii secundare sau echivalentul obținut în termen de șase luni de la finalizarea studiilor secundare. Un procent redus de studenți care au folosit o rută alternativă de acces în învățământul superior (2%) se înregistrează în schimb în Lituania, Georgia și Franța (Hauschildt et al., 2021:78)

În România, aproape toți studenții (95%) au avut o rută standard de acces în învățământul superior, atât în valul VII, cât și în valul anterior.

¹³ ORDIN Nr. 3102/2022 din 8 februarie 2022. Conform Metodologiei-cadru privind organizarea admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master și de doctorat din România, art. 9 prevede faptul că “au dreptul să participe la concursul de admitere pentru studiile universitare de licență numai absolvenții cu diplomă de bacalaureat obținută în România sau echivalentă, indiferent de anul absolvirii liceului.”

Fig.B2.1. Distribuția studenților după *tipul rutei de acces în învățământul universitar*. Analiză longitudinală pe date naționale (%)

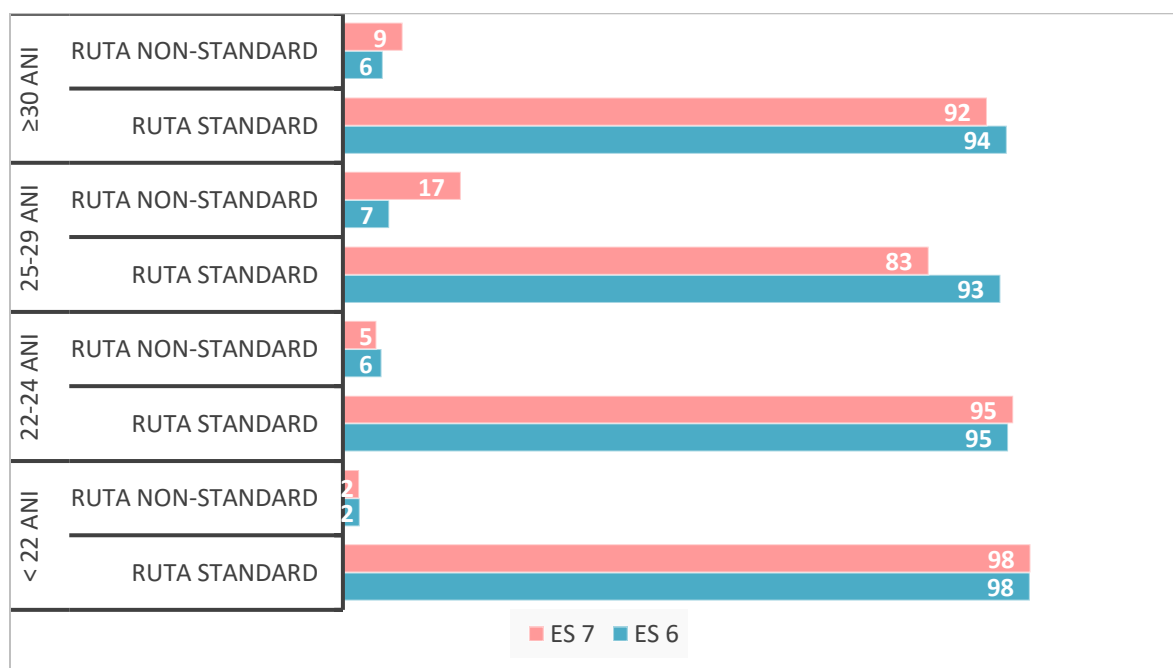


Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Analiza longitudinală la nivel național prezintă unele variații în funcție de:

Vârsta studenților: distribuția pe categorii de vârstă păstrează tendința generală, cu o excepție notabilă: în categoria de vârstă 25-29 de ani se înregistrează o diminuare a ratei aferente parcursului standard și, în consecință, o pondere crescută a rutei non-standard (vezi Fig.B2. 2).

Fig.B2.2. Distribuția studenților după *vârstă și ruta de acces*. Analiză longitudinală pe date naționale (%)

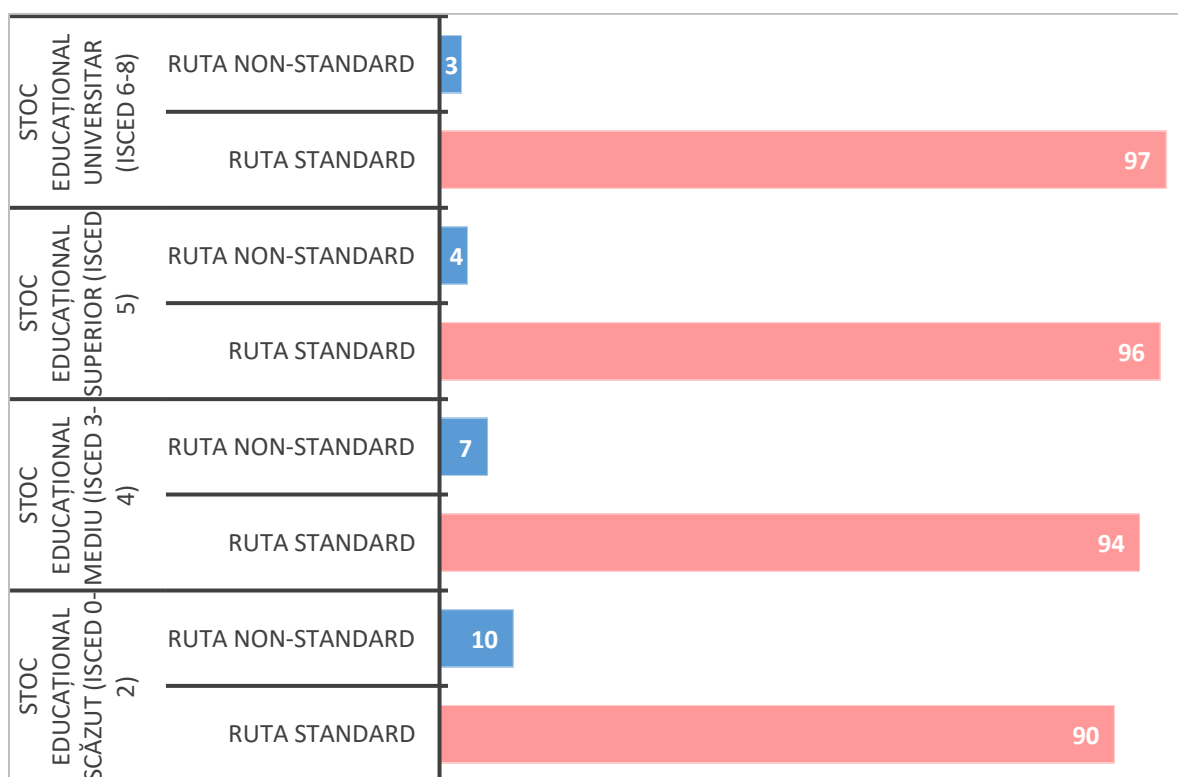


Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Domeniul de studiu: deși diferențele între domeniile de studiu sunt, de asemenea, minore, se poate remarca faptul că în ultimul val, ruta alternativă de acces în învățământul superior a fost mai frecventă în cazul studenților din domeniile *agricultură și medicină veterinară*, iar în valul precedent, în cazul celor care aparțin filierei *inginerie, producție și construcții*.

Educația părinților: În EUROSTUDENT VII, datele sugerează că nivelul de educație al părinților nu induce o variație consistentă în tipul de acces către învățământul superior, însă se observă o creștere progresivă a frecvenței rutei standard în rândul studenților, pe măsură ce nivelul de educație din familie crește (vezi Fig.B2.3).

Fig.B2.3. Distribuția studenților după *nivelul de educație al părinților și ruta de acces (%)*



Sursă date: ES VII-RO

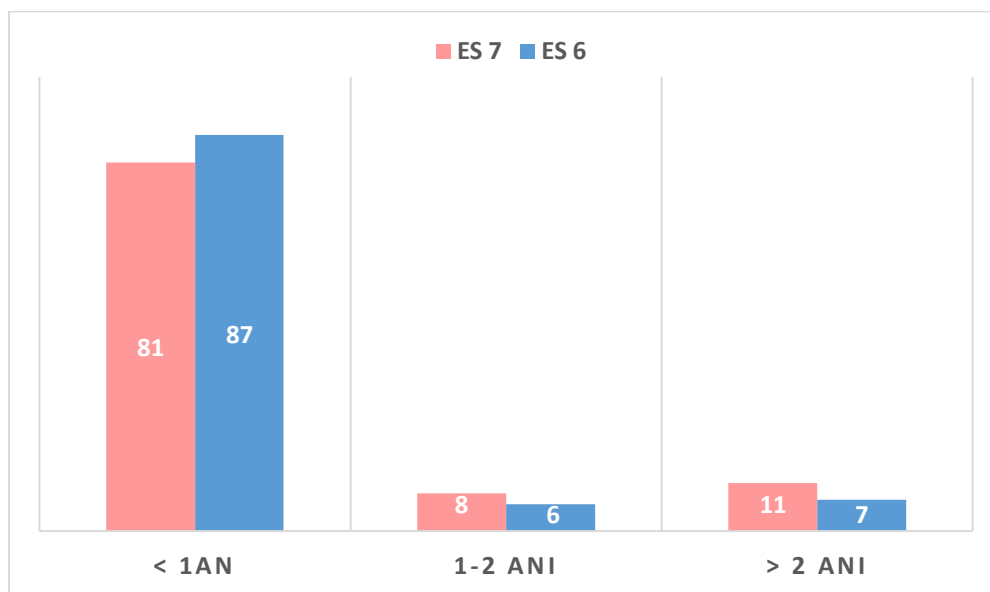
Datele pentru România se înscriu în tendințele generale ale lotului de țări incluse în studiul EUROSTUDENT VII, conform cărora studenții din familii fără studii superioare, precum și studenții mai în vârstă, accesează mai frecvent învățământul superior prin rute alternative.

B2.2. Durata perioadei de tranziție dintre liceu și facultate

În studiul EUROSTUDENT se distinge între **tranziție directă** – accesarea învățământului superior în cel mult 2 ani de la absolvirea liceului și **tranziție întârziată**, efectuată după o perioadă mai îndelungată.

Pentru marea majoritate a studenților români (>80%), traiectoria de la studiile liceale la cele universitare a fost cursivă în ambele valuri, observându-se, însă, o ușoară tendință de scădere a ratei tranziției directe, de la 87% în valul VI la 81% în următorul. Se observă o creștere a ponderii studenților cu sincopă de peste 2 ani între liceu și facultate, de la 7% în ES VI la 11% în ES VII.

Fig.B2.4. Distribuția studenților după *durata perioadei de tranziție de la liceu la facultate*. Analiză longitudinală pe date naționale (%).



Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Această tendință este influențată de:

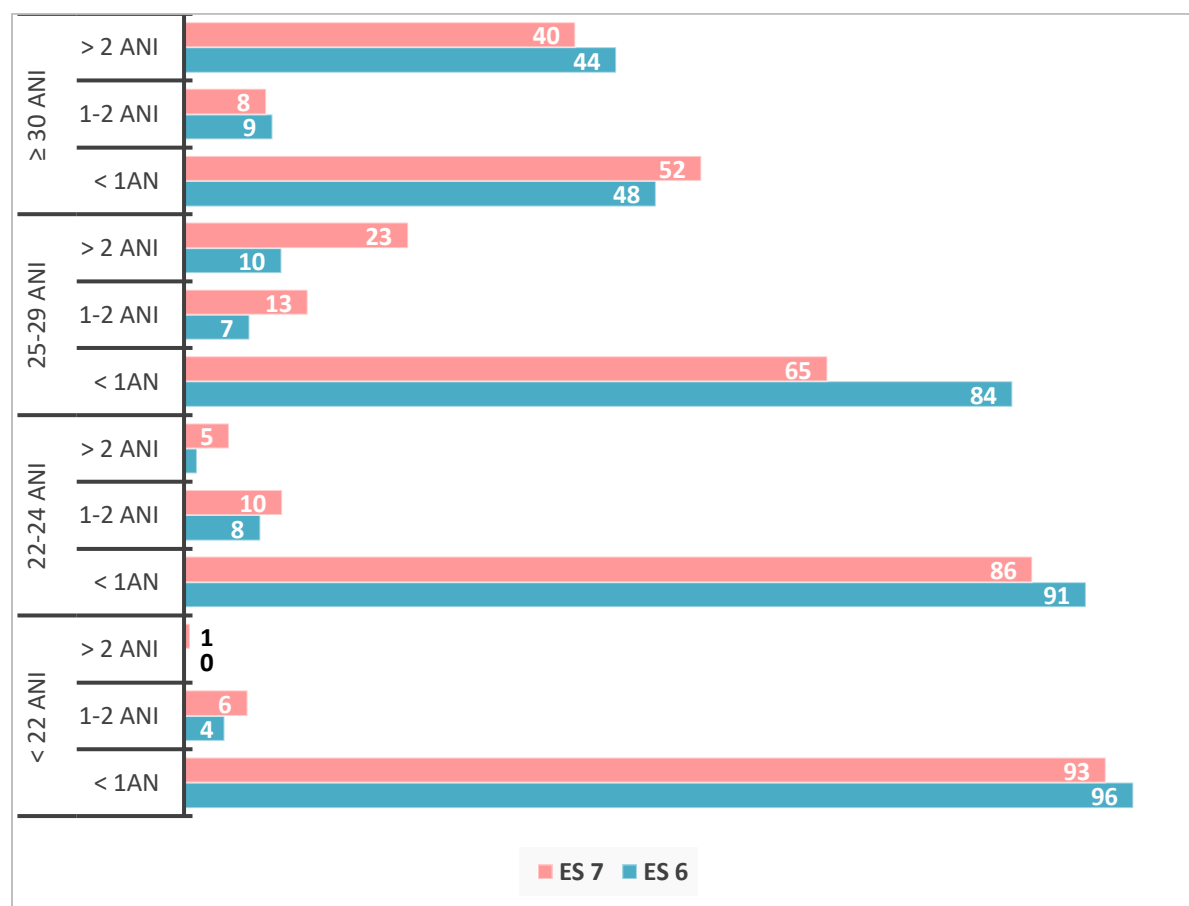
Vârsta studenților: durata perioadei de tranziție se mărește o dată cu vârsta studenților (vezi Fig.B2.5). Compararea între cele două valuri arată schimbări majore doar pentru categoria de vârstă 25-29 de ani, unde ponderea celor cu tranziție directă scade de la 84% la 65%, iar a celor cu tranziție mai mare de 2 ani crește de la 10% la 23%. În același timp, vârsta medie a studenților cu tranziție directă se mărește cu 0.7 ani, iar a celor cu tranziție întârziată se reduce cu 2,2 ani, față de valul VI.

Tabelul B2.1. Distribuția studenților după *vârstă* și *tipul tranziției către universitate*. Analiză longitudinală pe date naționale

	tranziție directă			tranziție întârziată		
	media	mediana	deviația std.	media	mediana	deviația std.
ES VII	23,8	21,9	6	36,3	35,7	9,8
ES VI	23,1	21,6	4,6	38,5	38,7	8,6

Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

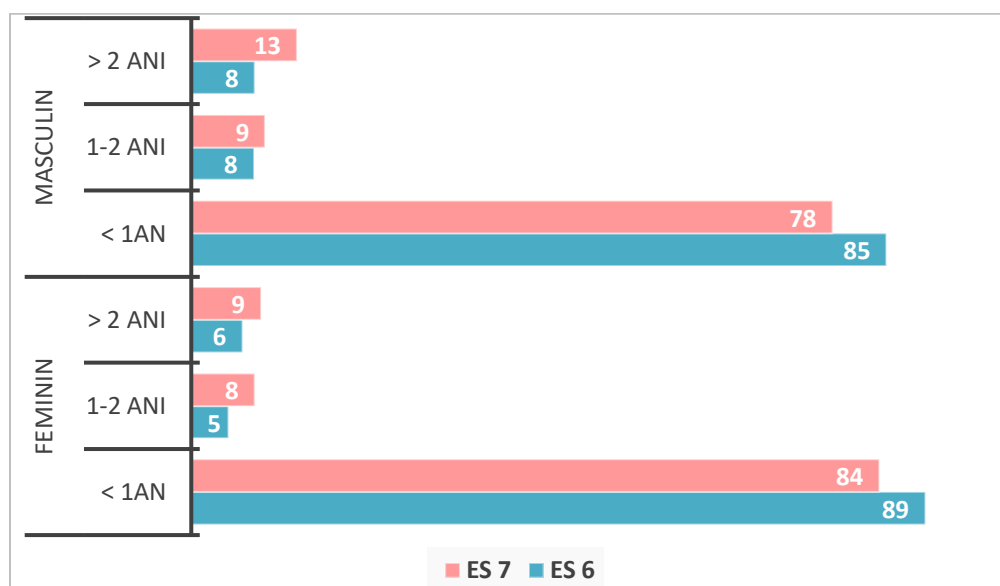
Fig.B2.5. Distribuția studenților după *grupa de vârstă* și *durata perioadei de tranziție de la liceu la facultate*. Analiză longitudinală pe date naționale (%)



Sursă date: : ES VI-RO, ES VII-RO

Genul studenților: cu toate că diferențele de gen sunt minore, parcursul pare să fie mai liniar în cazul fetelor, fiind mai frecventă tranziția directă către studiile universitare în cazul acestora decât al băieților, observație valabilă pentru ambele valuri. Procentajele indică, totodată, o creștere a incidenței tranziției întârziate în rândul băieților în valul VII, comparativ cu cel precedent.

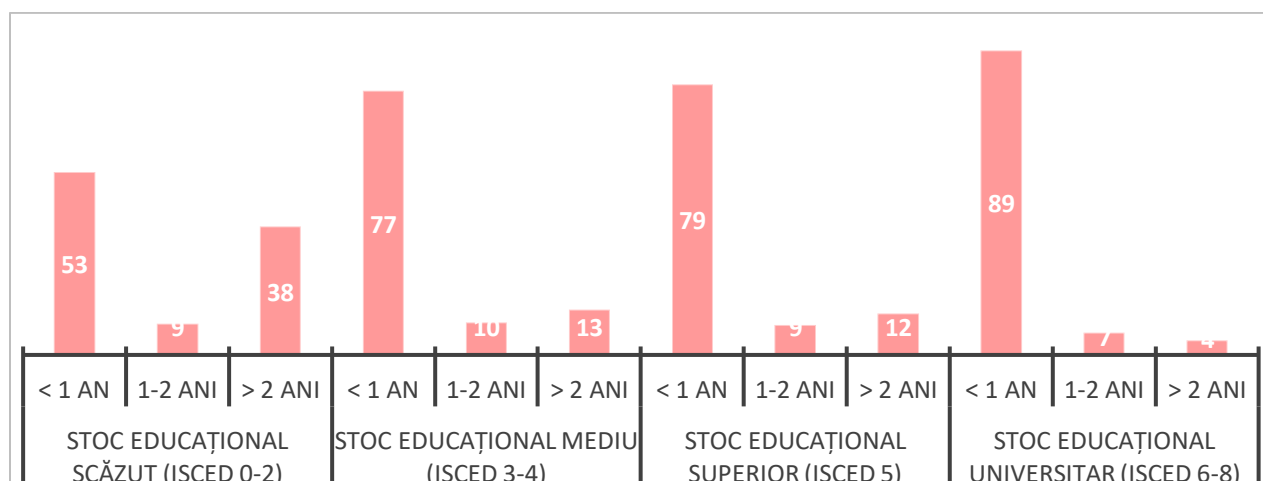
Fig.B2.6. Distribuția studenților după *gen* și *durata perioadei de tranziție de la liceu la facultate*. Analiză longitudinală pe date naționale (%)



Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Educația părinților: stocul educațional scăzut din familie pare să fie un predictor important pentru traiectoria sinuoasă către facultate. Astfel, studenții ai căror părinți au cel mult studii gimnaziale au o rată a tranziției dintre nivelul liceal și cel terțiar mai mare de 2 ani. Situația rămâne relativ similară de la un val la altul, singura diferență care merită menționată fiind o creștere de 4 puncte procentuale a ponderii studenților cu stoc de educație universitară în familie care se înscriu la facultate într-un interval mai mare de 1 an de la terminarea liceului.

Fig.B2.7. Distribuția studenților după *educația părinților* și *durata perioadei de tranziție de la liceu la facultate* (%)

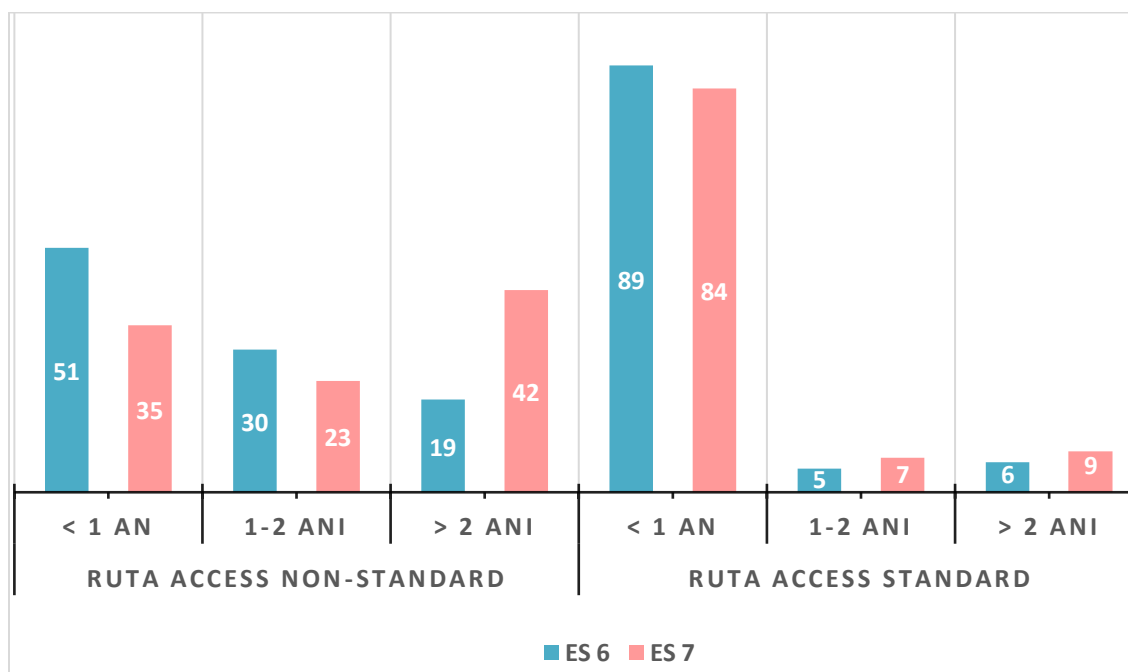


Sursă date: ES VII-RO

Domeniul de studii: tranziția directă o regăsim cel mai adesea în rândul studenților din domeniul ITC (93%), iar cu ponderi ceva mai scăzute ($\approx 85\%$), în cazul celor de la *Științe sociale, jurnalism și informații*, respectiv *Științele naturii, matematică și statistică*. Studenții pentru care tranziția de la liceu la universitate a durat mai mult de 2 ani studiază, cu precădere, în domeniile *Agricultură și medicină veterinară, Educație, Administrarea afacerilor și drept, Inginerie, producție și construcții*, cu procentaje între 12% și 16%.

Accesul în învățământul superior: cea mai importantă variație a duratei perioadei de tranziție de la ciclul liceal la cel universitar se înregistrează în raport cu ruta de acces¹⁴. Astfel, tranziția directă se asociază cu precădere accesului standard, iar tranziția întârziată se regăsește cel mai adesea în rândul studenților care au obținut diploma de bacalaureat după un parcurs non-standard. În analiza longitudinală apar diferențe majore în valul VII față de valul VI: o scădere însemnată a tranziției directe în rândul studenților care au obținut diploma de bacalaureat ca urmare a unei traiectorii non-standard, concomitent cu o creștere masivă a tranziției de peste 2 ani aferente acestui segment de studenți.

Fig.B2.8. Distribuția studenților după *ruta de acces* și *durata perioadei de tranziție de la liceu la facultate*. Analiză longitudinală pe date naționale (%).



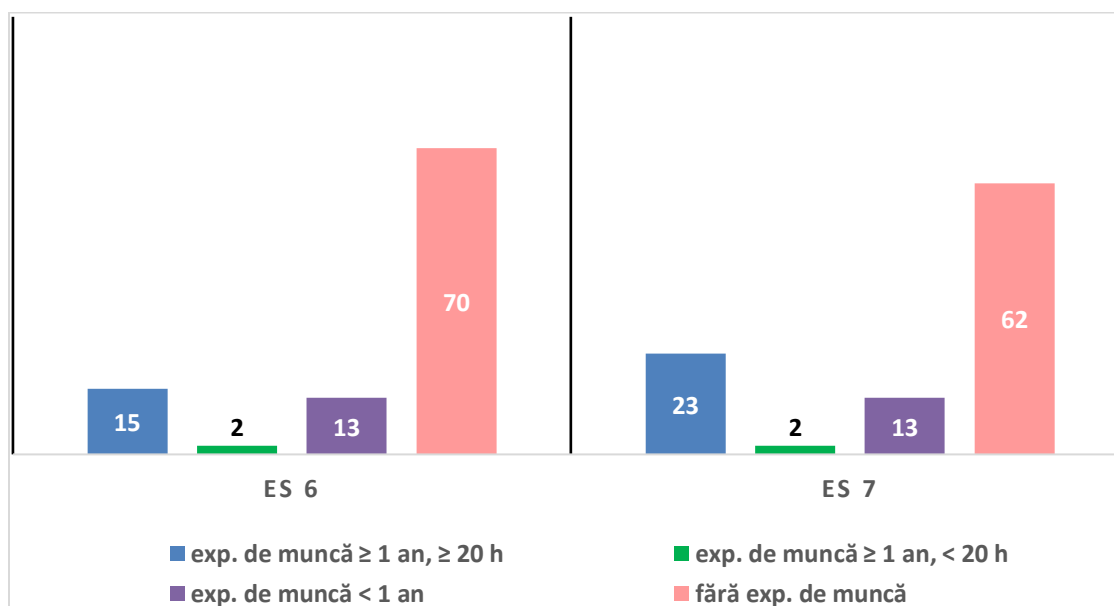
Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

¹⁴ A se vedea secțiunea B2.1. pentru cadrul de definire a rutelor de acces

B2.3. Experiența de muncă anterioară studiilor universitare

Majoritatea studenților nu au lucrat înainte de înscrierea la facultate, dar privit longitudinal, acest trend urmează o linie descendentă, diferența dintre valul VI și valul VII fiind notabilă, de 8 puncte procentuale. Astfel, în ultimii ani, experiența de muncă regulată avută înainte de facultate (desfășurată cel puțin un an de zile înainte de intrarea la facultate, cu o normă de minim 20 de ore pe săptămână), este în creștere în rândul studenților, comparativ cu alternativele de muncă temporară sau cu normă mai redusă (<20 h/săptămână), ce înregistrează procente constante de la un val la altul. Frațiunea de normă de muncă mai mică de 20 de ore pe săptămână este foarte slab reprezentată, fiind probabil o opțiune cvasi-non-existentă pe piața muncii.

Fig.B2.9. Distribuția studenților după *experiența de muncă anterioară înscrierii la facultate*. Analiză longitudinală pe date naționale (%).



Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

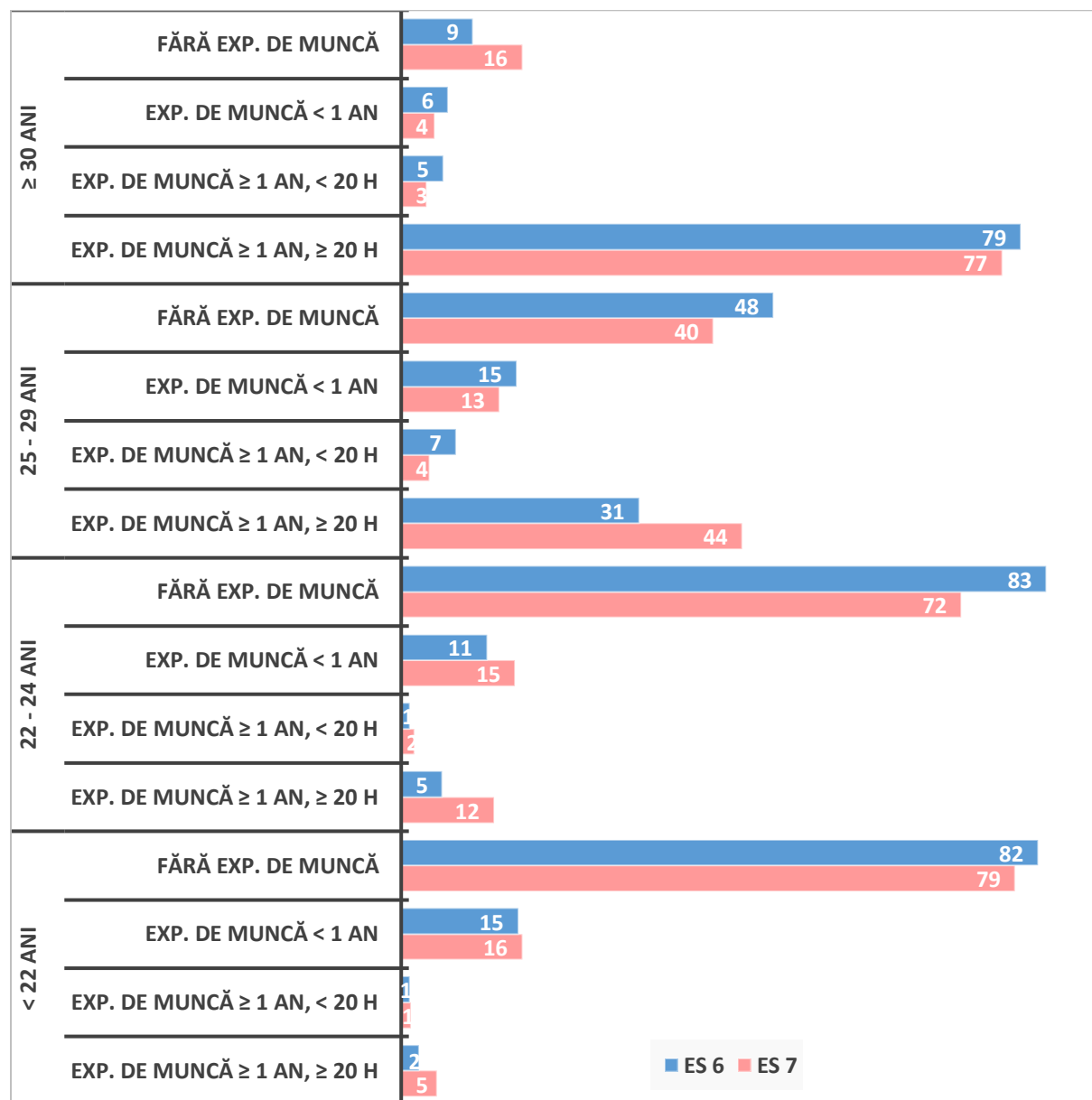
Analiza longitudinală la nivel național arată că această evoluție are legătură cu:

Vârsta studenților: în ambele valuri, frecvența în rândul studenților a experienței de muncă regulată, cu normă de peste 20h/săptămână, anterioară studiilor universitare, înregistrează o creștere progresivă în raport cu vârsta studenților. Astfel, marea majoritate (spre 80%) a studenților de peste 30 de ani au lucrat în această formă înainte de facultate, procentajele fiind aproximativ duble față de studenții de 25-29 de ani și mult mai mari decât în cazul celor de până în 24 de ani.

În schimb, studenților cu vârsta până în 29 de ani le corespund ponderi de aproximativ 15% asociate muncii temporare, această variantă de muncă fiind foarte slab reprezentată în categoria cu

vârsta peste 30 de ani. De la un val la altul, tendința generală de creștere a frecvenței muncii regulate cu normă de peste 20 h/săptămână este observată, cu precădere, în rândul studenților de 25-29 de ani (de la 31% la 44%) și a celor de 22-24 de ani (de la 5% la 12%).

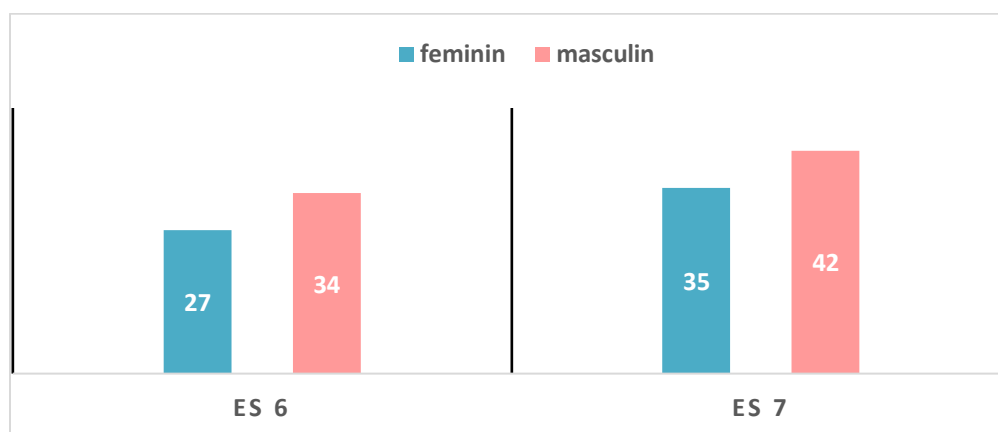
Fig.B2.10. Distribuția studenților după *experiența de muncă anterioară înscrierii la facultate* și *grupa de vârstă*. Analiză longitudinală pe date naționale (%).



Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Genul studenților: experiență de muncă înainte de facultate au avut mai ales băieții, ponderea fiind cu 7 puncte procentuale mai ridicată decât în cazul fetelor. Acest decalaj se menține de la un val la altul.

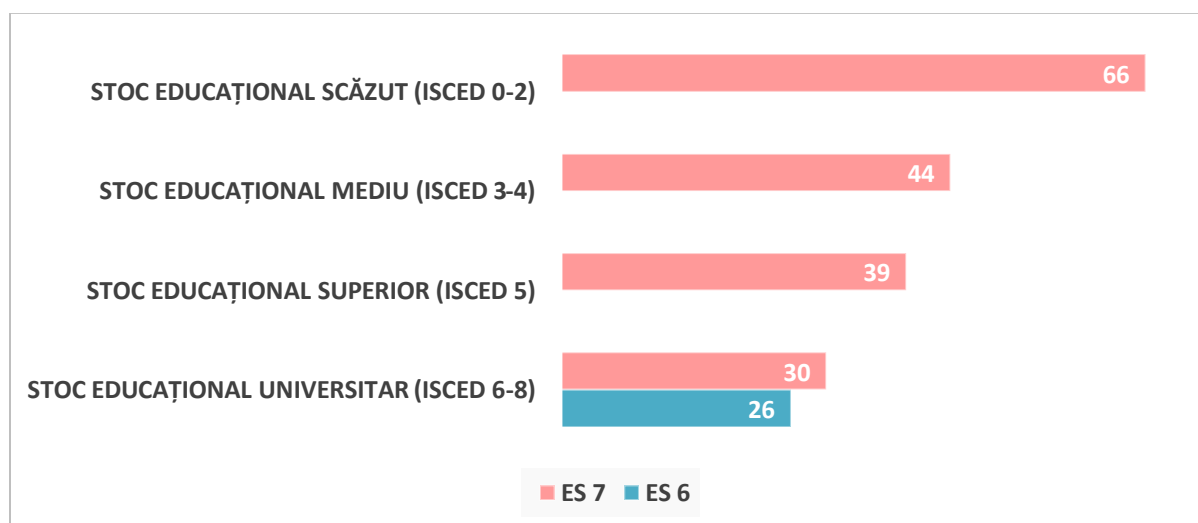
Fig.B2.11. Ponderea studenților care **au avut experiență de muncă** anterior înscrierii la facultate după *genul studenților*. Analiză longitudinală pe date naționale.



Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Educația părinților: nivelul de educație al părinților influențează în mare măsură probabilitatea ca un student să aibă experiență de muncă înainte de facultate. Se constată, astfel, o creștere progresivă accentuată a ratei studenților cu experiență de muncă anterioară studiilor universitare pe măsură ce nivelul de educație din familie scade. Comparativ cu valul anterior, datele din ultima anchetă semnalează faptul că și în rândul studenților care provin din familii cu stoc educațional universitar experiența de muncă anterioară facultății capătă o ușoară amploare.

Fig.B2.12. Ponderea studenților care **au avut experiență de muncă** anterior înscrierii la facultate după *stocul educațional al părinților*. Analiză longitudinală parțială*.



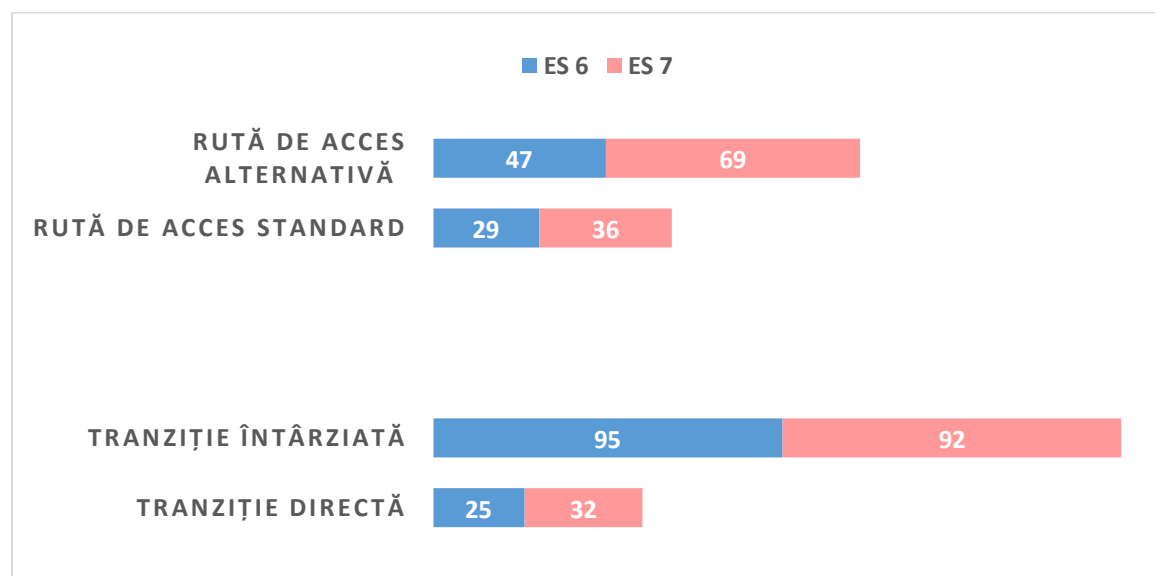
Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO.

*Notă: În platforma de prezentare comparativă a bazelor de date aferente valurilor ES VI și VII există diferențe de codificare care permit comparația doar în ceea ce privește nivelul stocului educațional universitar.

Accesul și tranziția către învățământul superior: experiența de muncă anterioară facultății este mult mai frecventă în rândul studenților care au obținut diploma de bacalaureat pe o rută alternativă decât în cazul celor care avut un parcurs standard. Această tendință este vizibil mai accentuată în valul VII comparativ cu cel precedent, datele ultimei anchete evidențiind un raport dublu între cele două rate.

În ce privește relația dintre tipul tranziției între liceu și facultate (directă sau întârziată) și experiența de muncă anterioară facultății, în ambele valuri se constată că majoritatea studenților cu tranziție întârziată (9 din 10) au lucrat înaintea înscrierii la universitate. De la un val la altul, frecvența experienței de muncă anterioară facultății crește cu 7 puncte procentuale în rândul studenților cu tranziție directă.

Fig.B2.13. Ponderea studenților care **au avut experiență de muncă** anterior înscrierii la facultate după tipul *rutei de acces și de tranziție* către studiile universitare. Analiză longitudinală pe date naționale.



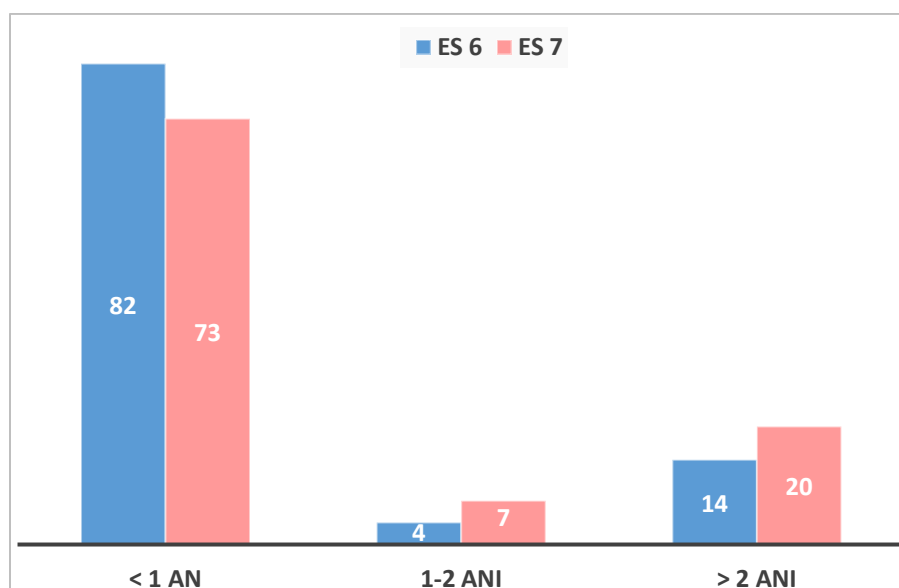
Sursă date: : ES VI-RO, ES VII-RO

Din analiza datelor putem spune că, deși că la nivel național nu se aplică politica de diversificare a rutelor de acces în învățământul universitar promovată pe plan european, anumite evoluții recente par să forțeze această direcție: creșterea vârstei medii a studenților, extinderea perioadei de tranziție de la ciclul liceal la cel universitar, intensificarea nevoii sau a preferinței pentru experiență de muncă începând cu vârste mai precoci.

B2.4. Tranziția către Master

În general, parcursul educațional în sistemul universitar este cursiv, perioada dintre absolvirea programului anterior de studiu și înscrierea la programul de master frecventat la momentul anchetei fiind mai mică de 1 an pentru marea majoritate a studenților. De la un val la altul, la fel ca în cazul parcursului de la ciclul liceal la cel universitar, tranziția întârziată devine mai frecventă și în traiectoria către master.

Fig.B2.14. Distribuția studenților după *durata perioadei dintre programul anterior de studii și masterul curent*. Analiză longitudinală pe date naționale (%).



Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Analiza datelor la nivel național arată unele diferențe în funcție de:

Vârsta studenților: în mod firesc, probabilitatea ca tranziția de la programul anterior de studii la masterul curent să fie mai îndelungată crește o dată cu vârsta, datele, atât cele din valul VI cât și cele din valul VII, confirmând faptul că studenții de peste 30 de ani au o rată foarte ridicată ($\approx 60\%$) asociată tranziției întârziată (>2 ani), mai mult decât dublă față de cei din categoria 25-29 de ani. Pentru cei mai tineri se poate vorbi aproape exclusiv de tranziție directă.

Vârsta medie a studenților de la master a crescut în valul VII cu 1,7 ani față de valul precedent.

Tabelul B2.2. *Vârsta studenților de la master* - statistici descriptive. Analiză longitudinală pe date naționale.

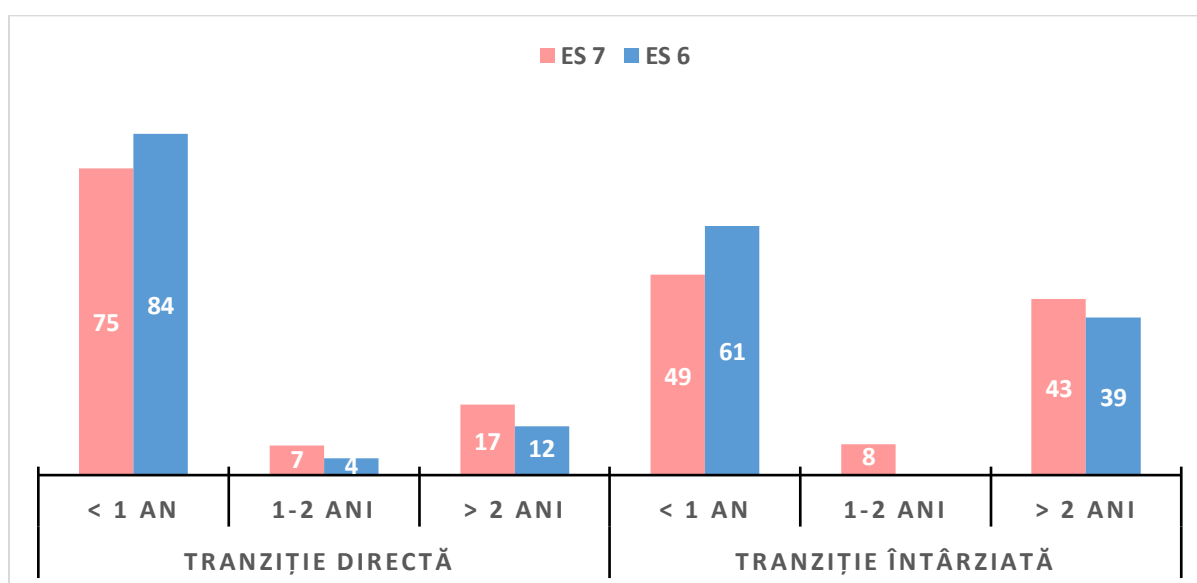
Master [ISCED 7]			
	media	mediana	deviația std.
ES VII	28,5	24,4	8,3
ES VI	26,8	24,2	6,3

Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

Domeniul de studii: în valul VII, o pondere foarte ridicată a studenților care au avut o tranziție mai mare de 2 ani între absolvirea programului anterior de studiu și înscrierea la programul de master în care erau înrolați la momentul anchetei, se regăsește în domeniul *Educație* (42%), de cel puțin 2 ori mai mare comparativ cu celelalte domenii de studii. La polul opus, studenții din domeniul *ITC* au avut în cea mai mare măsură (85%) o tranziție directă, cu o durată mai mică de 1 an.

Tranziția către învățământul superior: tipul de tranziție de la liceu la facultate se reflectă parțial în tranziția către master, 75% dintre studenții care au avut un parcurs direct către studiile de licență având o tranziție directă și către master, însă aproape jumătate dintre cei cu tranziție întârziată între liceu și licență au făcut, în schimb, trecerea directă către master, în valul VII, în valul anterior ponderea fiind și mai ridicată.

Fig.B2.15. Ponderea studenților după *durata perioadei dintre programul anterior de studii și masterul curent și tipul tranziției de la liceu la facultate*. Analiză longitudinală pe date naționale



Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

B3. Situația studiilor și percepții despre mediul academic

Rezumat

Situația studiilor

Majoritatea studenților români învață în universități aflate în orașe mari, cu peste 300 000 de locuitori, într-un procent mult peste media europeană a țărilor incluse în studiul EUROSTUDENT. Cei mai mulți studenți români sunt înscriși la programe de licență, cu frecvență integrală, cele mai accesate programe de studiu fiind *Inginerie, producție și construcții* (24%), *Afaceri, administrație și drept* (23%), respectiv *Sănătate și asistență socială* (18%).

Percepții generale despre mediul academic

Majoritatea studenților români consideră facultatea ca făcând parte din proiectul lor de carieră, doar 8% (procente cumulate pozitive) dintre respondenți declarând că iau în calcul să abandoneze facultatea. Față de valul EUROSTUDENT anterior, se observă o creștere a ponderii studenților cu intenție clară de a urma o facultate. Profilul general al celor bine **integrați în mediul academic** arată astfel: *sex feminin, vârstă până în 25 de ani sau peste 30 ani, autodefinire ca studenți, intensitate ridicată de studiu*.

Percepții despre profesori și colegi

Cei mai mulți studenți declară că se înțeleg bine cu profesorii și că aceștia sunt deschiși la opiniile lor, în proporții similare cu media țărilor EUROSTUDENT. În ceea ce privește **relațiile cu colegii**, profilul celor aflați în relații bune cu aceștia arată astfel: *au mai degrabă peste 25 de ani și se autodefinesc drept studenți*. Diferențele în funcție de sex și intensitatea studiului sunt reduse.

Jumătate dintre studenții români sunt de acord că profesorii lor **le oferă în mod curent feedback** util în activitatea lor, iar 40% dintre studenți consideră că aceștia **îi motivează pentru performanță** pe parcursul activităților academice. Studenții din România apreciază în mai mare măsură decât studenții din celelalte țări participante la studiu, **abilitățile personalului didactic de a explica adecvat** conținuturile predate.

Autoevaluarea performanței academice

Autoevaluarea performanței în cadrul programului de studii urmat, prin comparație cu cea a colegilor, relevă că studenții români se autoevaluează într-un mod similar cu studenții din celelalte țări participante la studiu. Astfel, aproape jumătate dintre studenții din România cred că performanța lor academică este mai bună decât a colegilor, și în jur de 40% cred că se descurcă la fel de bine precum colegii lor.

Dificultăți și sprijin

Principalele **dificultăți** menționate de studenții români sunt *lipsa de motivare și cerințele de la locul de muncă*. Pe tipuri de dificultăți, aproximativ 1/3 dintre studenți menționează doar dificultăți legate de studiu, iar 1/10 doar dificultăți personale. România se situează printre țările cu cea mai mică pondere a studenților care întâmpină și dificultăți de studiu și personale.

Studenții români sunt relativ puțin satisfăcuți de **sprijinul primit** din partea facultății sau altor organizații colaboratoare. Astfel, doar unul din patru studenți consideră că *sprijinul primit pentru a obține echilibrul școală-muncă*, respectiv *școală-familie* este suficient (procente cumulate pozitive), și aproximativ unul din trei consideră că sprijinul în pregătirea unui viitor loc de muncă, respectiv serviciile de sprijin pentru studiu sunt suficiente (procente cumulate pozitive). Procentul cel mai ridicat de studenți relativ satisfăcuți vizează furnizarea facilităților de învățare (bibliotecă, centru IT, etc). Profilul studenților mai degrabă satisfăcuți de sprijinul primit arată astfel: *sex masculin, vârstă de 30 ani sau peste, autodefinire ca lucrători, intensitate de studiu scăzută spre medie*.

Pregătirea pentru piața muncii

Evaluarea de către studenți a **pregătirii oferite în cadrul programului de studii urmat, pentru ocuparea pe piața muncii în țară, respectiv în străinătate**, arată că aproximativ 45% apreciază că studiile actuale îi califică pentru piața muncii de la nivel național, iar aproximativ un sfert cred că sunt pregătiți pentru a-și exercita profesia în străinătate. Aproximativ 20% dintre studenții români apreciază că sunt slab pregătiți pentru piața internă a muncii, în vreme ce ponderea celor care se consideră puțin pregătiți pentru a lucra în străinătate, este aproape dublă.

Comparativ cu EUROSTUDENT VI (realizat în România în anul 2017), se înregistrează o creștere a ponderii studenților care cred că programul actual de studii îi pregătește pentru piața muncii de la nivel național, dar și a celor care cred că sunt puțin pregătiți să ocupe un loc de muncă în străinătate.

Situația studiilor

Datele EUROSTUDENT VII arată că majoritatea studenților români (aproape 70%, vezi Tabelul B3. 1) învață în universități aflate în orașe mari, cu peste 300 000 de locuitori¹⁵. Comparativ, la nivelul țărilor europene incluse în cercetarea EUROSTUDENT internațională, ponderea similară este sub 50% (42%). Concluzia care se impune este că România are o distribuție mult mai centralizată, axată pe marile centre universitare, a instituțiilor de învățământ superior, față de majoritatea țărilor europene. Totuși, așa cum arată datele din Tabelul B3.2, ponderea studenților din capitala țării este mai redusă la noi, față de media țărilor EUROSTUDENT (cu 7%), sugerând o împărțire a studenților mai echilibrată, între marile centre universitare.

Tabelul B3.1. Ponderea studenților, după mărimea localității în care se află instituția de învățământ superior¹⁶

	Până la 100 000	>100 000-300 000	>300 000-500 000	Peste 500 000
ES VII-RO	9	25	38	28
ES VII	31	28	9	33

Sursa date: ES VII.

Tabelul B3.2. Ponderea studenților înscriși la universități din capitala țării

	Capitală	Alte orașe
ES VII-RO	28	72
ES VII	35	65

Sursa date: ES VII.

În funcție de ciclul de studii, se observă o pondere ușor mai ridicată (cu 3-4%) a studenților înscriși la studii de licență, atât sub forma scurtă (ISCED 6), cât și sub forma lungă (licență și master integrat-ISCED 7), comparativ cu media generală EUROSTUDENT (vezi Tabelul B3.3). Față de valul VI al cercetării, la nivel național, ponderile se mențin la niveluri similare, cu o ușoară creștere în cazul studiilor de lungă durată (licență și master integrat), de la 9% la 14%.

¹⁵ Datele despre mărimea localității au fost extrase de aici: <https://github.com/catalin87/baza-de-date-localitati-romania>.

¹⁶ Dat fiind modul diferit de selecție a studenților participanți la studiu în valul VII, față de valorile anterioare (tip exhaustiv vs eșantion), dar și faptului că variabila "mărime centru universitar" a fost folosită la ponderarea datelor, mărind deci reprezentativitatea față de valorile anterioare, nu vom prezenta date comparative din anii anteriori, la acest indicator.

Tabelul B3.3. Ponderea studenților, după ciclul de studii

	Licență (ISCED 6)	Master (ISCED 7)	Licență și master integrat (ISCED 7)
ES VII-RO	65	21	14
ES VII	62	20	10

Sursa date: ES VII.

Majoritatea studenților români (93%) sunt înscriși la programe de studiu cu frecvență integrală, cu o pondere mai redusă a celor care studiază cu frecvență parțială sau prin alte tipuri de acces (ID, corespondență, etc), comparativ cu media EUROSTUDENT VII (vezi Tabelul B3.4). Analiza longitudinală arată o tendință oscilantă, aparent o ușoară creștere, cu câteva puncte procentuale, față de anul ES V (vezi Tabelul B3.5).

Tabelul B3.4. Ponderea studenților, după frecvența studiilor

	Frecvență integrală	Frecvență parțială	Altele (ID, corespondență, etc)
ES VII-RO	93	3	4
ES VII	86	14	0.3

Sursa date: ES VII.

Tabelul B3.5. Ponderea studenților, după frecvența studiilor - analiză longitudinală, pe date naționale

	Frecvență integrală	Frecvență parțială	Altele (ID, corespondență, etc)
ES VII-RO	93	3	4
ES VI-RO	93	7	0
ES V-RO	98	1	2

Sursa date: ES V, VI, VII.

Ca domenii de studii, ponderile cele mai ridicate de studenți sunt în *Inginerie, producție și construcții* (24%), *Afaceri, administrație și drept* (23%), respectiv *Sănătate și asistență socială* (18%) (vezi Tabelul B3.6). Pe de altă parte, domeniile cu ponderile cele mai reduse de efective de studenți sunt *Educația* (2%), *Științele naturii, matematică și statistică* (4%), *Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare* (5%). Față de datele de la nivel internațional, se constată ponderi mai ridicate în sectoare precum *Inginerie, producție și construcții* (+9%), *Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare* (+3) sau *Sănătate și asistență socială* (+2%), respectiv mai scăzute în

sectoare precum *Educație* (-6%), *Arte și științe umaniste* (-3%) sau *Științele naturii, matematică și statistică* (-2%).

Tabelul B3.6. Ponderea studenților, pe domenii de studii

	ES VII-RO	ES VII
Inginerie, producție și construcții	24	15
Afaceri, administrație și drept	23	22
Sănătate și asistență socială	18	16
Științe sociale, jurnalism și informații	9	10
Arte și științe umaniste	8	11
Tehnologia informației și a comunicațiilor	8	6
Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare	5	2
Științele naturii, matematică și statistică	4	6
Educație	2	8
Servicii¹⁷	0	3

Sursa date: ES VII.

Percepții generale despre mediul academic

Integrarea în mediul academic

Integrarea studenților în mediul academic, în ce măsură aceștia consideră că sunt ”în locul potrivit” pentru cariera lor, a fost măsurată prin mai multe întrebări, ce merg de la evaluarea percepției asupra așteptărilor academice, până la evaluarea intențiilor de abandonare a studiilor. Datele ES VII arată că majoritatea studenților români consideră facultatea ca făcând parte din proiectul lor de carieră, peste 80% dintre aceștia fiind în acord total sau parțial cu afirmația *Mi-a fost dintotdeauna clar că voi urma o facultate*. (vezi Tabelul B3.7). Mai mult, doar 8% (procente cumulate pozitive) dintre respondenți declară că iau în calcul să abandoneze facultatea, iar 11% să-și schimbe programul de studiu. Pe de altă parte, un segment important (38% - procente cumulate pozitive) are dificultăți în a

¹⁷ Domeniul ”Serviciilor” este neprezentat, fiind vorba de studenți din instituții din sectorul de ordine publică/siguranță, care au fost excluși din analize, în baza criteriilor de selecție ale consorțiului (Hauschildt et al, 2021: 25).

identifica așteptările academice ale universității față de studenți, în timp ce ponderea celor care ar recomanda și altora propriul program de studiu este de aproape 60% (procente cumulate pozitive).

Comparativ cu media procentelor la nivelul EUROSTUDENT VII (vezi Tabelul B3.7), se observă procente similare la intențiile de abandon (diferență de 1 punct procentual), atât pe program de studiu cât și pe învățământ superior, și diferențe importante (6-8%) pe partea de așteptări, recomandarea programului de studiu și facultatea ca plan de carieră. Astfel, studenții din România par mai hotărâți să urmeze o facultate (+8% procente pozitive cumulate față de media ES VII), dar mai puțin entuziaști în a-și recomanda programul de studiu (-7% procente pozitive cumulate față de media ES VII) și cu o probabilitate mai mare de a întâmpina dificultăți în identificarea așteptărilor academice ale facultății (+6% procente pozitive cumulate față de media ES VII).

Tabelul B3.7. Integrarea studenților în mediul academic.

<i>Acord cu afirmațiile:</i>	ES VII-RO % Acord (cumulat)*	Medie ES VII % Acord (cumulat)*
Adesea este dificil să-mi dau seama ce se așteaptă de la mine în cadrul programului meu de studiu.	38	32
Aș recomanda programul meu de studiu.	57	64
Am adesea sentimentul că locul meu nu este în învățământul superior	14	15
Mi-a fost dintotdeauna clar că voi urma o facultate	83	75
Mă gândesc serios să îmi schimb programul de studiu	11	10
Mă gândesc serios să abandonez studiile superioare	8	7

Sursa date: ES VII

*Polul pozitiv (1+2) al scalei în 5 trepte, unde 1= *acord total*.

Față de anul EUROSTUDENT anterior, din datele comparabile (vezi Tabelul B3.8), se observă o creștere a ponderii studenților cu intenție clară de a urma o facultate, de la 63% la 83% (procente pozitive cumulate), respectiv a celor care ar recomanda propriul program de studiu (+5%). A scăzut, în schimb, ponderea celor care au dificultăți în a identifica așteptările academice ale facultății (-7%) dar și a celor care se simt neintegrați în învățământul superior (-13%).

Tabelul B3.8. Integrarea studenților în mediul academic. Analiză longitudinală, pe date naționale

<i>Acord cu afirmațiile:</i>	ES VI-RO	ES VII-RO
	% Acord (cumulat)*	% Acord (cumulat)*
Adesea este dificil să-mi dau seama ce se așteaptă de la mine în cadrul programului meu de studiu.	45	38
Aș recomanda programul meu de studiu.	51	57
Am adesea sentimentul că locul meu nu este în învățământul superior	27	14
Mi-a fost dintotdeauna clar că voi urma o facultate	63	83
Mă gândesc serios să îmi schimb programul de studiu	-	11
Mă gândesc serios să abandonez studiile superioare	-	8

Sursa date: ES VI, VII.

*Polul pozitiv (1+2) al scalei în 5 trepte, unde 1= *acord total*.

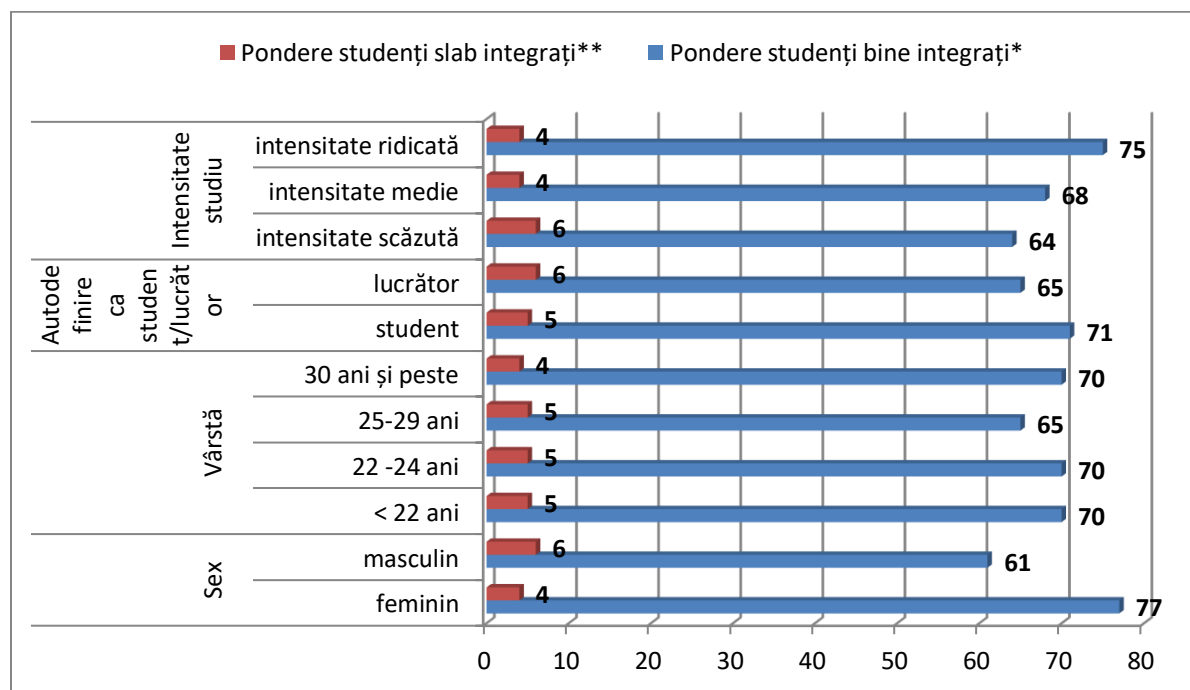
Pentru a simplifica analiza distribuției răspunsurilor studenților în funcție de o serie de variabile socio-demografice (sex, grupa de vârstă, intensitate studiu, autodefinire ca student/lucrător), am selectat doar doi itemi dintre cei prezentați mai sus (Tabelul B3.7), cei mai reprezentativi din setul de inițial¹⁸ pentru cele două tendințe majore: integrare vs ne-integrare. Rezultatele, pentru ES VII, ca pondere a studenților total de acord cu afirmația ce denotă integrare puternică, respectiv integrare slabă, sunt prezentate în Graficul B3.1.

Se observă un profil general al celor bine integrați caracterizat de următoarele trăsături: *sex feminin, vârstă până în 25 de ani sau peste 30 ani, autodefinire ca studenți, intensitate ridicată de studiu*¹⁹. La polul opus, profilul celor slab integrați este difuz, fără diferențe majore în funcție de variabilele analizate.

¹⁸ Cei doi itemi au fost selectați în urma unei analize pe componente principale (factoriale), cu rotație Varimax, pe datele neponderate, în care cele două componente rezultate au avut cel mai mare grad de corelare (separat) cu aceștia. Ponderea explicată de cei doi factori: 56%.

¹⁹ Intensitatea studiului este măsurată prin numărul de ore alocate studiului (auto-raportare). Pentru mai multe detalii, vezi Anexa C3.

Graficul B3.1. Integrarea studenților în mediul academic în funcție de câteva variabile socio-demografice (%)



Sursa date: ES VII-RO

*Procentul celor total de acord cu afirmația: "Mi-a fost dintotdeauna clar că voi urma o facultate".

**Procentul celor total de acord cu afirmația: "Mă gândesc serios să abandonez studiile superioare".

Percepții despre profesori și colegi

Relațiile cu profesorii și colegii

O componentă esențială a vieții de student, care influențează indiscutabil atât performanțele academice ale acestora cât și calitatea vieții în general, se referă la relațiile pe care aceștia le au cu profesorii și colegii de facultate. În cadrul studiului EUROSTUDENT există o serie de indicatori care ne arată în ce măsură studenții au mai degrabă relații pozitive, bune, cu profesorii/colegii, sau dimpotrivă. Astfel, întrebările din chestionarul ES VII se referă la calitatea relațiilor cu profesorii (*Mă înțeleg bine cu cadrele didactice din cadrul principalului meu program de studiu*), percepția asupra deschiderii profesorilor către studenți (*Cadrele didactice sunt interesate de ceea ce am de spus*), sau capitalul relațional al studenților (*Cunosc mulți colegi cu care pot discuta întrebări legate de subiectele predate, Am contact cu mulți studenți din programul meu curent de studiu*).

Rezultatele ES VII la nivel național arată că cei mai mulți studenți declară că se înțeleg bine cu profesorii (71% acord cumulat pozitiv) și că aceștia sunt deschiși la opiniile lor (60% acord cumulat pozitiv) (vezi Tabelul B3.9). Cifrele sunt similare cu media țărilor EUROSTUDENT. Pe de altă parte,

la nivelul relațiilor cu colegii, procentele sunt de asemenea similare, atât pentru România, cât și pentru țările participante. Astfel, 57% (procente cumulate pozitive) dintre studenții români declară că au contact cu mulți colegi din programul de studiu (față de 60% la nivel european), iar 62% că au cu cine discuta întrebări legate de subiectele predate (față de 65% la nivel european).

Tabelul B3.9 Relațiile studenților cu profesorii și colegii

<i>Acord cu afirmațiile:</i>	ES VII-RO % Acord (cumulat)*	Medie ES VII % Acord (cumulat)*
Mă înțeleg bine cu cadrele didactice din cadrul principalului meu program de studiu	71	75
Cadrele didactice sunt interesate de ceea ce am de spus	60	60
Cunosc mulți colegi cu care pot discuta întrebări legate de subiectele predate	62	65
Am contact cu mulți studenți din programul meu curent de studiu	57	60

Sursa date: ES VII

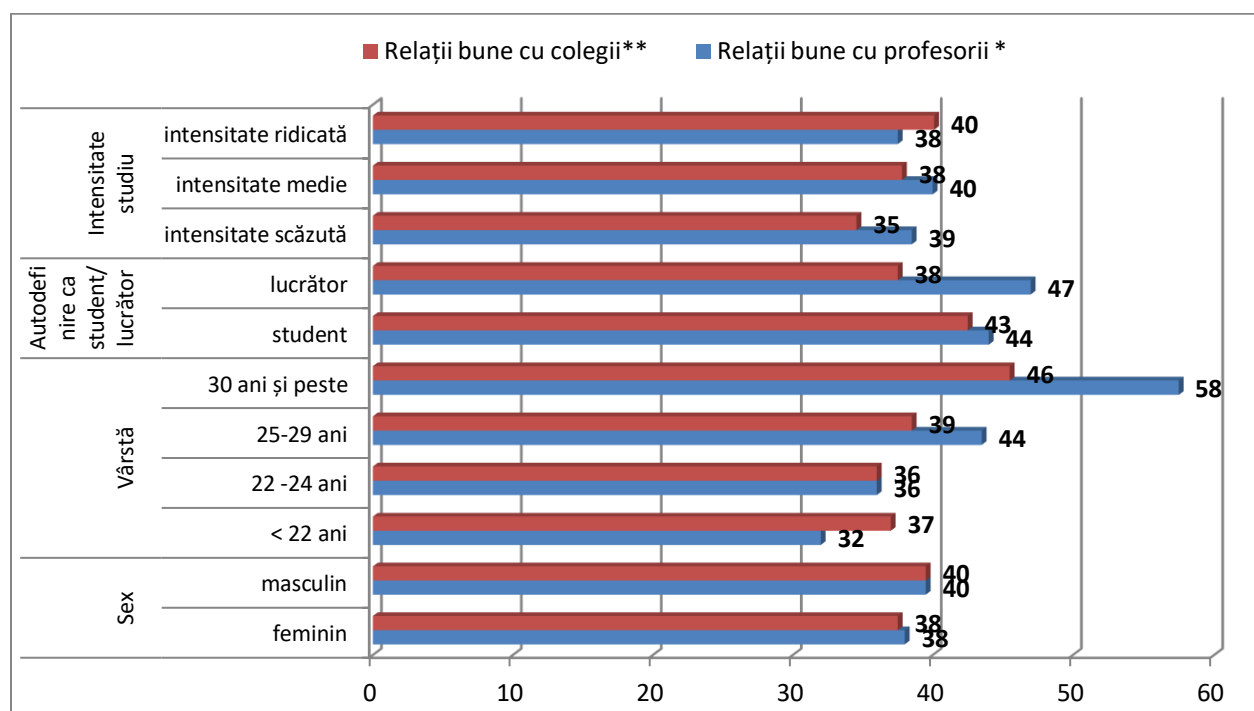
*Polul pozitiv (1+2) al scalei în 5 trepte, unde 1= *acord total*.

Analiza în funcție de variabile socio-demografice, pe datele naționale, arată că studenții cu relații bune cu profesorii²⁰ sunt mai degrabă: *cei care se consideră lucrători, au vârste mai înaintate* (vezi Graficul B3.2). Diferențele în funcție de sex și intensitatea studiului sunt destul de mici.

În ceea ce privește relațiile cu colegii, profilul celor aflați în relații bune cu aceștia arată astfel: *au mai degrabă peste 25 de ani și se autodefinesc drept studenți*. Diferențele în funcție de sex și intensitatea studiului sunt reduse.

²⁰ Indicatorul folosit pentru comparații este media procentelor celor total de acord cu afirmațiile privind relațiile cu profesorii (vezi Tabelul B3.9).

Graficul B3.2. Distribuția studenților, după calitatea relațiilor cu profesorii și colegii, în funcție de câteva variabile socio-demografice (%).



Sursa date: ES VII-RO

*Media procentelor celor total de acord cu afirmațiile: "Mă înțeleg bine cu cadrele didactice din cadrul principalului meu program de studiu", "Cadrele didactice sunt interesate de ceea ce am de spus".

**Media procentelor celor total de acord cu afirmațiile: "Cunosc mulți colegi cu care pot discuta întrebări legate de subiectele predate", "Am contact cu mulți studenți din programul meu curent de studiu".

Percepții despre rolul cadrelor didactice în procesul educațional

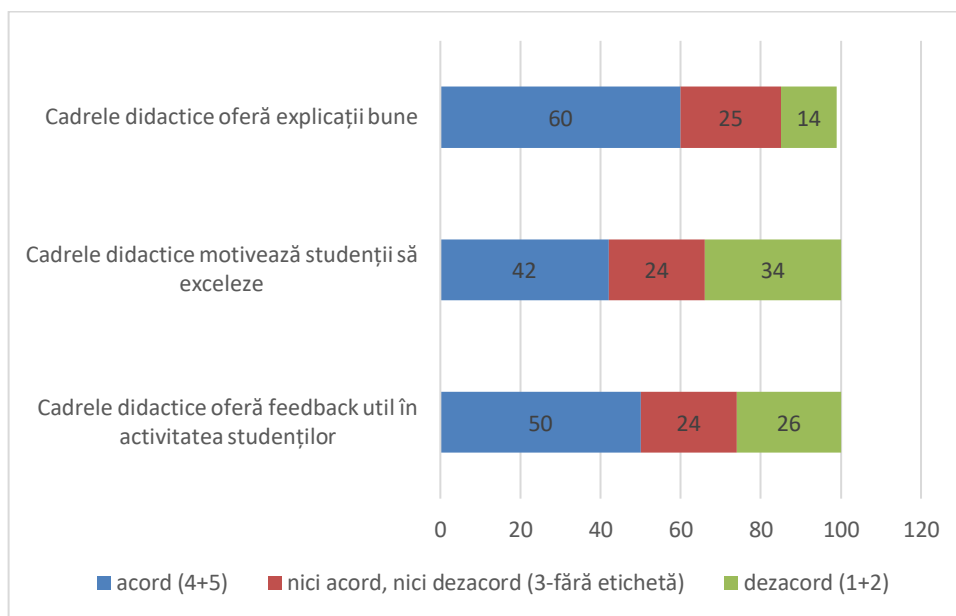
Studenții au evaluat atitudinea cadrelor didactice în procesul educațional, prin utilizarea unei scale de acord de cinci trepte, de la dezacord total (1) la acord total (5), în raport cu următoarele activități relevante pentru rolul profesorilor în parcursul academic al studenților: *oferirea unui feedback util cu privire la activitatea studenților, motivarea studenților pentru performanță și oferirea unor explicații bune în procesul didactic.*

Jumătate dintre studenții români sunt de acord (procente cumulate ale variantelor 4 și 5, unde 5: acord total) cu afirmația potrivit căreia *cadrele didactice le oferă în mod curent feedback util în activitatea lor*, iar aproximativ un sfert dintre studenți (procente cumulate ale variantelor 1 și 2, unde 1: dezacord total) infirmă acest enunț. Tind să fie mai critici în ceea ce privește feedback-ul oferit de profesori, studenții cu un background educațional ridicat (având părinți care au absolvit studii superioare), cei care urmează un program de licență, cei care dedică studiului peste 40 de ore pe săptămână, studenții care au avut o tranziție directă (fără întreruperi de peste 2 ani între studiile liceale

și cele superioare), aceia care sunt dependenți de sprijinul financiar al familiei, precum și cei care nu lucrează pe parcursul studiilor.

Frecvența acordului cu acest enunț crește constant odată cu creșterea vârstei studenților (variind de la 24% pentru cei cu vârsta sub 22 de ani, la 68% pentru cei peste 30 de ani).

Graficul B3.3. În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații, în ceea ce privește activitatea cadrelor didactice din cadrul programului de studii urmat* (%)?



Sursă date: ES VII-RO

*Variante de răspuns pe scală cu 5 trepte, unde 1: *dezacord total*, 5: *acord total*.

Motivarea studenților pentru performanță de către cadrele didactice adună acordul a peste 40% dintre studenți (procente cumulate ale variantelor 4 și 5, unde 5: acord total), în vreme ce aproximativ o treime (procente cumulate ale variantelor 1 și 2, unde 1: dezacord total) nu este de acord cu această afirmație.

Grupa de vârstă a studenților produce și aici variații importante: studenții cu vârsta peste 30 de ani se simt motivați de cadrele didactice într-o proporție dublă față de cei sub 22 de ani (65% față de 33%). Cu cât nivelul de studii al părinților este mai ridicat, cu atât studenții consideră mai puțin că sunt motivați de către profesorii lor. Apreciază în mai mare măsură abilitatea cadrelor didactice de a-i motiva, următoarele categorii de studenți: masteranzii, studenții cu o tranziție întârziată, cei care se întrețin singuri, studenții care muncesc peste 20 de ore pe săptămână, cei care nu locuiesc cu părinții și aceia care plătesc taxe de studii.

Abilitățile personalului didactic de a explica adecvat conținuturile predate, sunt confirmate de către 60% dintre studenții români (procente cumulate ale variantelor 4 și 5, unde 5: acord total), față de

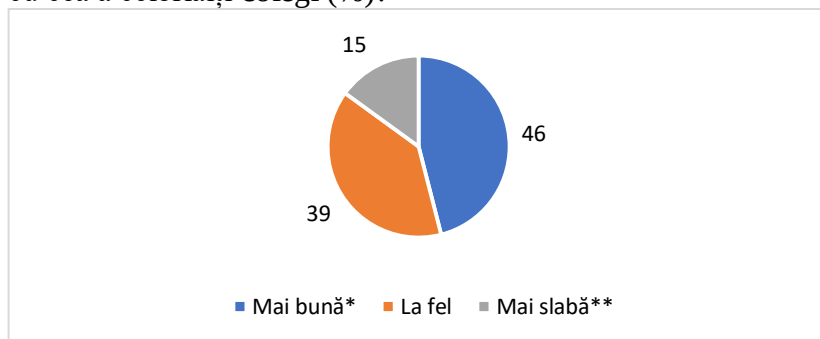
doar 46% (ponderea medie la nivelul eșantionului EUROSTUDENT) dintre studenții celorlalte țări participante la studiu. 14% dintre studenții români (față de 22% - media EUROSTUDENT) nu consideră că profesorii lor oferă explicații bune în procesul didactic.

Cu cât vârsta studenților crește, cu atât ei apreciază într-o mai mare măsură aceste abilități ale cadrelor didactice, astfel că, dacă studenții cu vârsta sub 22 ani sunt de acord în proporție de 55% că personalul didactic le oferă explicații bune, cei cu vârsta peste 30 de ani sunt de acord cu această afirmație într-o pondere de aproape 80%. De asemenea, studenții de la ciclul de studii masterale, cei care s-au înscris la facultate la mai mult de 2 ani de la absolvirea liceului, studenții care lucrează peste 20 ore pe săptămână, precum și cei cu un background educațional mai scăzut, sunt de acord într-o măsură mai mare decât ceilalți, că profesorii lor sunt capabili să ofere explicații utile în procesul didactic.

Autoevaluarea performanței academice

Studenții și-au putut aprecia propria performanță în cadrul programului de studii urmat, prin comparație cu cea a colegilor, pe o scală cu 5 trepte, variind de la (performanță) *mult mai proastă* la *mult mai bună*. Modul în care studenții români se autoevaluează, este similar cu media EUROSTUDENT. Astfel, 46% dintre studenții din România (procente cumulate pentru variantele *oarecum mai bună* și *mult mai bună*) se autoevaluează mai bine prin comparație cu ceilalți, iar 39% cred că se descurcă la fel de bine. Doar 15% dintre studenți (procente cumulate între variantele *mult mai slabă* și *oarecum mai slabă*) cred că performanța lor academică este mai scăzută decât cea a colegilor lor din cadrul programului de studii urmat.

Graficul B3.4 Cum ați evalua performanța dvs. în cadrul programului de studii, prin comparație cu cea a celorlalți colegi (%)?



Sursă date: ES VII-RO

*procent cumulat pentru variantele *mult mai bună* și *oarecum mai bună*

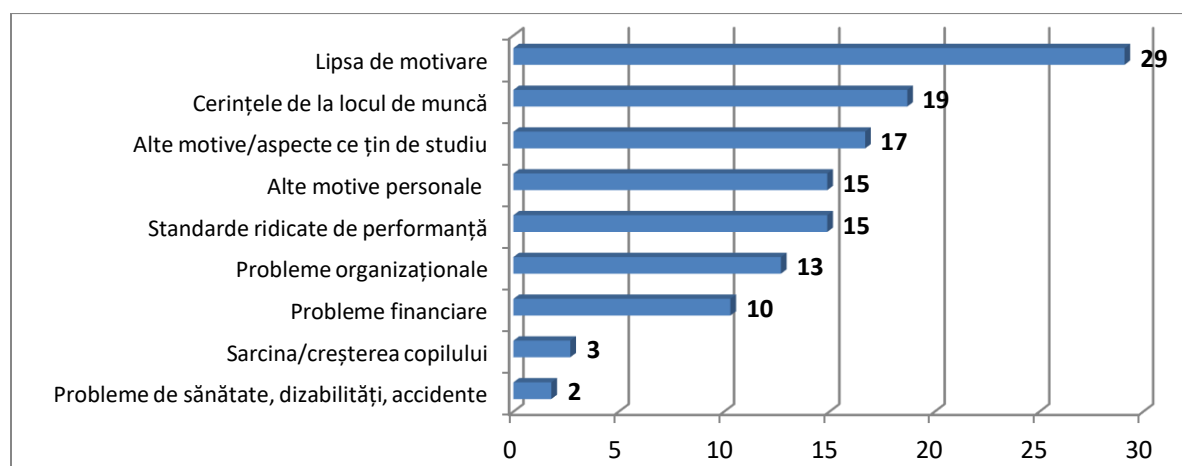
**procent cumulat pentru variantele *mult mai slabă* și *oarecum mai slabă*

Sunt mai încrezători în propria performanță studenții cu vârsta peste 30 de ani, cei cu un background educațional crescut, cei de la ciclul de studii de master, studenții care studiază mai intens (peste 40 de ore pe săptămână), bursierii, cei ai căror părinți au o situație financiară peste medie, precum și cei care nu plătesc taxe de studii.

Dificultăți și sprijin

Principalele dificultăți menționate de studenții români sunt *lipsa de motivare* (29% dintre studenți) și *cerințele de la locul de muncă* (19%) (vezi Graficul B3.5). Pe tipuri de dificultăți, aproximativ 1/3 dintre studenți menționează doar dificultăți legate de studiu, iar 1/10 doar dificultăți personale (vezi Graficul B3.6). Un procent de aproape 40 % dintre studenți nu menționează niciun tip de dificultate.

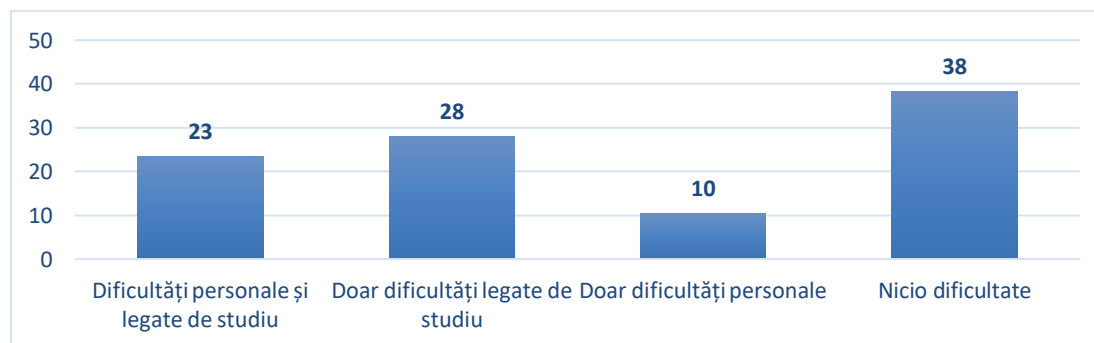
Graficul B3.5. Dificultăți întâmpinate de studenți (%)



Sursa date: ES VII-RO

Notă: Procent din total cazuri (N=17485). Totalul depășește 100%, fiind vorba de alegeri multiple.

Graficul B3.6. Tipuri de dificultăți întâmpinate de studenți* (%)

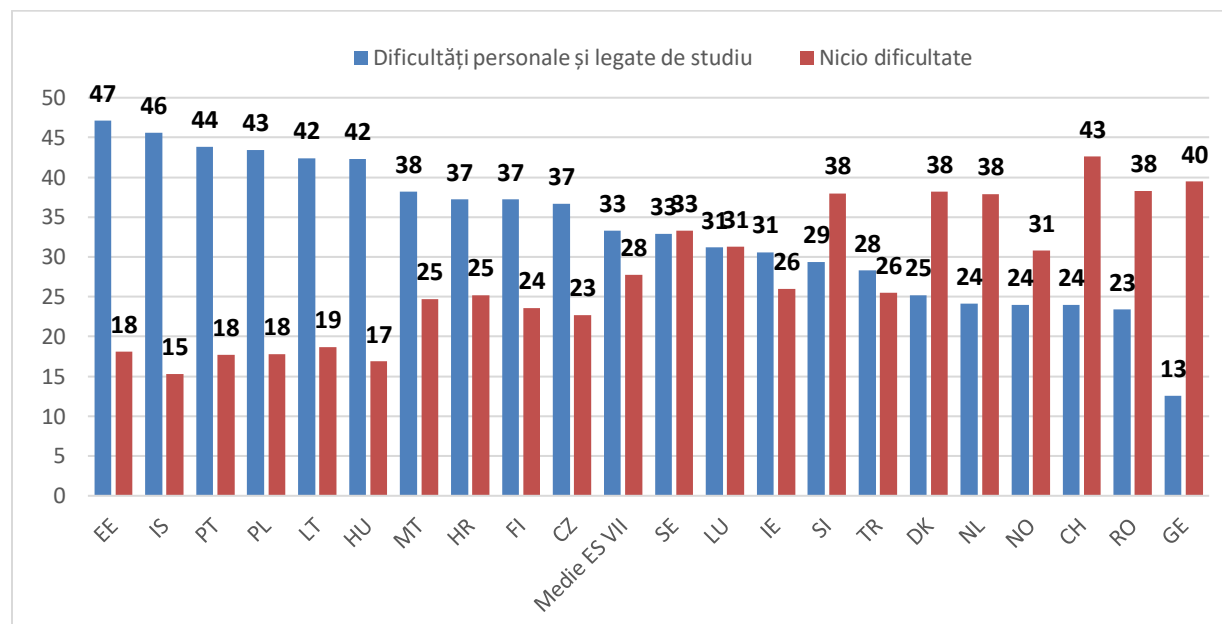


Sursa date: ES VII-RO

* Recodificare EUROSTUDENT, pe baza datelor brute. Procent din total cazuri (N= 17485). Pentru mai multe detalii vezi Anexa C3..

Comparând cu situația pe țări, se constată că România se situează printre țările cu cea mai mică pondere a studenților care întâmpină și dificultăți de studiu și personale, după Georgia, și sub media EUROSTUDENT VII, de 33%. Țări cu pondere ridicată a celor ce întâmpină dificultăți sunt Estonia (47%), Islanda (46%), Portugalia (44%) (vezi Graficul B3.7).

Graficul B3.7. Dificultăți întâmpinate de studenți*. Comparatie pe țări (%)



Sursa date: ES VII

*Recodificare EUROSTUDENT, pe baza datelor brute. Pentru mai multe detalii vezi Anexa C3.

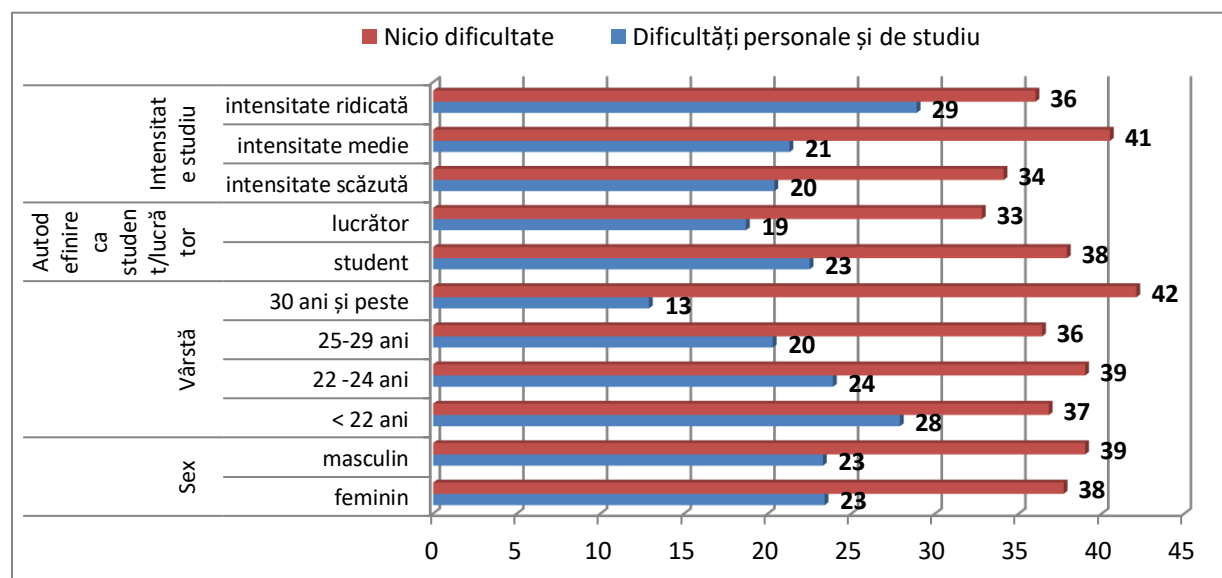
Analiza datelor naționale în funcție de variabilele socio-demografice arată că studenții care întâmpină dificultăți sunt mai degrabă cei mai tineri (sub 22 de ani), ce se autodefinesc ca studenți, care au o intensitate ridicată de studiu (vezi Graficul B3.8). Nu sunt diferențe în funcție de sex, la acest indicator.

Evaluarea sprijinului oferit de instituția de învățământ superior sau de organizațiile colaboratoare

Integrarea și succesul academic al studenților depinde în mare măsură și de sprijinul oferit de universitate sau de alte organizații studențești. Studiul EUROSTUDENT își propune să măsoare cât de satisfăcuți sunt studenții de diferitele tipuri de sprijin primite din partea facultății/altor organizații relevante. Astfel, întrebările vizează aspecte precum *serviciile de sprijin pentru studiu, facilitățile oferite, pregătirea pentru piața muncii, sprijin pentru a obține echilibrul școală-muncă și școală-*

familie. În Tabelul B3.10 sunt prezentate rezultatele sintetice la nivel național și european, pentru ES VII.

Graficul B3.8. Dificultăți întâmpinate de studenți, în funcție de câteva variabile socio-demografice(%)



Sursa date: ES VII-RO

Notă: Recodificare EUROSTUDENT, pe baza datelor brute. N= 17485. Pentru mai multe detalii vezi Anexa C3.

Din analiza datelor, reiese că studenții români sunt relativ puțin satisfăcuți de **sprijinul primit** din partea facultății sau altor organizații colaboratoare. Astfel, doar unul din patru studenți consideră că *sprijinul primit pentru a obține echilibrul școală-muncă*, respectiv *școală-familie* este suficient (procente cumulate pozitive), și aproximativ unul din trei consideră că sprijinul în pregătirea unui viitor loc de muncă, respectiv serviciile de sprijin pentru studiu sunt suficiente (procente cumulate pozitive). Procentul cel mai ridicat de studenți relativ satisfăcuți vizează furnizarea facilităților de învățare (bibliotecă, centru IT, etc): 41%. Față de cifrele medii de la nivel european, singurele diferențe notabile sunt în cazul facilităților (-17%) și al sprijinului primit pentru a obține un echilibru studii-muncă (+4%).

Pentru a explora diferențele în funcție variabilele socio-demografice, am construit un indice de tip medie, pentru toți itemii care măsoară satisfacția față de sprijinul oferit, unde 1= *deloc suficient*, 5= *cu totul suficient*. Distribuția mediei, în funcție de variabilele luate în calcul este prezentată în Graficul B3.9. Sintetizând, putem caracteriza studenții mai degrabă satisfăcuți de sprijinul primit astfel: *sex masculin, vârstă de 30 ani sau peste, autodefinire ca lucrători, intensitate de studiu scăzută spre medie*.

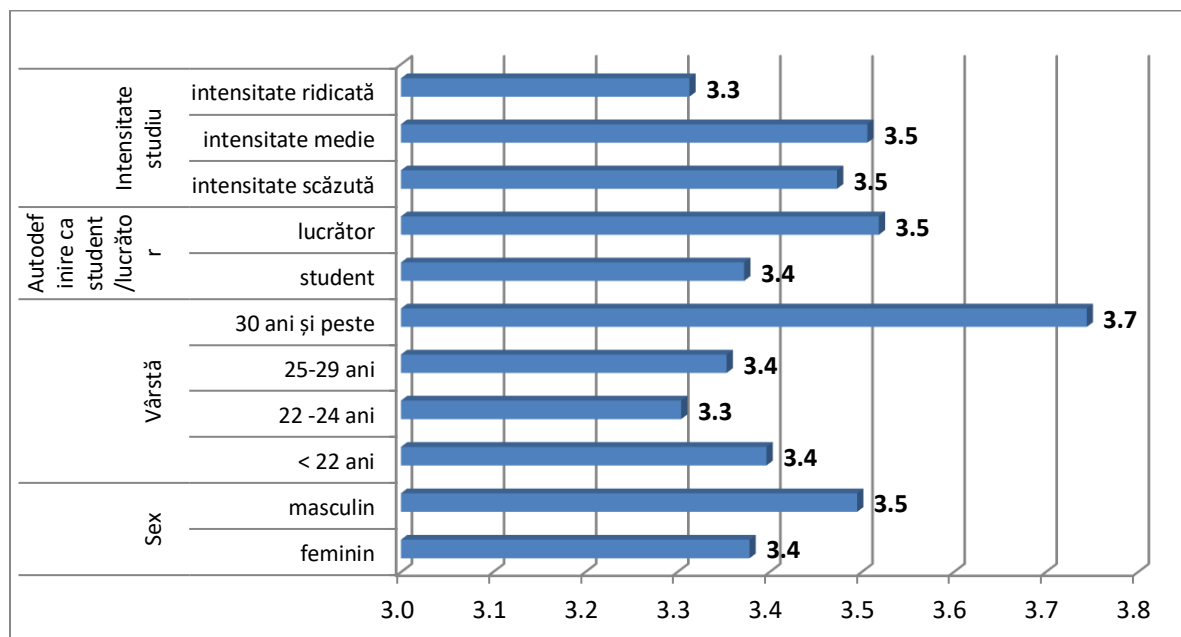
Tabelul B3.10. Evaluarea sprijinului oferit de instituția de învățământ superior sau de organizațiile colaboratoare, pe tipuri de sprijin

Aspectul vizat:	ES VII-RO % Satisfăcuți (cumulat)*	Medie ES VII % Satisfăcuți (cumulat)*
Servicii de sprijin pentru studiu (ex: tutoriat, cursuri de scriere academică, mentorat)	31	32
Furnizarea de facilități de învățare (ex: bibliotecă, centru IT, locuri de studiu)	41	58
Sprijin pentru a ajunge la un echilibru între studii și locul de muncă	25	21
Sprijin pentru a ajunge la un echilibru între studii și viața de familie	26	23
Sprijin în pregătirea pentru (viitorul) loc de muncă	33	33

Sursa date: ES VII

*Polul pozitiv (1+2) al scalei în 5 trepte, unde 1= *cu totul suficient*.

Graficul B3.9. Evaluarea sprijinului oferit de instituția de învățământ superior sau de organizațiile colaboratoare, în funcție de câteva variabile socio-demografice. Medie indice SPRIJIN*



Sursa date: ES VII-RO

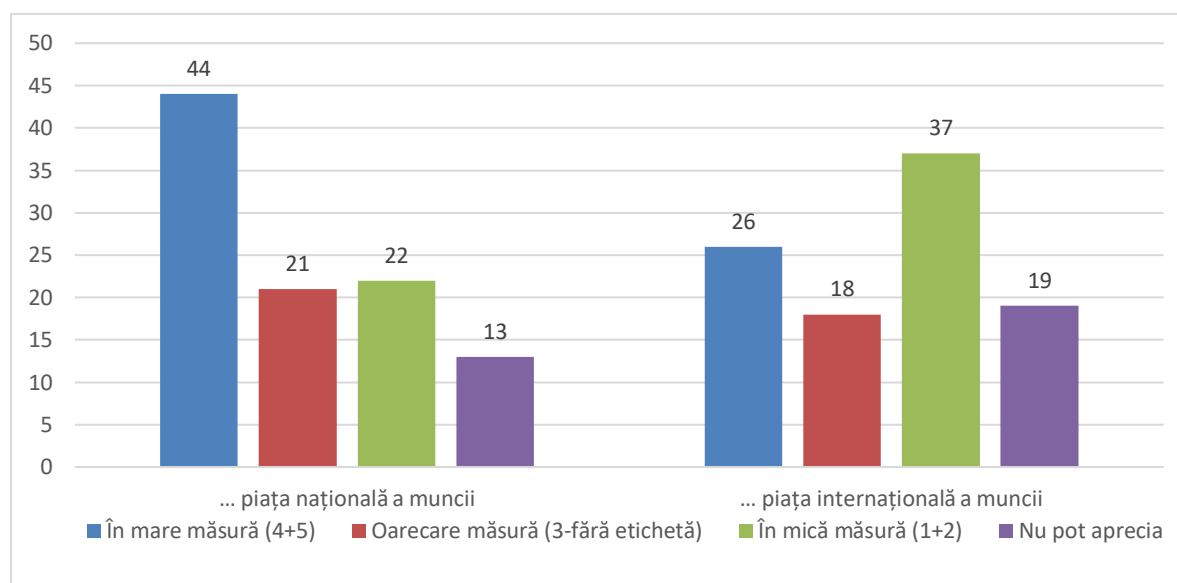
*Indice construit ca medie a răspunsurilor la itemii (5) referitori la evaluarea sprijinului oferit de facultate/organizații colaboratoare (vezi Tabelul 4), unde 1= *Deloc suficient*, 5= *Cu totul suficient*. Codurile au fost inversate față de versiunea internațională, pentru a ușura înțelegerea. Din calculul indicelui au fost excluse cazurile care au ales varianta ”nu am nevoie/nu doresc sprijin” și cazurile lipsă. N=14 532.

Pregătirea pentru piața muncii

Evaluarea pregătirii oferite în cadrul programului de studii urmat, pentru ocuparea pe piața muncii în țară, respectiv în străinătate, s-a realizat prin utilizarea unei scale de 5 trepte, unde 1 = (pregătire) *în foarte mică măsură* și 5 = (pregătire) *în foarte mare măsură*.

Studentii români apreciază într-o proporție de 44% (procente cumulate ale variantelor 4 și 5, unde 5: *în foarte mare măsură*) că programul de studii urmat îi pregătește pentru piața muncii de la nivel național, iar aproximativ un sfert cred că sunt pregătiți în mare măsură (procente cumulate) pentru a-și exercita profesia în străinătate.

Graficul B3.10. În ce măsură considerați că programul actual de studii vă pregătește pentru*...? (%)



Sursă date: ES VII-RO

*Variante de răspuns pe scală cu 5 trepte, unde 1: *în foarte mică măsură*, 5: *în foarte mare măsură*.

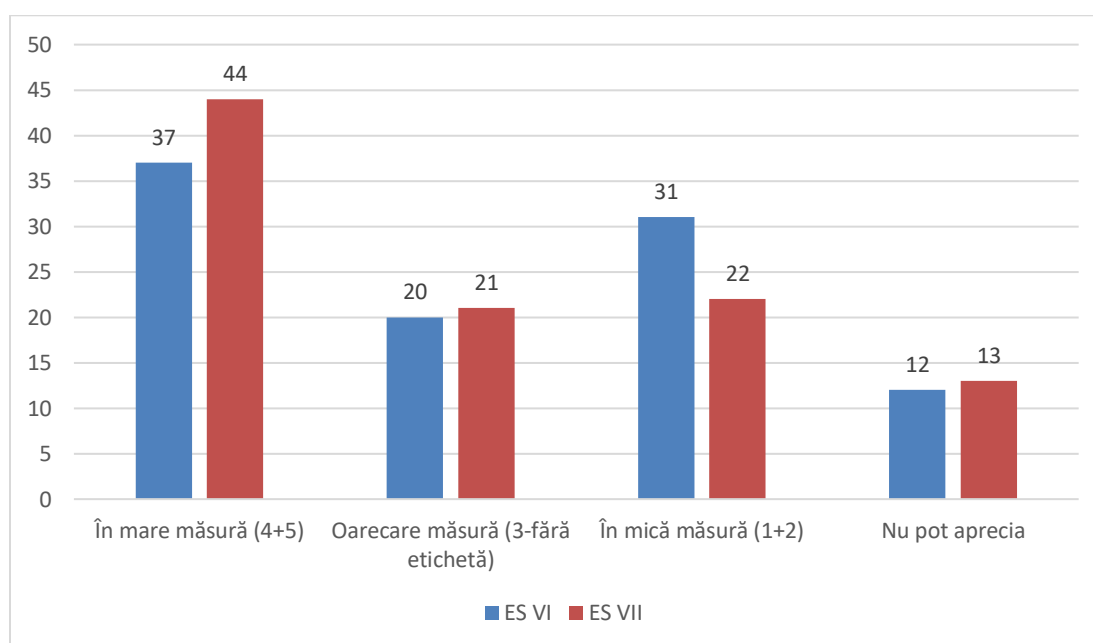
Dacă puțin peste 20% dintre ei (procente cumulate) consideră că studiile urmate le-au oferit doar în mică măsură pregătirea necesară pentru a lucra în țară, ponderea celor care apreciază că sunt slab pregătiți să lucreze în străinătate, este aproape dublă. O cincime dintre studenții români (19% dintre aceștia) nu pot aprecia pregătirea lor pentru un loc de muncă în străinătate, iar 13%, în țară.

Studentii cu un background educațional ridicat cred mai puțin decât ceilalți în pregătirea dobândită pe parcursul studiilor pentru obținerea unui loc de muncă, atât în țară, cât și în străinătate.

Cu cât crește intensitatea studiilor (numărul orelor petrecute săptămânal pentru studiu), cu atât crește frecvența celor care se consideră pregătiți în mare măsură pentru piața internă, dar și internațională a muncii.

Studentii cu o tranziție întârziată (care nu au început studiile superioare imediat ce au absolvit liceul) sunt mai încrezători în pregătirea lor pentru piața muncii, atât din țară, cât și din străinătate. Dificultățile financiare, dar și bunăstarea părinților, afectează încrederea studenților în pregătirea lor în vederea angajării după absolvire, atât pe piața internă a muncii, cât și pe cea internațională. Analiza comparativă cu datele EUROSTUDENT VI (realizat în România în anul 2017) relevă o evoluție pozitivă a evaluărilor studenților cu privire la pregătirea lor pentru piața internă a muncii, înregistrându-se o creștere a ponderii celor care cred că sunt în mare măsură pregătiți și o scădere a ponderii celor mai puțin încrezători în propria pregătire.

Graficul B3.11. În ce măsură considerați că programul actual de studii vă pregătește pentru piața națională a muncii* (%)? (analiză longitudinală pe date naționale)

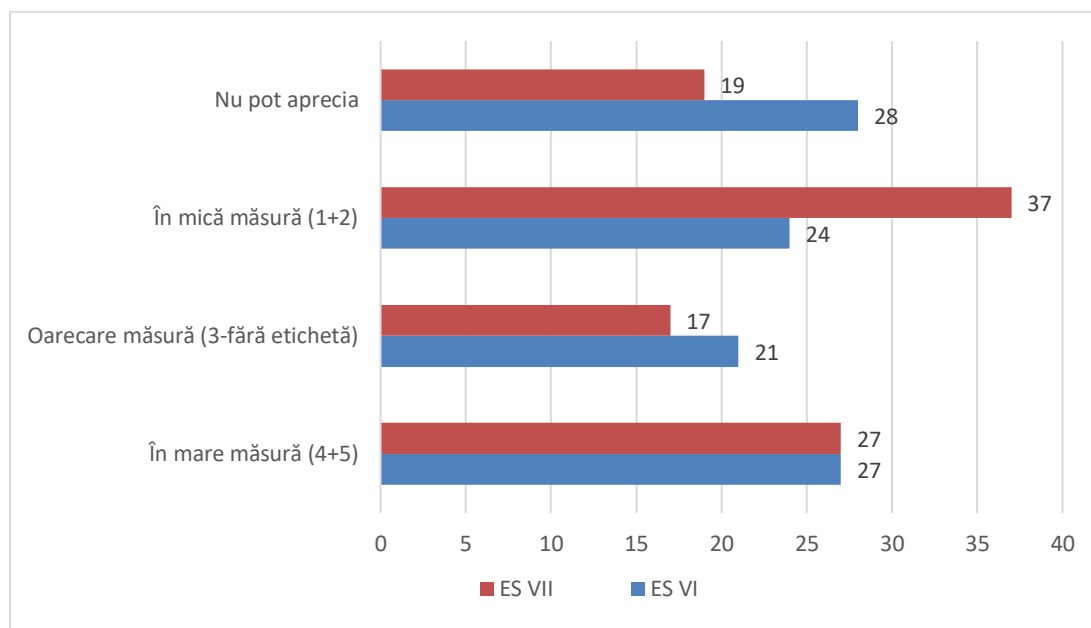


Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

*Variante de răspuns pe scală cu 5 trepte, unde 1: în foarte mică măsură, 5: în foarte mare măsură.

În ceea ce privește pregătirea oferită de programul de studii pentru a activa pe piața internațională a muncii, ponderea celor care se consideră pregătiți în mare măsură este constantă, în schimb crește cu 13 puncte procentuale frecvența celor care cred că sunt puțin pregătiți să ocupe un loc de muncă în străinătate.

Graficul B3.12. În ce măsură considerați că programul actual de studii vă pregătește pentru piața internațională a muncii* (%)? (analiză longitudinală pe date naționale)



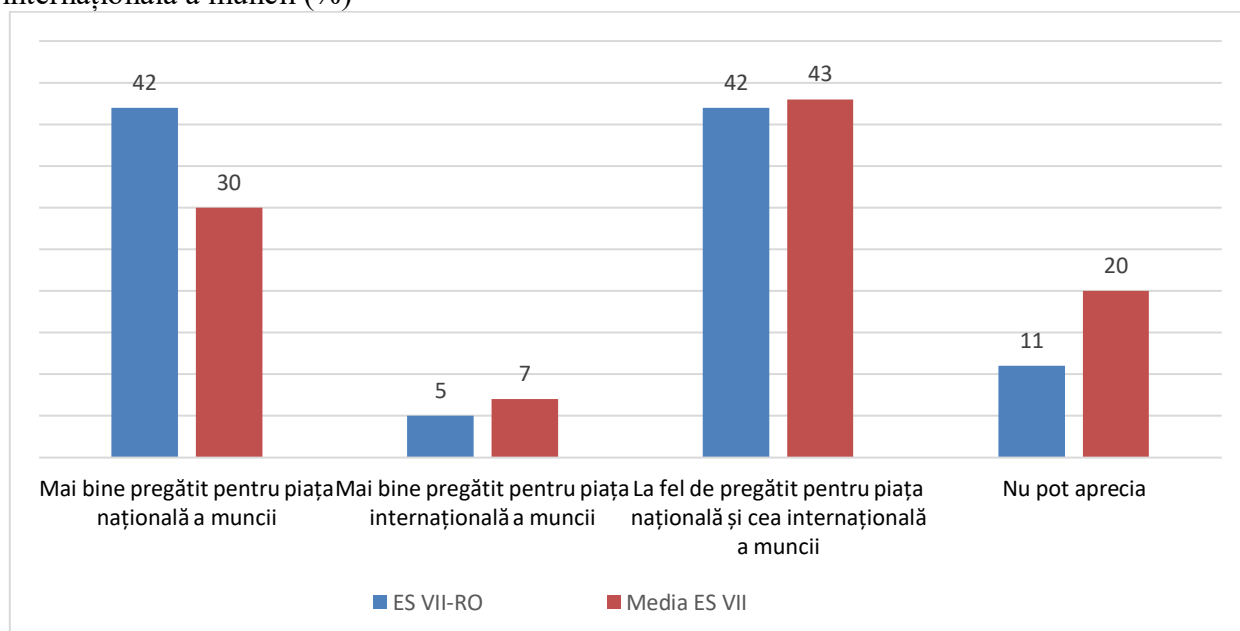
Sursă date: ES VI-RO, ES VII-RO

*Variante de răspuns pe scală cu 5 trepte, unde 1: în foarte mică măsură, 5: în foarte mare măsură.

Ponderea studenților români care își evaluează în mai mare măsură nivelul de pregătire pentru piața națională a muncii, decât pentru piața internațională a muncii, este de 42%, cu 12 puncte procentuale peste media acestui indicator la nivelul întregului eșantion EUROSTUDENT VII. Se consideră la fel de bine pregătiți pentru a-și face profesia în țară ca și în străinătate, 42% dintre studenții români, și aproximativ aceeași pondere medie a studenților din eșantionul EUROSTUDENT VII.

Procentul celor care cred că sunt mai bine pregătiți pentru piața internațională a muncii decât pentru cea internă, este scăzut atât în România cât și în celelalte state participante la studiu, având totuși valori medii mai mari la nivelul întregului eșantion, decât în România. Este interesant de remarcat că ponderea studenților români care își pot evalua nivelul de pregătire pentru piața muncii este mai ridicată decât în cazul celorlalți studenți din eșantion, ponderea medie a celor care nu pot aprecia în ce măsură sunt pregătiți pentru piața muncii, fiind aproape dublă la nivelul ES VII, față de România.

Graficul B3.13. Evaluarea comparativă a gradului de pregătire pentru piața națională, respectiv internațională a muncii (%)



Sursă date: ES VII

Studentii de la programele de studii de master, aceia care au avut o tranziție întârziată către programul de studii urmat, cei care se autoidentifică mai degrabă ca angajați/lucrători decât ca studenți, precum și cei care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână, cred în mai mare măsură decât ceilalți, că sunt la fel de pregătiți să lucreze în România, ca și în străinătate, după absolvirea studiilor.

B4. Contextul familial al studenților

Rezumat

Accesul echitabil la educație, mai ales pentru persoane care provin din medii socio-economice defavorizate, este unul dintre subiectele centrale ale actualelor politici educaționale de la nivel internațional. Datele EUROSTUDENT prezentate în această secțiune permit investigarea relațiilor dintre statutul educațional și economic al părinților și performanța academică, tipul de instituții de învățământ superior și domeniile de studii la care sunt înscriși studenții din România, făcând posibilă identificarea particularităților specifice țării noastre.

Peste jumătate dintre respondenți (57%) provin din medii familiale fără experiență de studii superioare, 40% având părinți care au terminat doar liceul. Comparativ cu media europeană, România se situează astfel în categoria țărilor în care studenții provin mai ales din rândul categoriilor sociale cu studii medii. Grupa țărilor cu acest profil, din care mai fac parte, cu procente similare Ungaria, Polonia și Republica Cehă, iar cu niveluri mai ridicate decât România – Portugalia, Malta, Italia, și Turcia, reprezintă aproximativ o treime din țările participante la studiu care au raportat rezultate pe această dimensiune.

Rata de incidență a background-ului educațional universitar pentru studenții din România scade odată cu înaintarea în vârstă, cea mai scăzută fiind în rândul studenților de peste 30 de ani (25%), cu 3 procente mai mică decât cea înregistrată în 2017 (EUROSTUDENT VI). De asemenea, din punct de vedere al tranziției spre învățământul superior, conform datelor colectate, 15% din studenții cu o tranziție întârziată spre învățământul superior provin din familii fără educație terțiară, pe când doar 5% dintre studenții cu o tranziție directă sunt în aceeași situație.

O altă temă vizată în acest capitol sunt dificultățile financiare declarate de studenți, care, conform răspunsurilor date de participanți, se diminuează pe măsură ce nivelul de educație al părinților crește, rezultatele fiind similare cu cele obținute în implementarea precedentă a studiului. Cu toate că, în general, studenții sunt întreținuți de părinți, se remarcă faptul că cei care provin din medii cu educație superioară depind în mai mică măsură de veniturile proprii sau de sprijinul provenit de la stat, decât cei care nu au stoc educațional universitar în familie. Aceștia din urmă sunt în mai mare măsură nevoiți să muncească pe perioada studiilor și să dedice mai mult de 20 de ore pe săptămână activităților aducătoare de venit. De asemenea, corelațiile dintre starea materială a părinților și educația

acestora, dar și dintre nivelul de studii al părinților și tipul programului sau domeniul de studiu al studenților, relevă faptul că studenții care au cel puțin un părinte cu studii superioare se regăsesc într-un procent mai mare în domeniul TIC, urmat îndeaproape de domeniul sănătății, ramuri de studiu cu un prestigiu ridicat, fapt ce sugerează existența unor inegalități relevante în ceea ce privește accesul la o educație care să permită în mai mare măsură mobilitatea socială.

Nu în ultimul rând, în România, raportat la întreaga populație de studenți, proporția celor care consideră că bunăstarea materială a părinților este foarte bună este redusă (3%), de două ori mai mică decât a celor care se situează la extrema cealaltă și care evaluează starea materială a părinților ca fiind foarte proastă (6%).

Datele culese în această rundă a studiului confirmă tendințele identificate în runda anterioară, fără a exista schimbări semnificative din perspectiva celor doi indicatori descriși în această secțiune – nivelul de educație al părinților și percepția studenților privind situația financiară a părinților.

Introducere

Accesul echitabil la educație, mai ales pentru persoane care provin din medii socio-economice defavorizate, este unul dintre subiectele centrale ale actualelor politici educaționale de la nivel internațional. Tema este relevantă în mod particular pentru România, unde polarizarea socială a fost accentuată în perioada de tranziție post-comunistă, iar un procent semnificativ (81%) din populație nu are studii superioare (Eurostat, 2022). Iar la nivel european, în ultimii 20 de ani, preocuparea pentru dimensiunea socială a educației universitare a fost asumată de statele membre ale Spațiului European al Educației Superioare (EHEA) prin Comunicatul de la Praga (2001) și reiterată prin Comunicatul de la Roma (2020). Această preocupare este prezentă, de asemenea, în agenda Comisiei Europene pentru Modernizarea Învățământului Superior (2017).

Motivele pentru care preocuparea față de statutul socio-economic al studenților a devenit prevalentă au de-a face nu doar cu considerente de natură politică, ci și cu considerente de natură economică. În societățile moderne digitalizate, din punct de vedere economic, investiția în lărgirea accesului la educație și cercetările necesare pentru susținerea acestei investiții sunt indispensabile, având în vedere cerințele asociate cu dezvoltarea capitalului uman necesar pentru asigurarea creșterii economice sustenabile. Este estimat că până în 2025, peste 50% din locurile de muncă din Europa vor necesita calificări de nivel universitar (Comisia Europeană, 2010). În prezent, conform Eurostat, România se află la coada clasamentului când vine vorba de cetățeni adulți cu studii superioare – doar

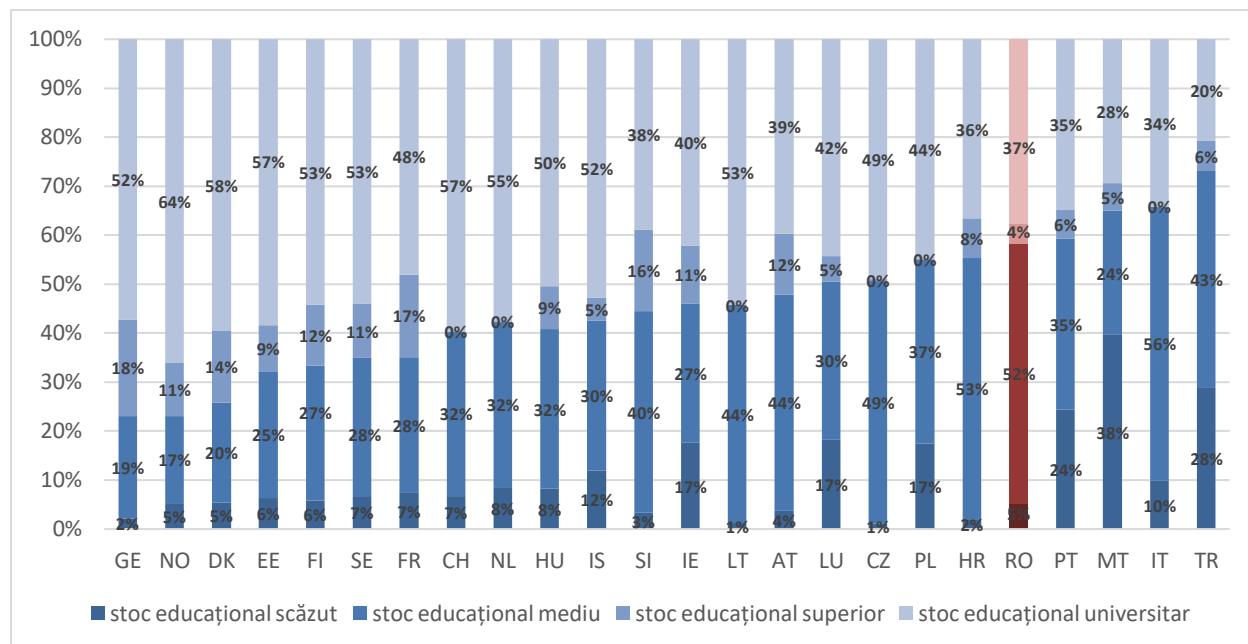
19% dintre cetățenii români cu vârsta între 25 și 64 de ani se încadrează în această categorie, în condițiile în care media la nivelul Uniunii Europene este de aproximativ 33% (Eurostat 2022). În acest context, analiza corelațiilor dintre mediul socio-economic de proveniență al studenților și parcursul educațional, precum și identificarea provocărilor specifice pentru grupuri diferite de studenți, în funcție de mediul de proveniență, sunt necesare pentru configurarea unor politici publice menite să îmbunătățească atât accesul la educație superioară, cât și calitatea acesteia.

În literatura de specialitate au fost identificate, de-a lungul timpului, corelații semnificative între statutul educațional și economic al părinților și performanța academică (Coleman et al 1966; Berkowitz et al 2017; Czarnecki 2018; OECD 2019), tipul de instituții de învățământ superior și domeniile de studii urmate de studenți (Triventi 2013; Håvard și Wiborg 2019), precum și dificultățile materiale întâmpinate pe parcursul studiilor. Datele EUROSTUDENT prezentate în secțiunile următoare permit investigarea acestor corelații pentru participanții la învățământul superior din România, făcând posibilă identificarea particularităților specifice țării noastre. Condițiile socio-economice ale mediului din care provin studenții sunt descrise prin doi indicatori – nivelul de educație al părinților și percepția studenților privind situația financiară a părinților.

Statutul educațional al părinților

Peste jumătate dintre respondenți (57%) provin din medii familiale fără experiență de studii superioare, 40% având părinți care au terminat doar liceul. Comparativ cu media europeană (43% dintre studenții europeni provin din medii familiale fără experiență de studii superioare), România se situează astfel în categoria țărilor în care studenții provin mai ales din rândul categoriilor sociale cu studii medii. Grupa țărilor cu acest profil, din care mai fac parte, cu procente similare Ungaria, Polonia și Republica Cehă, iar cu niveluri mai ridicate decât România – Portugalia, Malta, Italia, și Turcia, reprezintă aproximativ o treime din țările participante la studiu care au raportat rezultate pe această dimensiune.

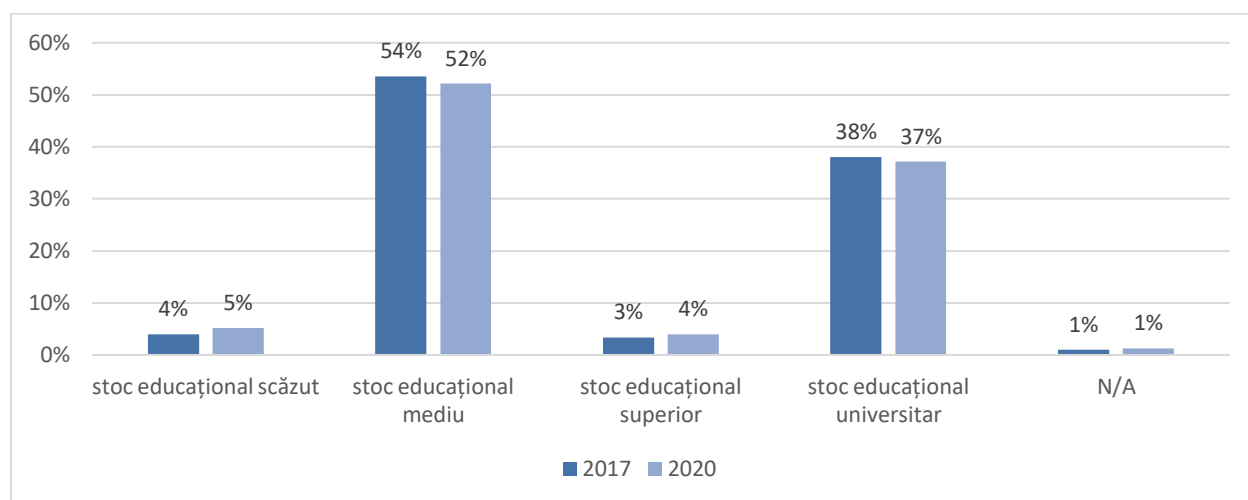
Graficul B4.1. Statutul educațional părinților²¹ raportat de studenții din țările participante la studiu



Sursa date: ES VII

Comparând rezultatele care privesc studenții de naționalitate română cu cele care privesc studenții internaționali aflați la studii în România, constatăm că străinii care vin să studieze în România provin predominant din medii sociale cu nivel de educație superior, rata celor care au cel puțin un părinte cu studii universitare (56%) fiind semnificativ mai mare decât în cazul studenților din țara noastră (36%).

Graficul B4.2. Evoluția nivelului de educație al părinților studenților din România în perioada 2017-2020



Sursa date: ES VI-RO (2017), ES VII-RO (2020)

²¹ Pentru definirea detaliată a indicatorilor, vezi Anexa C3.

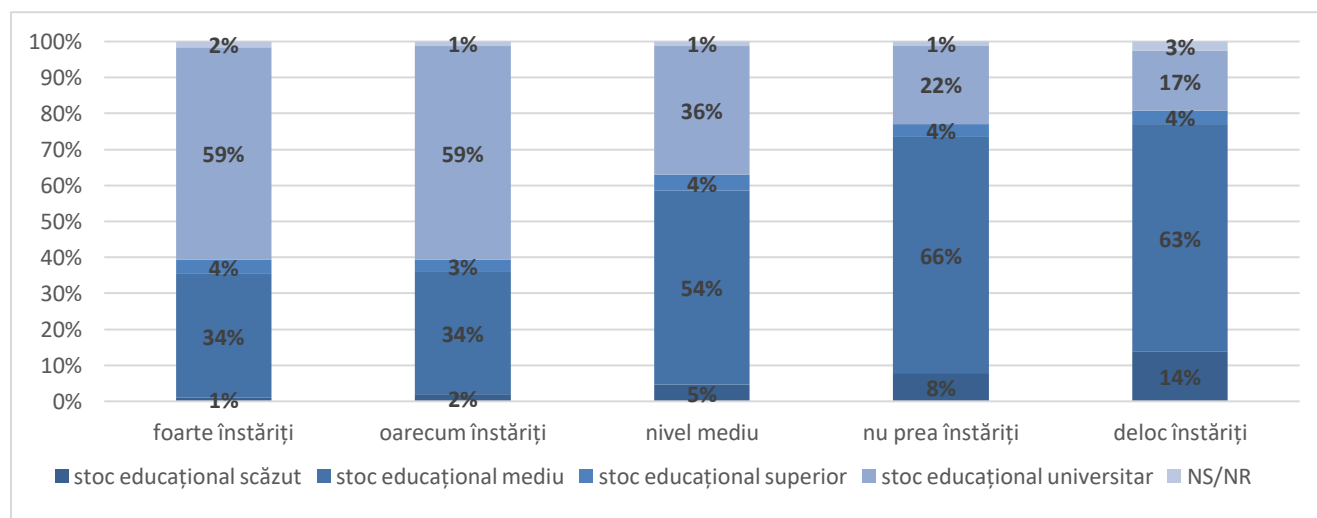
Dintre studenții cu cel puțin un părinte cu studii superioare (41%), peste jumătate au cel puțin un părinte cu studii de licență (22%), 13% au cel puțin un părinte cu studii de master, iar cei care au cel puțin un părinte cu doctorat sunt într-o proporție foarte scăzută (2,9%), după cum era de așteptat. Proporțiile nu denotă însă o modificare semnificativă a nivelului de studii al părinților față de rezultatele etapei VI a studiului EUROSTUDENT.

Se mențin, de asemenea, rate similare în ceea ce privește nivelul de educație al mamei și cel al tatălui, ceea ce reflectă o tendință de egalitate în ceea ce privește nivelul de studii în cuplu, în cazul familiilor studenților.

Rata de incidență a background-ului educațional universitar scade odată cu înaintarea în vârstă a studenților, cea mai scăzută fiind în rândul studenților de peste 30 de ani (25%), cu 3 procente mai mică decât cea înregistrată în 2017 (EUROSTUDENT VI). De asemenea, din punct de vedere al tranziției spre învățământul superior, conform datelor colectate, 15% dintre studenții cu o tranziție întârziată spre învățământul superior provin din familii fără educație terțiară, pe când doar 5% dintre studenții cu o tranziție directă sunt în aceeași situație. Menționăm faptul că tranziția întârziată se referă la o perioadă mai mare de 24 luni între momentul absolvirii bacalaureatului și înmatricularea pentru prima oară la facultate.

În ceea ce privește distribuția pe sexe, nu există diferențe notabile, înregistrându-se doar o mică diferență (+3%) în favoarea studentelor care au cel puțin un părinte cu studii superioare non-terțiare.

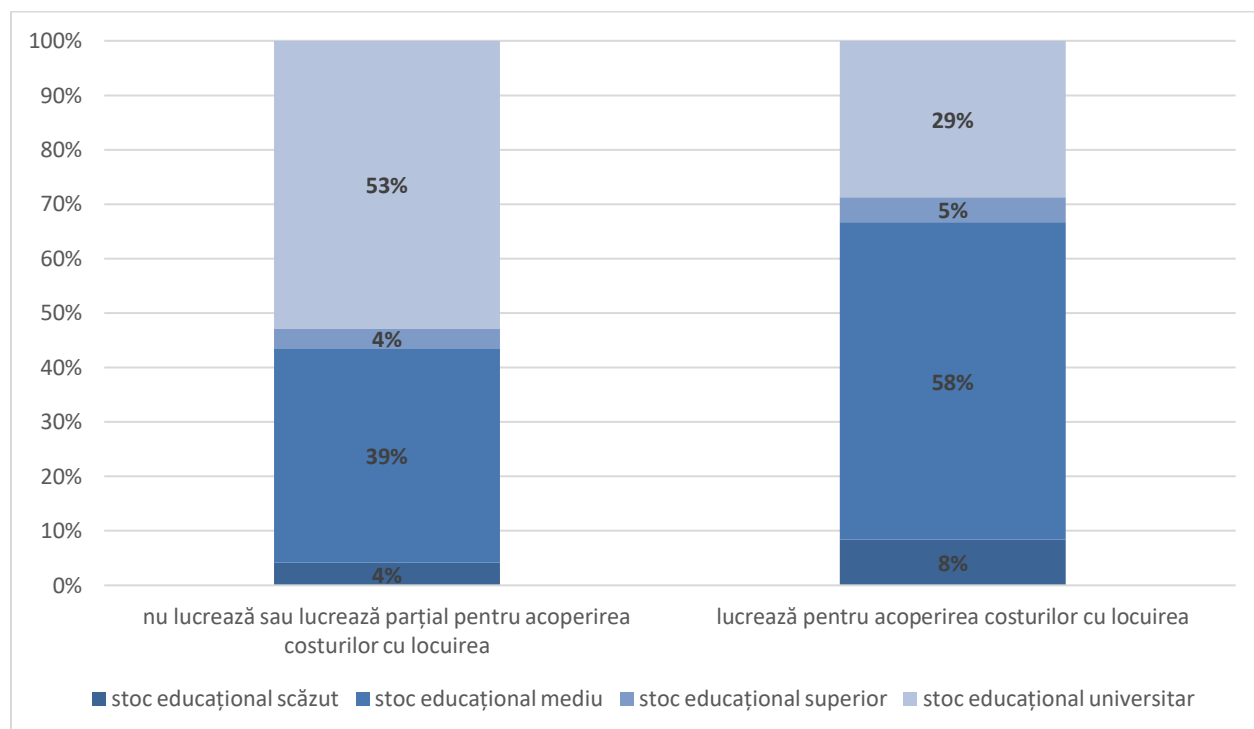
Graficul B4.3. Efectul nivelului de educație al părinților asupra situației materiale a părinților



Sursa date: ES VII-RO

Efectul nivelului de educație al părinților asupra situației materiale percepute a părinților este semnificativ, 63% dintre studenții care consideră că situația financiară a părinților este foarte bună având cel puțin un părinte cu studii terțiare, iar 76% dintre studenții care consideră că părinții nu sunt deloc înstăriți neavând niciun părinte cu studii superioare.

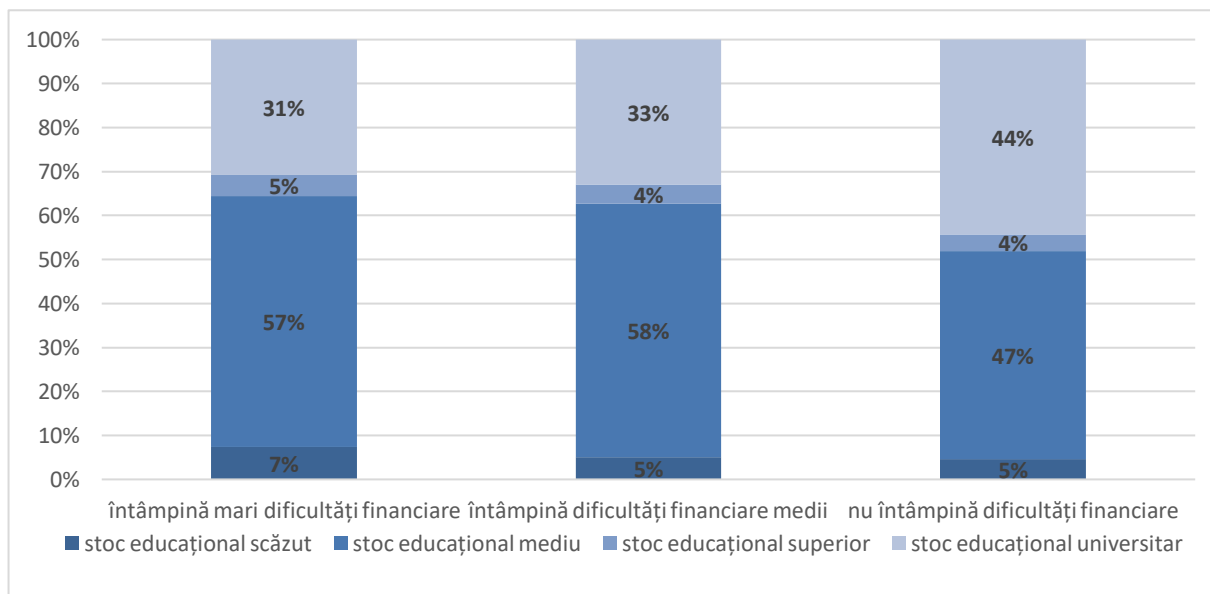
Graficul B4.4. Prezența studenților pe piața muncii pentru acoperirea costurilor cu locuirea în funcție de nivelul de educație al părinților



Sursă date: ES VII-RO

Diferențele dintre mediile de proveniență ale studenților sunt puse în evidență și de corelația dintre nivelul de educație al părinților și sursele de venit de care depind studenții. Cu toate că, în general, studenții sunt întreținuți de părinți, se remarcă faptul că mai mulți studenți care provin din medii cu educație superioară depind de veniturile părinților (47%) decât cei care nu au stoc educațional universitar în familie (31%), cu 68% dintre cei din urmă declarând că depind de veniturile proprii sau de sprijinul provenit de la stat. Aceștia din urmă sunt în mai mare măsură nevoiți să muncească pe perioada studiilor pentru acoperirea costurilor cu locuirea și să dedice mai mult de 20 de ore pe săptămână activităților aducătoare de venit.

Graficul B4.5. Dificultățile financiare declarate de studenți în funcție de nivelul de educație al părinților

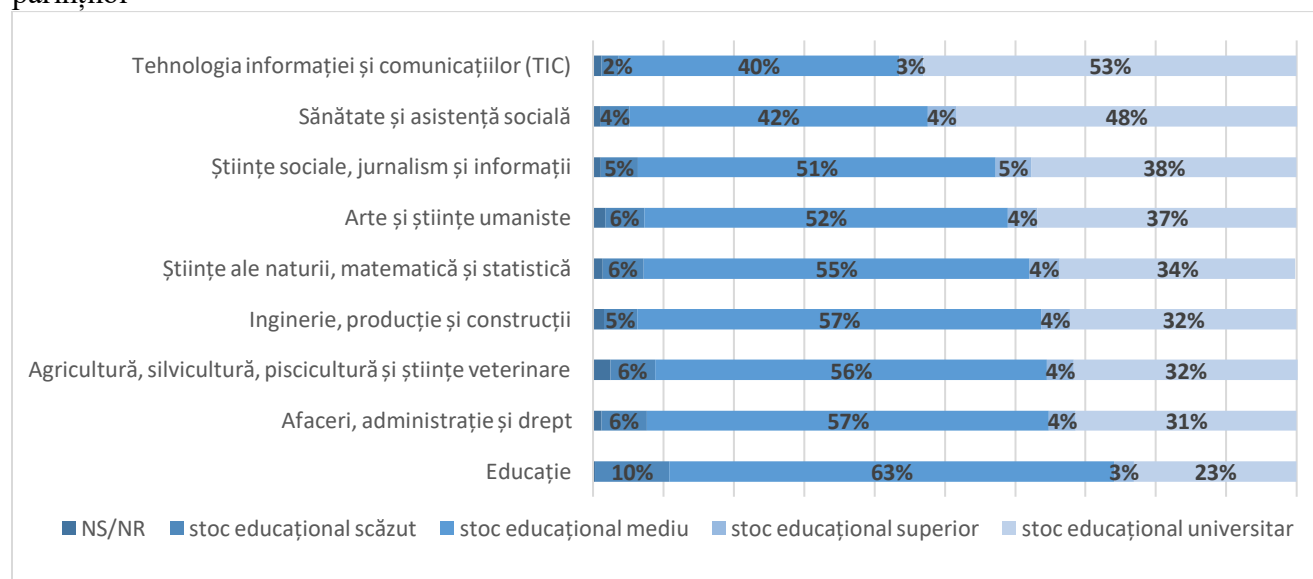


Sursă date: ES VII-RO

După cum ne-am aștepta, dificultățile financiare declarate de studenți se diminuează pe măsură ce nivelul de educație al părinților crește, rezultatele fiind similare cu cele obținute în implementarea precedentă a studiului. Pentru studenții care lucrează, un alt aspect care variază în funcție de contextul familial privește bugetul de timp alocat studiului și se referă la timpul săptămânal petrecut cu activități legate de studiu (asistare la cursuri și studiu individual) comparativ cu timpul petrecut cu activitățile plătite de pe piața muncii. Studenții care provin din medii cu experiență de educație universitară declară că dedică în medie aproape 40 de ore pe săptămână studiului, și doar 12 ore serviciului plătit, pe când cei care provin din familii cu stoc educațional gimnazial sau mai redus lucrează în medie 23 de ore pe săptămână, dedicând doar 34 de ore studiului. Aceste date pot fi coroborate cu cele legate de motivele pentru care studenții aleg să lucreze. Peste jumătate (57%) dintre cei cu părinți fără educație universitară declară că afirmația „Fără locul de muncă, nu aș putea să îmi permit să fiu student” descrie într-o măsură foarte mare situația în care se află, comparativ cu doar 39% dintre cei cu cel puțin un părinte absolvent de studii superioare. În schimb, o proporție asemănătoare de respondenți din ambele grupuri (69%, respectiv 72%) sunt de acord că afirmația „Lucrez pentru a căpăta experiență pe piața muncii” li se aplică în mare măsură, în timp ce 31% dintre studenții fără background educațional universitar și doar 28% din cei ai căror părinți au studii superioare declară că această afirmație li se aplică parțial sau chiar deloc.

În cazul studenților care nu lucrează, nu există diferențe semnificative cu privire la bugetul de timp dedicat studiului în funcție de contextul educațional familial. Însă, în funcție de tipul programului de studii, putem observa în continuare diferențe majore între studenții înscriși la programe de studii cu licență și master integrat (medicină, medicină veterinară și arhitectură) și cei înscriși în programe standard de licență sau master. Peste 60% dintre studenții înscriși la programe de studii de lungă durată cu licență și master integrat au cel puțin un părinte cu studii superioare, comparativ cu 39%, respectiv 38% în cazul celor care urmează programe de licență sau master clasice.

Graficul B4.6. Distribuția studenților pe domenii de studiu, în funcție de nivelul de educație al părinților



Sursă date: ES VII-RO

Domeniul de studii în care studenții cu background educațional familial de tip universitar sunt cel mai slab reprezentați este, de departe, cel înscris în aria educațională a științelor educației (23%). Următoarele domenii cu reprezentare redusă sunt *administrarea afacerilor și drept* (31%), *Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare* (31%), *inginerie, producție și construcții* (32%) și *științele naturii, matematică și statistică* (34%). La polul opus se regăsesc domeniile TIC (53%) și *sănătate și asistență socială* (48%). În cazul celorlalte arii de studii (*arte și științe umaniste, științe sociale, jurnalism și informații*) procentele sunt de aproape 40%.

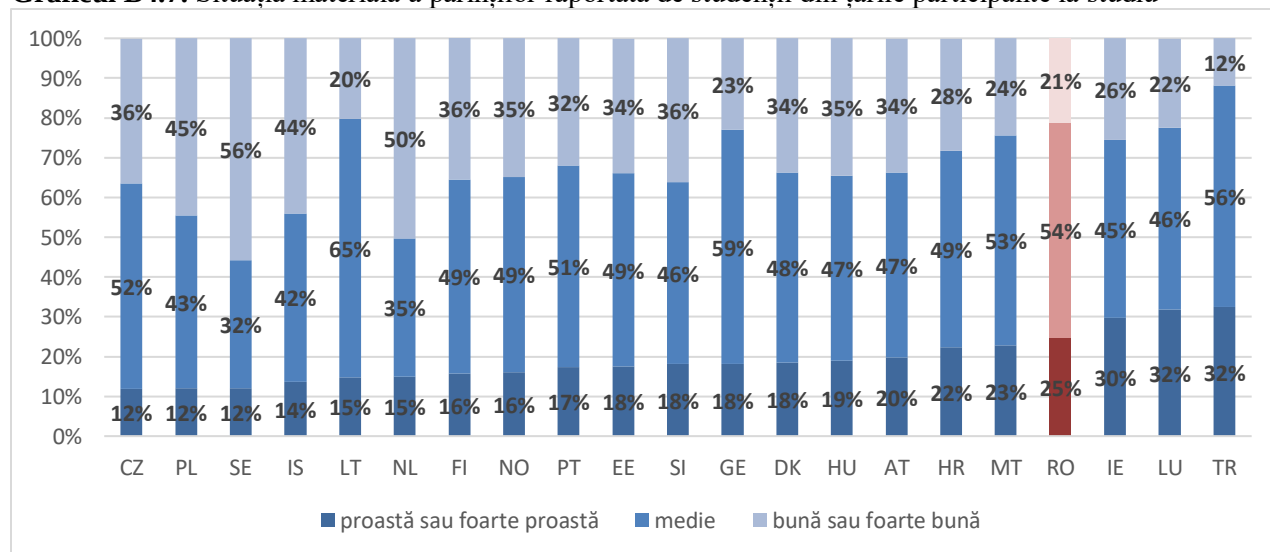
Corelațiile dintre starea materială a părinților și educația acestora, dar și dintre nivelul de studii al părinților și tipul programului sau domeniul de studiu al studenților, relevă faptul că studenții care au cel puțin un părinte cu studii superioare se regăsesc într-un procent mai mare în domeniul TIC, urmat îndeaproape de domeniul sănătății, ramuri de studiu cu un prestigiu ridicat, fapt ce sugerează existența unor inegalități relevante în ceea ce privește accesul la o educație care să permită în mai mare

măsură mobilitatea socială. Studii recente atestă faptul că masificarea învățământului superior duce la inflația creditelor educaționale (Reimer și Pollak 2010), iar distincțiile între domeniile de studiu devin predictorii din ce în ce mai relevanți pentru viitorul statut socio-economic (Reimer, Noelke și Kucel 2008; Kelly, O’Connell și Smyth 2010).

Bunăstarea materială a părinților

Raportat la întregul lot de studenți, proporția celor care consideră că bunăstarea materială a părinților este foarte bună este redusă (3%), de două ori mai mică decât a celor care se situează la extrema cealaltă și care evaluează starea materială a părinților ca fiind foarte proastă (6%). Observăm o ușoară polarizare comparativ cu datele colectate în urmă cu doi ani, dimensiunea ambelor grupuri crescând cu 1% față de anul precedent, însă deocamdată aceste creșteri nu sunt semnificative. Majoritatea studenților (54%) se regăsește în continuare, conform propriilor aprecieri, într-un interval mediu în ceea ce privește bunăstarea materială a părinților. Între cele 24 de țări participante la studiu, România se plasează printre țările cu o pondere însemnată a studenților care evaluează mai degrabă negativ bunăstarea părinților. Astfel, aproximativ 25% dintre studenții din România evaluează bunăstarea materială a părinților ca fiind proastă sau foarte proastă, după Irlanda (30%), Luxemburg (32%) și Turcia (32%).

Graficul B4.7. Situația materială a părinților raportată de studenții din țările participante la studiu



Sursă date: ES VII

Analizând datele raportate pe categorii de vârstă, putem observa că studenții maturi au șanse mai mari să raporteze o bunăstare materială precară a părinților. Aceste date sunt consistente cu rezultatele din valul precedent. În continuare, studenții de până în 22 de ani tind în proporție mai mare

decât ceilalți să considere că provin din medii cu o bunăstare materială destul de bună, cei cu vârsta între 25-29 de ani tind în mai mare măsură decât restul să perceapă situația financiară a părinților ca fiind medie, iar cei de 30 de ani și peste sunt cei mai înclinați să aprecieze starea materială a părinților ca fiind destul de proastă.

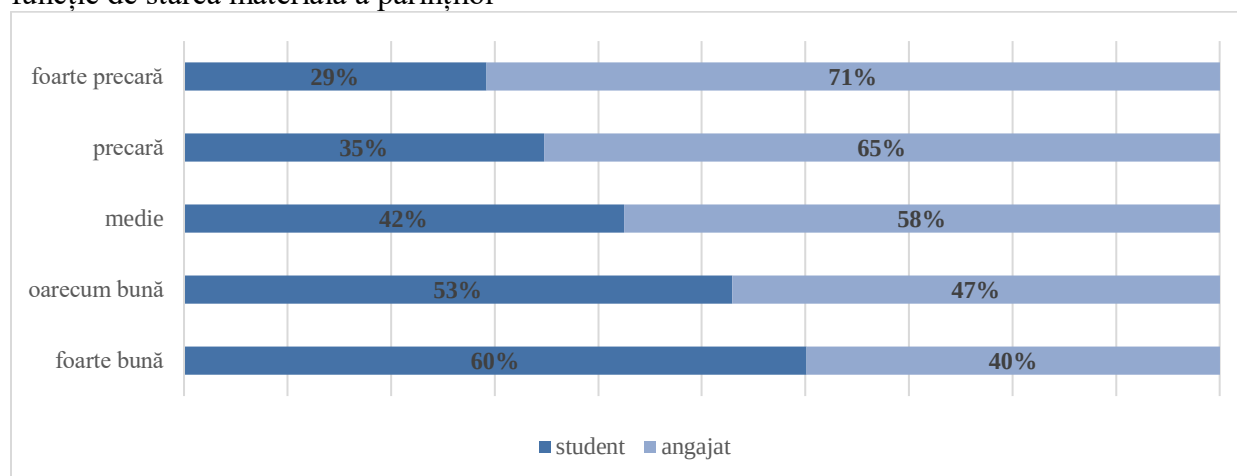
În ceea ce privește distribuția pe sexe, se observă o diferență între studenții și studentele care consideră că situația financiară a părinților este proastă sau foarte proastă, rata fiind de 27% în rândul bărbaților comparativ cu 23% în rândul femeilor. O posibilă explicație ar putea viza rata mai mică de participare la învățământul superior în rândul femeilor care provin din medii sărace. În literatura de specialitate este documentată tendința părinților din medii dezavantajate din punct de vedere socio-economic de a prioritiza educația copiilor de sex masculin (Christensen 2019), însă ar fi nevoie de cercetări mai ample pentru a confirma aceasta tendință în cazul României, mai ales ținând cont de alte studii existente conform cărora, din rândul absolvenților de Bacalaureat din mediul rural, cei mai mulți sunt de sex feminin (CNFIS 2019, 21).

Raportat la tipul de stoc educațional familial, deși rate similare de studenți consideră că situația financiară a familiei este medie, studenții fără stoc educațional universitar în familie tind să declare în mai mare măsură starea materială a părinților ca fiind precară. Astfel, doar 0,7% dintre aceștia cred că situația financiară a părinților este foarte bună și 7% dintre ei cred că este destul de bună, comparativ cu 5%, respectiv 29% în cazul studenților care au cel puțin un părinte cu studii superioare.

Totodată, în continuarea discuției din secțiunea precedentă despre tendința de segregare orizontală în funcție de domeniul de studiu, studenții înmatriculați la programe universitare cu licență și master integrat (medicină, medicină veterinară și arhitectură)) evaluează starea materială a părinților ca fiind destul de bună în mai mare măsură (24%), decât cei de la celelalte programe universitare - licență (18%) și masterat (15%), în cazul masteratului înregistrându-se o creștere de 2 procente față de studiul precedent.

Nu în ultimul rând, în rândul studenților activi pe piața muncii, când vine vorba de auto-identificarea ca student sau angajat, se poate observa o tendință pronunțată ca studenții care raportează o stare materială a părinților bună sau foarte bună să își asume mai degrabă identitatea de student decât pe cea de angajat. Acești studenți declară în proporții mai mici că lucrează pentru a se întreține, spre deosebire de cei care raportează că starea materială a familiei din care provin este una precară.

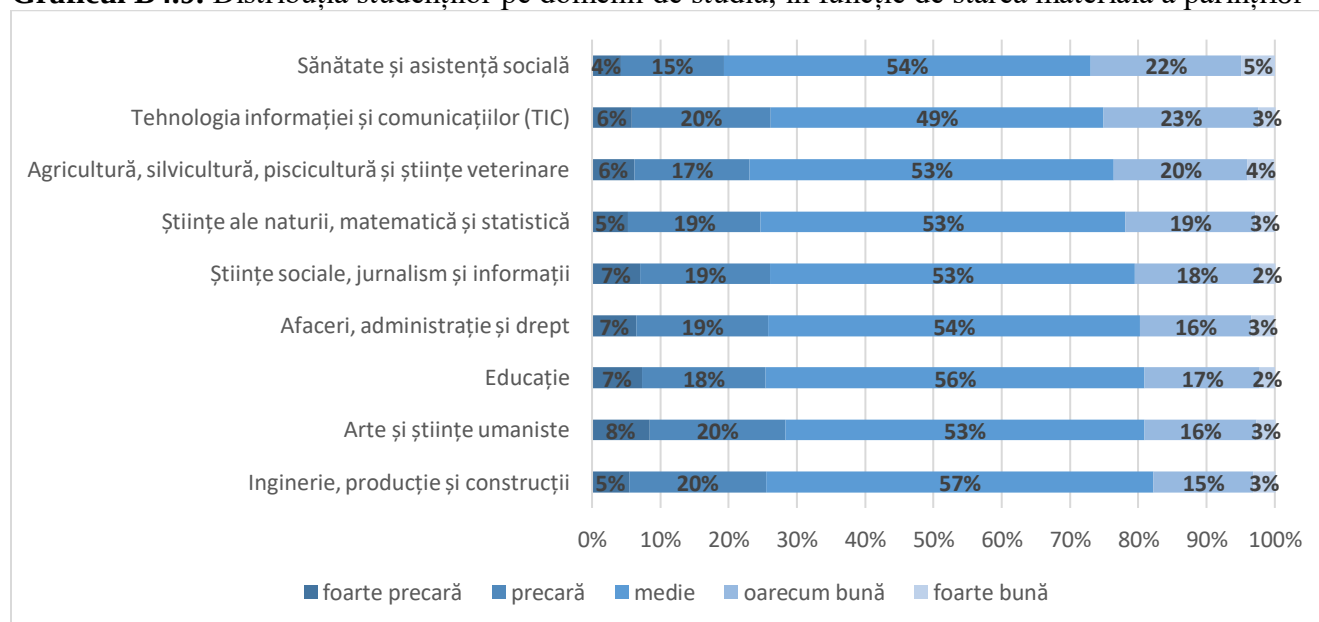
Graficul B4.8. Autoidentificarea ca student/angajat în rândul studenților activi pe piața muncii în funcție de starea materială a părinților



Sursă date: ES VII-RO

În ceea ce privește relația dintre starea materială a părinților și domeniul de studiu la care sunt înscriși studenții, diferențele nu sunt atât de notabile ca cele care priveau relația dintre nivelul de educație al părinților și domeniul de studii. Domeniul *sănătate și asistență socială* înregistrează procente mai ridicate de studenți care apreciază situația financiară a părinților ca fiind bună și foarte bună (27%), urmat îndeaproape de domeniul *tehnologia informației și comunicațiilor* (25%). Celelalte domenii au asociate procente cuprinse între 18% (*inginerie, producție și construcții*) și 23% (*Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare*).

Graficul B4.9. Distribuția studenților pe domenii de studiu, în funcție de starea materială a părinților



Sursă date: ES VII-RO

B5. Condiții de locuire

1. Rezumat

Forme de locuire

Majoritatea studenților români (54%) locuiesc cu părinții sau cu partenerul(a)/copiii (26%).

Și în situația ipotetică în care nu ar fi fost pandemia Covid-19, ierarhia formelor de locuire plasează părinții în topul clasamentului, însă, procentul studenților care ar fi locuit cu părinții scade semnificativ (33%), situându-se în jurul mediei europene.

Studenții care locuiesc cu părinții sunt mai degrabă cei sub 22 ani, din familii cu părinți înstăriți și cu un nivel educațional ridicat, cu tranziții directe, care în general nu lucrează, care urmează programe de studii la zi (frecvență integrală), fiind atât fete, cât și băieți.

La polul opus se află studenții care locuiesc cu partenerul(a) și/sau copiii, care sunt mai degrabă studenți de vârste mai mari (30 de ani și peste), au părinți cu un nivel economic scăzut (deloc înstăriți) dar și cu un nivel educațional scăzut, au intrat în sistemul universitar având o tranziție întârziată, lucrează în general mai mult de 20 de ore pe săptămână și urmează programe de studii cu frecvență redusă și sunt mai degrabă studenți la master.

Doar 6% dintre studenții români locuiesc într-un cămin studentesc, ca efect al restricțiilor impuse de pandemia Covid-19, mult sub media europeană de 17%. Cu toate acestea, aprox. 25% dintre studenți au declarat că ar fi locuit într-un astfel de cămin dacă nu ar fi fost restricțiile provocate de pandemia Covid-19.

Studenții care locuiesc în cămine studentești sunt mai degrabă sub 24 ani, au părinți puțin înstăriți, nu plătesc taxă de școlarizare, sunt dependenți de sprijinul public pentru studenți, fiind atât fete, cât și băieți.

Satisfacția studenților față de condițiile de locuire

Pentru toate aspectele locuirii analizate – *cost, locație, condiții generale și timpul de navetă (locuință-facultate)* - peste jumătate dintre studenți se declară a fi mulțumiți.

Niveluri mai ridicate ale satisfacției față de toate aspectele analizate, înregistrează studenții care *nu întâmpină dificultăți financiare* (gradul de mulțumire scade progresiv, pe măsură ce cresc dificultățile financiare ale studenților), *cei cu părinți foarte înstăriți* (gradul de mulțumire scade progresiv odată cu scăderea posibilităților financiare ale părinților), *cei fără dizabilități sau probleme cronice de sănătate* și *cei care învață în orașe cu populație sub o sută de mii de locuitori*.

Satisfacția față de costurile locuirii

Mai mult de jumătate dintre studenți (procente cumulate) sunt mulțumiți de costurile locuirii, procentul fiind asemănător cu cel înregistrat de media studenților din toate țările participante la studiu (60%).

Studenții care locuiesc cu părinții, cei care depind de sprijinul public pentru studenți, precum și categoriile de studenți menționate anterior, înregistrează niveluri de satisfacție mai ridicate pentru toate cele patru aspecte în raport cu care a fost măsurat nivelul de satisfacție.

Satisfacția față de locația locuirii

Aproape trei sferturi (73%) dintre studenții români sunt mulțumiți de locul în care se află locuința lor, mai mult de jumătate dintre ei declarându-se chiar *foarte mulțumiți* de acest lucru., Procentele sunt asemănătoare cu media din celelalte țări participante la studiu.

Studenții care nu locuiesc cu părinții se adaugă categoriilor generale de studenți care înregistrează niveluri de satisfacție mai ridicate pentru toate aspectele analizate.

Satisfacția față de condițiile generale de locuire

Marea majoritate a studenților români (70%) sunt mulțumiți de condițiile de locuire, procent apropiat de media țărilor participante la EUROSTUDENTVII (71%).

Sunt mai mulțumiți de condițiile generale de locuire *studenții cu vârste de peste 30 de ani*, care se adaugă categoriilor generale de studenți care se declară satisfăcuți.

Satisfacția față de timpul de navetă (locuință – facultate)

Mai mult de jumătate dintre studenții români (52% procente cumulate) s-au declarat a fi mulțumiți de timpul petrecut pe drum între casă și facultate.

De această dată, *studenții care nu locuiesc cu părinții* înregistrează niveluri de satisfacție mai ridicate, alături de categoriile generale de studenți care mai mulțumiți.

2. Aspecte metodologice

Datele analizate în acest capitol se referă la situația locativă a studenților în timpul săptămânii (de luni până vineri), pentru perioada în care se desfășoară cursuri.

Variabilele corespunzătoare întrebărilor din chestionar care au dat respondenților posibilitatea de a oferi răspunsuri multiple, însumarea procentelor putând astfel depăși 100%, au fost transformate, astfel încât suma procentelor să fie 100%. Transformarea s-a făcut urmând sintaxa SPSS pusă la dispoziție de consorțiul EUROSTUDENT, care a fost utilizată și pentru raportul internațional.

Transformările variabilelor folosite în comparații internaționale au fost validate de consorțiul EUROSTUDENT, încă din faza de verificare și curățare a bazei de date naționale. Excepție face întrebarea „*Cu cine ați fi locuit în timpul semestrului, de luni până vineri, dacă nu ar fi fost luate măsurile de prevenție pentru Covid19?*”, care a fost aplicată doar în România în contextul pandemiei de COVID 19, și care nu a fost utilizată la nivel internațional, majoritatea țărilor aplicând chestionarul înaintea debutului pandemiei. Variabila rezultată din această întrebare a fost curățată și pregătită pentru analiză urmând sintaxa de la o întrebare similară²².

²² Am utilizat sintaxa SPSS corespunzătoare întrebării „*Cu cine locuiți în timpul semestrului, de luni până vineri?*”, care a avut aceleași variante de răspuns. Sintaxa a fost cea comună utilizată la nivelul consorțiului EUROSTUDENT. De asemenea, variabila a fost transformată astfel încât suma procentelor să nu depășească 100%, transformare care s-a realizat urmând tot sintaxa SPSS pusă la dispoziție de consorțiul EUROSTUDENT.

3. Principalele rezultate

3.1. Forme de locuire

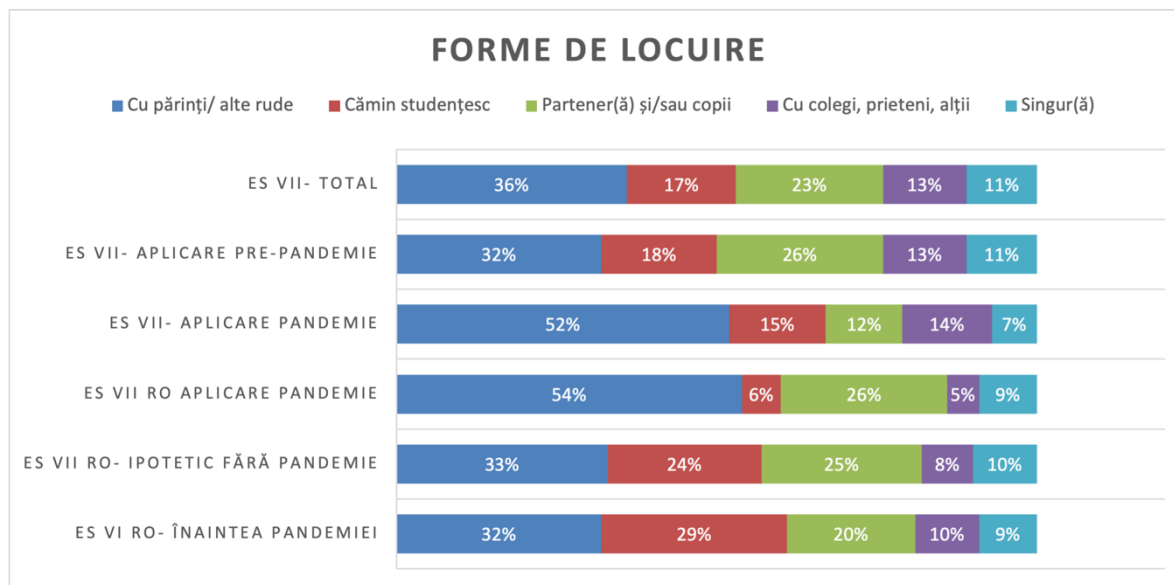
În România, majoritatea studenților (54%) locuiesc cu părinții, comparativ cu media tuturor țărilor participante la studiu, de 36%. Acest rezultat a fost însă influențat de faptul că, în România, sondajul EUROSTUDENT VII a fost administrat după izbucnirea pandemiei Covid-19, respectiv după adoptarea măsurilor specifice de protejare a sănătății publice.

Afirmația este susținută și de rezultatele obținute în studiului anterior, EUROSTUDENT VI, unde procentul studenților care locuiau cu părinții a fost de 32%. De asemenea, în sprijinul supoziției enunțate sunt și următoarele informații:

- Media studenților care locuiesc cu părinții, excluzând țările care au aplicat sondajul după începutul pandemiei este de 32%, deci, mai mică decât media care include toate țările participante la sondaj;
- Media studenților care locuiesc cu părinții din țările în care sondajul s-a aplicat în context pandemic este de 52%, evident mai mare decât cea din țările care au administrat studiul anterior pandemiei. Cu toate acestea, doar patru țări au fost în această situație (România, Italia, Portugalia și Turcia).
- 33% dintre studenți au declarat că ar fi locuit cu părinții, dacă nu ar fi fost măsurile de prevenție COVID-19, procent relativ similar cu cel al studenților care locuiau efectiv cu părinții, în 2017, conform datelor EUROSTUDENT VI (32%).

La nivel european, cele mai mari procente ale studenților care locuiesc cu părinții au fost înregistrate în Italia (68%), Malta (63%) și Georgia (62%); la polul opus, avem statele care au obținut cele mai mici procente, și anume Finlanda (5%), Norvegia (9%) și Suedia (14%); procente asemănătoare cu cele înregistrate în România, se găsesc în Portugalia și Luxemburg (53%).

Figura B5.1. Forme de locuire ale studenților



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

A doua cea mai frecventă formă de locuire pentru studenții români este cea cu partenerul(a)/copiii, 26% dintre studenți regăsindu-se în această situație. Proporția este relativ asemănătoare cu media europeană de 23%.

Doar 6% dintre studenții români locuiesc într-un cămin studențesc, mult sub media europeană de 17%. Cu toate acestea, 24.5% dintre studenți au declarat că ar fi locuit într-un astfel de cămin dacă nu ar fi fost restricțiile provocate de pandemia Covid-19. Acest procent este mai apropiat de cel obținut în sondajul anterior, EUROSTUDENT VI (29%), administrat înainte de pandemie.

Studenții care locuiesc cu părinții

Profil: sunt mai degrabă cei sub 22 ani, din familii cu părinți înstăriți și cu un nivel educațional ridicat, cu tranziții directe, care în general nu lucrează, care urmează programe de studii de zi, fiind atât fete, cât și băieți.

Prezentăm mai jos o detaliere a profilului și caracteristicilor studenților care locuiesc cu părinții, în funcție de mai multe variabile relevante:

- Sunt mai ales cei care au părinți cu o situație financiară bună: 62% dintre studenții cu părinți care sunt foarte înstăriți și 61% dintre cei oarecum înstăriți, față de doar 35% dintre cei cu

părinți deloc înstăriți. Constatăm o descreștere progresivă a procentelor, pe măsură ce situația financiară a părinților e mai dificilă. Sunt dependenți de veniturile familiei (64%), dar și de sprijinul public pentru studenți (67%).

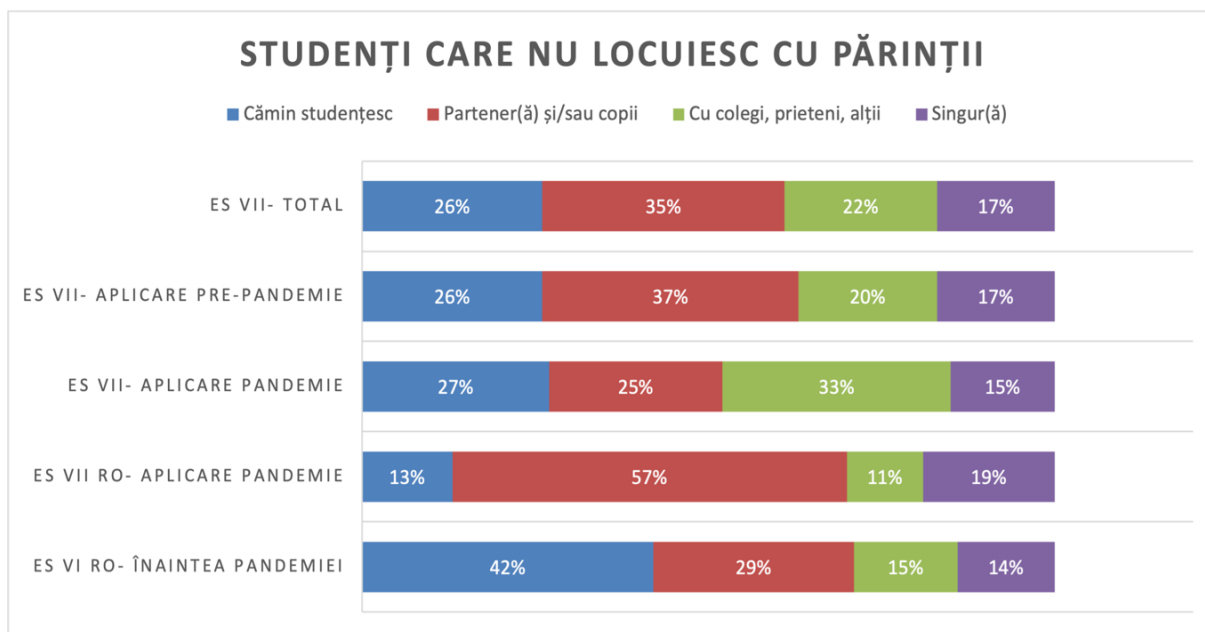
- Provin din familii cu un nivel educațional al părinților ridicat: aprox. 60% dintre studenții care au părinți cu un nivel educațional terțiar (ISCED 6-8), locuiesc cu părinții, spre deosebire de cei cu părinți cu un nivel educațional scăzut (ISCED 0-2), de numai 34%.
- Sunt în special sub 22 de ani: 72% dintre cei cu vârste sub 22 ani, față de doar 18% dintre cei de 30 ani și peste. În funcție de variabila vârstă constatăm o scădere progresivă a proporției studenților care locuiesc cu părinții, pe măsura înaintării în vârstă. Restricțiile impuse de pandemie aproape că au dus la dublarea proporției studenților sub 22 de ani care locuiesc cu părinții. În studiul EUROSTUDENT VI, desfășurat înaintea pandemiei, 38% dintre cei sub 22 ani locuiau cu părinții și numai 14% dintre cei de 30 ani și peste.
- Sunt atât fete, cât și băieți: pentru ambele sexe, mai mult de jumătate dintre studenți locuiesc cu părinții (54% dintre fete și 53% dintre băieți), o creștere importantă față de studiul anterior, în care s-a constatat că 34% dintre fete și 30% dintre băieți locuiau cu părinții.
- Pentru aproape toate domeniile de studiu, mai mult de jumătate dintre studenți locuiesc cu părinții. Nu mai apar diferențele constatate în cercetarea anterioară, EUROSTUDENT VI, în care, aproape jumătate dintre studenții din domeniile ICT și servicii (49% dintre studenții ICT și 47% dintre studenții în servicii) locuiau cu părinții, la polul opus aflându-se studenții la inginerie și construcții, dar și la științele naturii, matematică și statistică, cu 21%, respectiv 23%.
- Sunt mai ales studenți în primul an de studiu (programe de licență): o proporție foarte mare (70%) a studenților înscriși în primul an de studii locuiesc cu părinții, dar și 50% dintre studenții mai mari de anul I locuiesc și ei cu părinții. Sunt în special studenți care urmează programe de licență (58%), inclusiv programe de licență mai mari de 3 ani (55%).
- Sunt mai degrabă cei înscriși la programe de zi: mai mult de jumătate dintre studenții care urmează programe de zi (56%) locuiesc cu părinții, față de 30% dintre studenții care sunt înscriși la programe de studiu cu frecvență redusă.
- Sunt în special cei care nu plătesc taxă de studii: 58% dintre studenții care nu plătesc taxă, locuiesc cu părinții, spre deosebire de 45% dintre cei care plătesc taxă de școlarizare.
- Sunt mai ales cei cu tranziții directe: mai mult de jumătate (58%) dintre cei cu tranziții directe de la liceu la învățământul superior, față de doar 22% dintre cei cu tranziții întârziate.

- Fac parte în special din rândul studenților care nu lucrează (69%), față de doar 31% dintre studenții care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână. Spre deosebire de rezultatele înregistrate în cadrul acestui sondaj, la studiul anterior, diferențele dintre aceste două categorii au fost mult mai mici (34% dintre cei care nu lucrau, locuiau cu părinții și 28% dintre cei care lucrau mai mult de 20 de ore pe săptămână).

Studenții care nu locuiesc cu părinții

Dintre studenții care nu locuiesc cu părinții, mai mult de jumătate (57%) locuiesc cu partenerul(a) și/sau copiii, 19% locuiesc singuri, 13% locuiesc în cămine studentești, iar 11% cu prieteni/colegi/alții. Distribuția este foarte diferită față de cea rezultată din studiul anterior, când dintre cei care nu locuiau cu părinții, cea mai mare proporție (42%) se regăseau în cămine studentești, 29% locuiau cu partenerul(a) și/sau copiii, 15% locuiau cu prieteni/colegi/alții, iar 14% locuiau singuri (a se vedea Figura 2).

Figura B5. 2. Forme de locuire ale studenților care nu locuiesc cu părinții



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

Studentii care locuiesc cu partener(a) și/sau copiii

Profil: sunt mai degrabă studenți de vârste mai mari (30 de ani și peste), au părinți cu un nivel economic scăzut (deloc înstăriți) dar și cu un nivel educațional scăzut, au intrat în sistemul universitar având o tranziție întârziată, lucrează în general mai mult de 20 de ore pe săptămână, urmează programe de studii cu frecvență redusă și sunt mai degrabă studenți la master.

Prezentăm mai jos o detaliere a profilului și caracteristicilor studenților care locuiesc cu partenerul(a) și/sau copiii, în funcție de mai multe variabile relevante:

- Sunt mai ales cei care au părinți cu o situație economico-financiară precară: 43% dintre cei cu părinți deloc înstăriți se regăsesc în această formă de locuire, față de 13% dintre studenții cu părinți foarte înstăriți. Se constată o descreștere progresivă a ponderii studenților care locuiesc cu partener(ul)/(a) și/sau copiii, pe măsură ce situația financiară a părinților este mai bună.
- Provin din familii cu un nivel educațional al părinților scăzut: 48% dintre studenții care locuiesc cu partenerul(a) și/sau copiii au părinți cu un nivel educațional scăzut (ISCED 0-2), față de numai 20% dintre studenții aflați într-o astfel de formă de locuire care au părinți cu nivel educațional terțiar (ISCED 6-8).
- Sunt în special din rândul celor de 30 de ani și peste: 68% dintre studenții de 30 ani și peste locuiesc cu partenerul/a și/sau copiii, față de doar 9% dintre cei mai mici de 22 de ani. Procentele nu diferă foarte mult de cele rezultate în cercetarea EUROSTUDENT VI, când 71% dintre cei de 30 ani și peste se aflau în această situație și doar 6% dintre cei cu vârste sub 22 de ani.
- Sunt mai ales studenți la facultăți din domeniul *Educației*: la fel ca în studiul anterior, EUROSTUDENT VI, proporția cea mai mare este întâlnită la studenții din domeniul *Educației* (37%). Acest procent este însă mult mai mic față de cel din studiul anterior (52%) și mai apropiat de procentul înregistrat în rândul studenților de la alte domenii de studiu, la care această formă de locuire a crescut ca procent.
- Sunt mai degrabă studenți care urmează programe de studiu cu frecvență redusă: mai mult de jumătate dintre studenții care urmează programe cu frecvență redusă (54%) locuiesc cu partenerul(a) și/sau copiii, față de numai 24% dintre studenții care urmează programe la zi.
- Sunt mai ales dintre studenții care plătesc taxă de școlarizare: 37% dintre cei care plătesc taxă de școlarizare, față de 22% dintre cei care urmează studii fără taxă.

- Sunt mai degrabă studenți la master: 40% dintre studenții care locuiesc cu partenerul(a) și/sau copiii urmează un program de master, față de cei care urmează programe de licență (24%) sau programe de licență mai mari de 3 ani (20%).
- Sunt în mare parte studenți cu tranziții întârziate: 64% dintre cei cu tranziții întârziate, față de doar 22% dintre studenții cu tranziții directe. Procentele sunt asemănătoare cu cele obținute la studiul anterior: 67%, respectiv 16%.
- Sunt mai ales cei care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână: aproape jumătate (49%) dintre studenții care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână se regăsesc în această formă de locuire, spre deosebire de doar 12% dintre studenții care nu lucrează. Proporțiile sunt asemănătoare cu cele obținute la studiul anterior: 40%, respectiv 8%. Sunt mai degrabă dependenți de veniturile proprii (45%), față de 17% dependenți de veniturile familiei sau 11% dependenți de sprijinul public pentru studenți.
- Regăsim o proporție ușor mai mare în rândul fetelor: 28% dintre studenții care locuiesc cu partenerul(a) și/sau copiii sunt fete, față de 25% băieți. La studiul anterior a reieșit o diferență similară, însă procentele erau mai scăzute pentru ambele sexe: 22% dintre fete, față de 17% dintre băieți.

Studenții care locuiesc în cămine studențești

Sunt foarte puțini, ca efect al restricțiilor impuse de pandemia Covid19.

Profil: cei care, totuși, locuiesc în cămine sunt mai degrabă sub 24 ani, au părinți puțin înstăriți, nu plătesc taxă de școlarizare, fiind atât fete, cât și băieți.

Prezentăm mai jos o detaliere a profilului și caracteristicilor studenților care locuiesc în cămine studențești, în funcție de mai multe variabile relevante:

- Au mai ales părinți cu o situație socio-economică precară: trendul este inversat față de cei care locuiesc cu părinții: astfel, peste 7% dintre cei care afirmă că au părinți deloc înstăriți, locuiesc în cămine studențești, față de 5% dintre studenții cu părinți foarte înstăriți; procentul celor care locuiesc în cămine studențești crește progresiv, pe măsură ce situația financiară a părinților se înrăutățește.
- Sunt în special cu vârste sub 24 de ani: 7% dintre cei sub de 22 ani și tot 7% dintre cei între 22 - 24 de ani, locuiesc în cămine studențești, față de numai 2% dintre cei de 30 ani și peste.

Efectul pandemiei asupra deciziei de a locui în cămine studențești a fost cel mai puternic pentru studenții mai tineri. Astfel, în studiul anterior, EUROSTUDENT VI, 36% dintre cei cu vârste sub de 22 ani locuiau în cămin studențesc, față de doar 1% dintre cei de 30 ani și peste.

- Înregistrează proporții asemănătoare, atât în rândul fetelor, cât și în rândul băieților: 5% dintre fete și 7% dintre băieți, spre deosebire de studiul anterior în care s-a constatat o diferență importantă în funcție de variabila sex, 34% dintre băieți locuind în cămine studențești, față de numai 24% dintre fete.
- Se constată o scădere masivă a proporției studenților care locuiesc în cămine studențești pentru toate domeniile de studiu. Dacă în studiul EUROSTUDENT VI, aproape jumătate dintre studenții din domeniile *Inginerie și construcții* și *Științele naturii, matematică și statistică* locuiau în cămine studențești, de data aceasta chiar și la aceste domenii proporția este de 8%, respectiv 9%.
- Dacă la studiul anterior cea mai mare proporție a studenților care locuiau în cămine studențești se întâlnea în rândul celor care erau înscriși la programe intensive (39% dintre ei), de data aceasta și aceștia locuiesc în mică proporție în cămine studențești (8%), majoritatea locuind cu părinții (61%).
- Sunt mai ales din rândul studenților care nu plătesc taxă de școlarizare: 7% dintre aceștia locuiesc în cămine studențești, față de doar 3% dintre cei care plătesc taxă de școlarizare.
- Sunt mai degrabă dependenți de sprijinul public pentru studenți: 15% dintre studenții care locuiesc în cămine sunt dependenți de sprijinul public, 7% de veniturile familiei și numai 4,2% de veniturile proprii.

3.2. Satisfacția față de condițiile de locuire

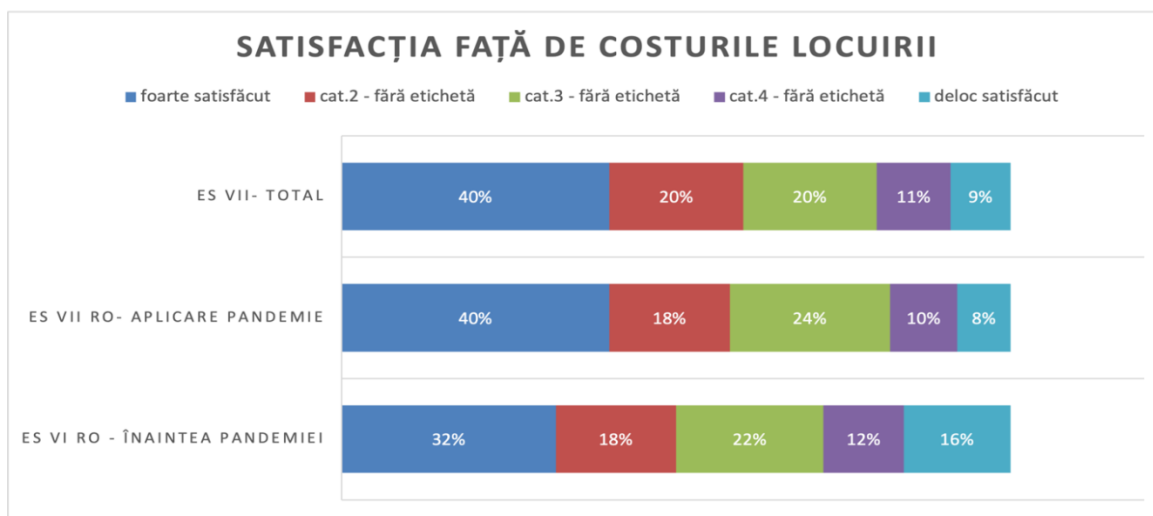
Satisfacția față de condițiile de locuire a fost măsurată cu ajutorul unei scale de 5 trepte, de la *foarte mulțumit* la *deloc mulțumit*, avându-se în vedere următoarele aspecte: costurile locuirii, locul în care se află locuința, condițiile generale de locuire și timpul petrecut pe drum, între casă și facultate.

Satisfacția față de costurile locuirii²³

Mai mult de jumătate dintre studenții români, adică 58% (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei utilizate) sunt mulțumiți de costurile locuirii, procent apropiat de media ES VII(60%). Se constată o creștere a gradului general de mulțumire față de studiul anterior, EUROSTUDENT VI, când 50% dintre studenții români își declarau mulțumirea față de costurile locuirii.

La nivel european, cele mai mari niveluri de mulțumire (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare) în raport cu costurile locuirii, înregistrează studenții din Islanda (70,1%), Slovenia (69,9%), Suedia (69,6), Estonia (69%) și Finlanda (69). La polul opus, se situează studenții din Turcia (42,4%), Irlanda (31,7%), Georgia (31,5%) și Croația (27,4%) care înregistrează procente mari de nemulțumire (procente cumulate pentru polul negativ al scalei de măsurare: nemulțumiți și deloc mulțumiți).

Figura B5.3. Satisfacția studenților față de costurile locuirii



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI. Detaliile despre indicatori sunt prezentate în Anexa C3.

²³ Întrucât la acest indicator sunt disponibile date doar de la trei țări care au aplicat sondajul în timpul pandemiei (România, Turcia și Portugalia), iar dintre acestea rezultatele Turciei se îndepărtează mult de media celorlalte țări, nu au fost realizate comparații între datele țărilor cu aplicare înainte și în timpul pandemiei.

Analizând satisfacția față de costurile locuirii în funcție de formele de locuire, la nivelul EUROSTUDENT VII constatăm că, dintre studenții care locuiesc cu părinții, cele mai ridicate niveluri de mulțumire (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare), mult peste media de 75% a statelor care au aplicat sondajul înainte de contextul pandemic, înregistrează cei din Islanda (87%), Suedia (87%), Cehia (86%), Norvegia (83%) și Slovenia (83%). La polul opus se situează studenții din Georgia (28%) care înregistrează cele mai mari procente de nemulțumire (procente cumulate pentru polul negativ al scalei de măsurare: nemulțumiți și deloc mulțumiți), mult peste media de 9% a celorlalte țări. România înregistrează și ea un procent însemnat al celor care se declară nemulțumiți de costurile locuirii, și anume 16%, de asemenea peste media menționată anterior.

Există totuși unele diferențe între studenții români, în funcție de formele de locuire. Astfel, cei care au locuit cu părinții au înregistrat niveluri ușor mai ridicate ale satisfacției față de costul locuirii, față de ceilalți: 61% (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare: *foarte mulțumiți* + *mulțumiți*) dintre studenții care locuiesc cu părinții și 54% dintre cei care locuiesc fără părinți s-au declarat mulțumiți de costurile locuirii. La polul opus, 10% dintre studenții care nu locuiesc cu părinții au spus că nu sunt deloc mulțumiți de costuri, față de 7% dintre cei care locuiesc cu părinții.

Figura B5.4. Procentul studenților foarte nemulțumiți de costurile locuirii, pe forme de locuire

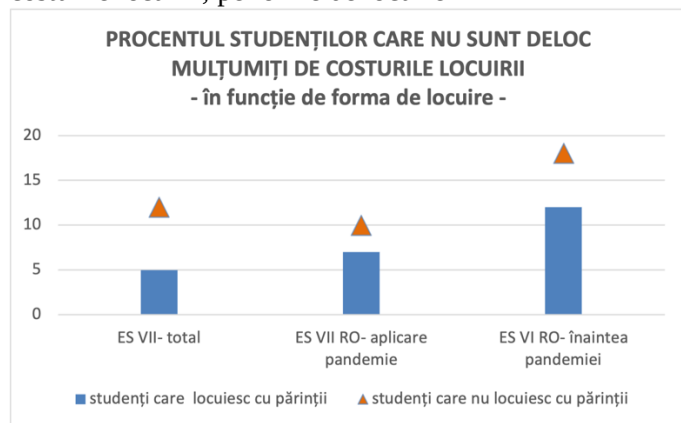
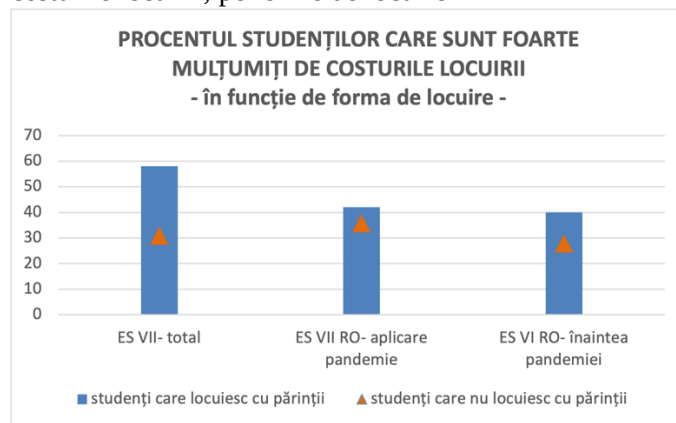


Figura B5.5. Procentul studenților foarte mulțumiți de costurile locuirii, pe forme de locuire



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI.

* În tipul de grafice ca cele de mai sus forma geometrică asociată fiecărei categorii indică procentul corespunzător pentru respectiva categorie. Procentele sunt notate pe axa verticală a graficului. De exemplu, în graficul din stânga, la studenții români (ES VII RO) 7% dintre studenții care locuiesc cu părinții (dreptunghi albastru) și 10% dintre care nu locuiesc cu părinții (triunghi portocaliu) nu sunt deloc mulțumiți de costurile locuirii.

În funcție de sursa venitului, cei care depind de sprijinul public pentru studenți s-au declarat într-un procent mai mare *foarte mulțumiți* de costul locuirii (48%), decât cei care nu depind de

sprijinul public (39%). Această diferențiere nu a apărut în cadrul studiului anterior, EUROSTUDENT VI.

Figura B5.6. Procentul studenților foarte nemulțumiți de costurile locuirii, în funcție de sursa venitului

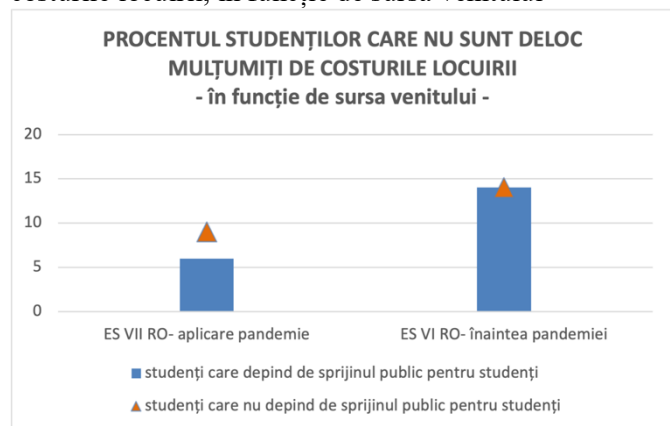
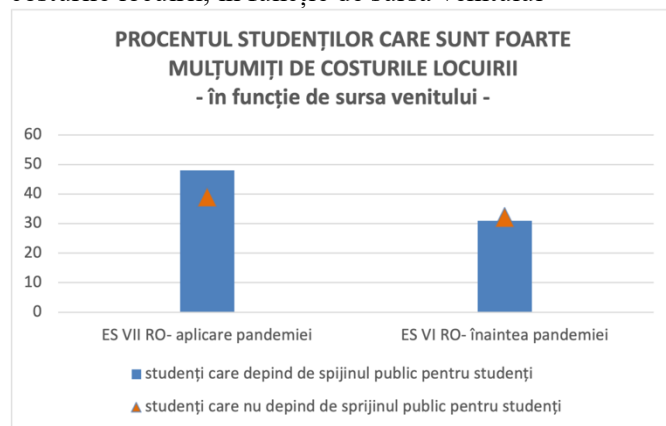


Figura B5.7. Procentul studenților foarte mulțumiți de costurile locuirii, în funcție de sursa venitului



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

Se menține diferența de mulțumire față de costurile locuirii, constatată la studiul EUROSTUDENT VI, în funcție de dificultățile financiare, fiind mai nemulțumiți de aceste costuri studenții care se confruntă cu dificultăți financiare.

Din punct de vedere metodologic, dacă EUROSTUDENT VII operează cu trei categorii de studenți: *cu dificultăți financiare*, *cu unele dificultăți financiare* și *fără dificultăți financiare*, EUROSTUDENT VI a operat doar cu două categorii de studenți: *cu și fără dificultăți financiare*, prin urmare, datele nu sunt direct comparabile, însă acestea înregistrează același trend, de mai mare nemulțumire în rândul celor care întâmpină dificultăți financiare.

La studiul de față, un procent important al studenților cu dificultăți financiare – 18% au declarat că *nu sunt deloc mulțumiți* de costurile locuirii, față de doar 5% dintre cei care *nu au probleme financiare*. Astfel, gradul de nemulțumire crește progresiv cu dificultățile financiare ale studenților.

Figura B5.8. Procentul studenților foarte nemulțumiți de costurile locuirii, în funcție de dificultățile financiare

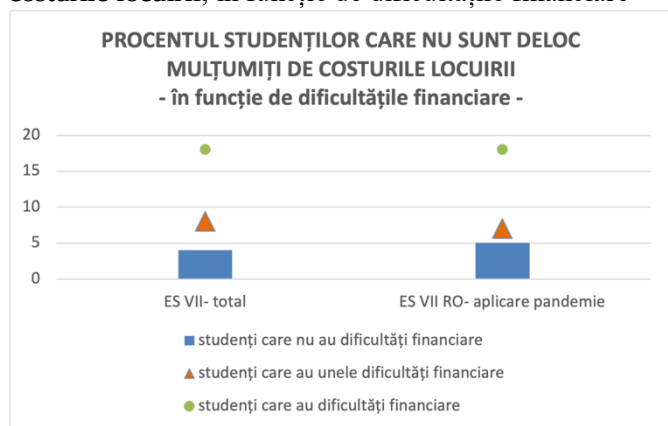
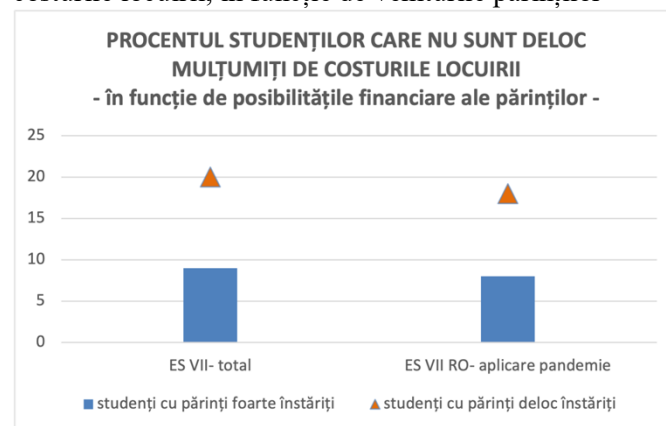


Figura B5. 9. Procentul studenților foarte nemulțumiți de costurile locuirii, în funcție de veniturile părinților



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

În mod similar cu rezultatul descris mai sus, veniturile părinților influențează gradul de satisfacție al studenților față de costurile locuirii. Astfel, 52% dintre studenții cu părinți foarte înstăriți se declară *foarte mulțumiți* de costuri, față de doar 31% dintre cei cu părinți deloc înstăriți, iar la polul opus, 18% dintre studenții cu părinți deloc înstăriți *nu sunt deloc mulțumiți* de costuri, față de doar 8% dintre cei cu părinți foarte înstăriți. Gradul de mulțumire scade progresiv cu scăderea posibilităților financiare ale părinților.

O altă diferențiere a apărut pentru studenții care prezintă diferite dizabilități, probleme de sănătate pe termen lung sau alte limitări de natură funcțională. Astfel, s-a înregistrat un grad mai mare de nemulțumire față de costurile locuirii în rândul studenților cu diferite tipuri de dizabilități: 13% dintre aceștia au declarat că nu sunt deloc mulțumiți, față de doar 8% dintre studenții fără dizabilități. Dintre aceștia din urmă, 40% s-au declarat foarte mulțumiți de costuri, față de doar 32% dintre cei cu dizabilități.

Studenții care învață în orașe cu populație mai mică de o sută de mii de locuitori sunt mai mulțumiți de costurile locuirii: 49% dintre aceștia sunt foarte mulțumiți de costuri, față de 39% dintre cei care învață în orașe mari sau în capitala țării.

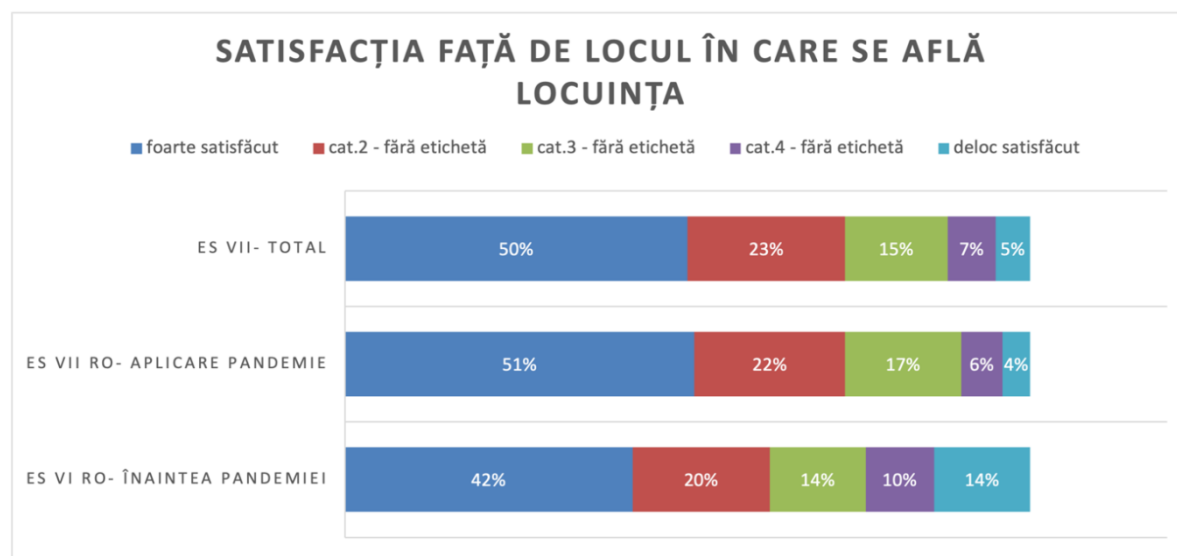
Diferențele constatate la studiul anterior, în funcție de vârsta studenților sau de programul de studii (licență, master) nu s-au menținut la studiul de față.

Satisfacția față de locul în care se află locuința

În general studenții români sunt mulțumiți de locul în care se află locuința, 73% (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare) dintre ei exprimându-și satisfacția, mai mult de jumătate dintre studenți declarându-se chiar *foarte mulțumiți*. Aceste procente sunt asemănătoare cu cele obținute în medie de toate țările participante și în creștere față de cele rezultate din studiul EUROSTUDENT anterior, când 62% (procente cumulate) dintre studenți s-au declarat mulțumiți.

La nivel european, cei mai mulțumiți (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare) de locul în care se află locuința sunt studenții din: Finlanda (84,2%), Estonia (83,3), Suedia (83,1), Islanda (81,3) și Cehia (80,2). La polul opus, cu niveluri ridicate de nemulțumire (polul negativ al scalei de măsurare: nemulțumiți și deloc mulțumiți) se află Turcia (28,2%), Irlanda (18,1) și Luxemburg (14,2).

Figura B5. 10. Satisfacția studenților față de locul în care se află locuința



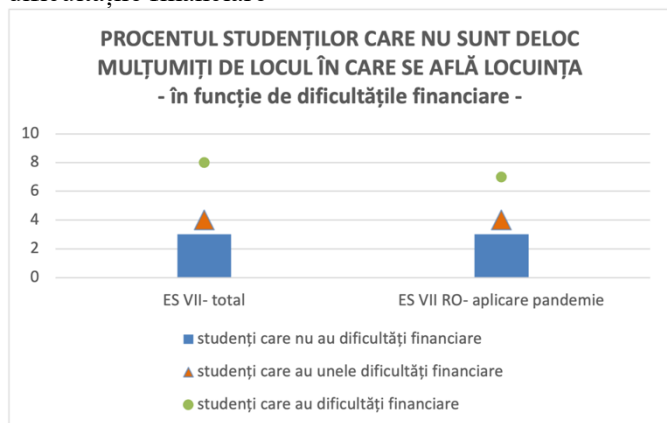
Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

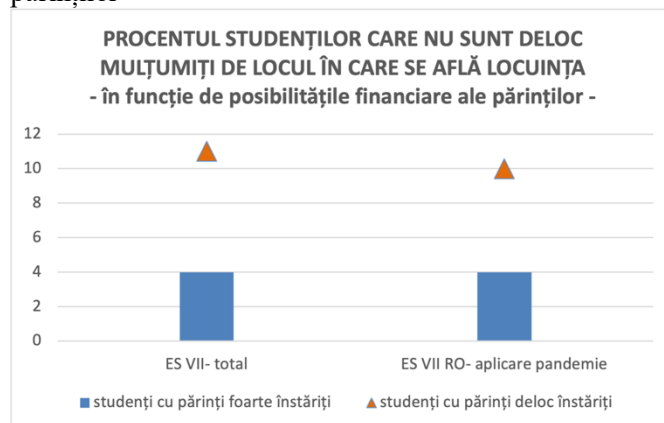
Asemănător cu rezultatele înregistrate la satisfacția față de costurile locuirii, și de această dată, studenții fără dificultăți financiare și care au părinți mai înstăriți înregistrează niveluri mai mari ale satisfacției față de locul în care se află locuința. Gradul de nemulțumire al studenților crește progresiv, odată cu creșterea dificultăților financiare pe care le întâmpină (a se vedea graficele prezentate anterior). Astfel, la cei care întâmpină dificultăți financiare procentul celor deloc mulțumiți este de 7% (față de doar 3% la cei fără probleme de natură financiară), iar la studenții ai căror părinți nu sunt

deloc înstăriți, procentul celor deloc mulțumiți urcă la 10% (față de doar 4% dintre cei care au părinți foarte înstăriți- vezi Figurile B5.11 și B5.12).

Figura B5. 11. Procentul studenților foarte nemulțumiți de locul în care se află locuința, în funcție de dificultățile financiare



FiguraB5.12. Procentul studenților foarte nemulțumiți de locul în care se află locuința, în funcție de veniturile părinților



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

Un grad mai mare de mulțumire față de locul în care se află locuința s-a înregistrat în rândul studenților fără dizabilități: 52% s-au declarat *foarte mulțumiți*, față de doar 43% dintre cei cu dizabilități. În EUROSTUDENT VI diferența a fost mai mică, de doar două procente: 42% dintre cei fără dizabilități și 40% dintre cei cu dizabilități.

Au fost ușor mai mulțumiți de locul în care se află locuința cei care nu locuiesc cu părinții: 54% dintre studenții care nu locuiesc cu părinții s-au declarat *foarte mulțumiți*, comparativ cu 49% dintre cei care locuiesc cu părinții. Un procent mai mare de studenți *foarte mulțumiți* de locul locuinței s-a înregistrat în rândul studenților care învață în orașe cu populație sub o sută de mii de locuitori: 58% dintre aceștia sunt *foarte mulțumiți* de costuri, față de în jur de 50% dintre cei care învață în orașe mari sau în capitala țării.

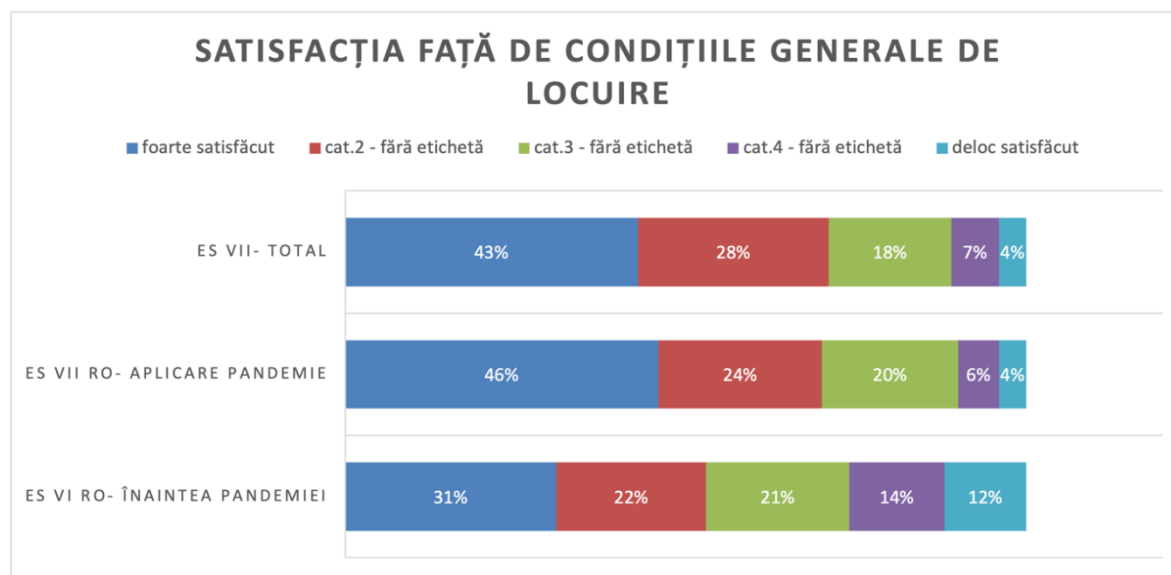
Diferențele constatate la studiul anterior, în funcție de vârstă sau programul de studii, nu au mai fost evidente la studiul de față.

Satisfacția față de condițiile generale de locuire

Majoritatea studenților români sunt mulțumiți de condițiile generale de locuire (70% - procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare), procentul fiind semnificativ mai mare decât la studiul anterior, când s-au înregistrat 53% (procente cumulate). Regăsim același grad ridicat de mulțumire față de condițiile generale de locuire la majoritatea țărilor care au participat la actualul studiu EUROSTUDENT, și anume de 71%.

La nivel european, cele mai mari niveluri de satisfacție (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare) față de condițiile generale de locuire înregistrează studenții din Franța și Suedia (79,6%), Finlanda (78,1%), Luxemburg (77,5%) și Ungaria (77,4%). La polul opus se află studenții din Turcia (26,6%), Georgia (20,9%), Irlanda (14,6%), Lituania (13,2%), care înregistrează procente mari de nemulțumire.

Figura B5.13. Satisfacția față de condițiile generale de locuire



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

În funcție de vârstă, observăm că studenții cu vârste peste 30 de ani sunt mai mulțumiți de condițiile de locuire decât cei mai tineri. Astfel, 53% dintre aceștia se declară *foarte mulțumiți*, față de aprox. 45% dintre cei de sub 30 de ani. Și la studiul anterior, EUROSTUDENT VI, studenții mai în vârstă s-au declarat mai mulțumiți de condițiile generale de locuire.

Studenții fără dificultăți financiare și cei care au părinți înstăriți s-au declarat mai mulțumiți de condițiile de locuire, grade mai ridicate de nemulțumire fiind întâlnite în rândul studenților care

întâmpină dificultăți de natură financiară. Astfel, 7% dintre studenții români cu dificultăți financiare au spus că *nu sunt deloc mulțumiți* de condițiile de locuire, față de doar 2% dintre cei fără acest tip de dificultăți, iar 7% dintre studenții cu părinți deloc înstăriți au fost *foarte nemulțumiți*, față de doar 4% dintre cei cu părinți înstăriți.

Figura B5.14. Procentul studenților foarte nemulțumiți de condițiile de locuire, în funcție de dificultățile financiare

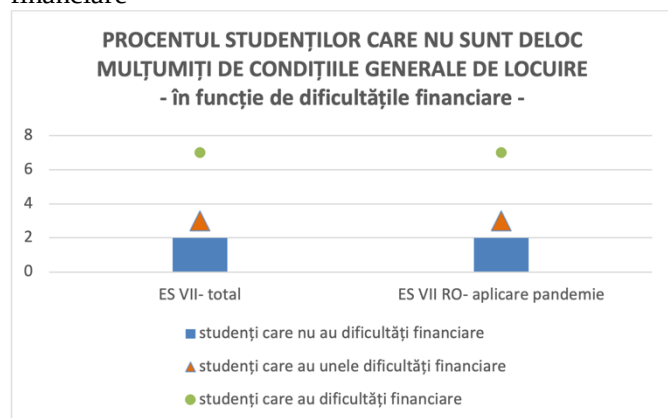
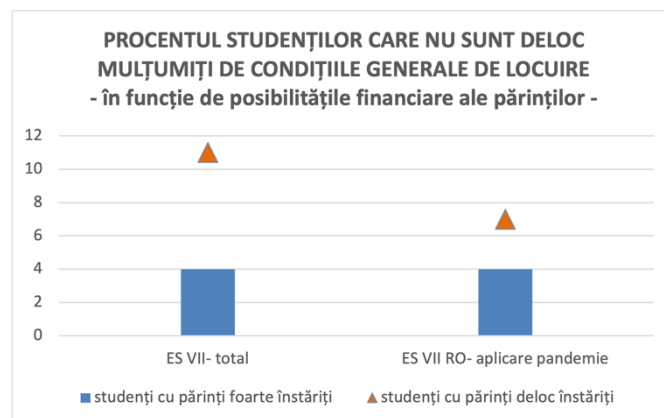


Figura B5.15. Procentul studenților foarte nemulțumiți de condițiile de locuire, în funcție de veniturile părinților



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII. Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

Un grad mai mare de mulțumire față de condițiile generale de locuire a fost înregistrat în rândul studenților fără dizabilități: 46% s-au declarat *foarte mulțumiți*, față de doar 35% dintre cei cu dizabilități. Față de studiul anterior (ES VI), a crescut gradul general de mulțumire, cu 15% pentru studenții fără dizabilități, respectiv 13% în cazul celor cu dizabilități, dar s-a păstrat diferența (de aproximativ 10%) în gradul de mulțumire, între aceste două categorii.

Un procent mai mare dintre studenții care învață în orașe cu populație sub o sută de mii de locuitori s-au declarat *foarte mulțumiți* de condițiile generale de locuire: 56% dintre aceștia, față de în jur de 44% dintre cei care învață în orașe mari sau în capitala țării.

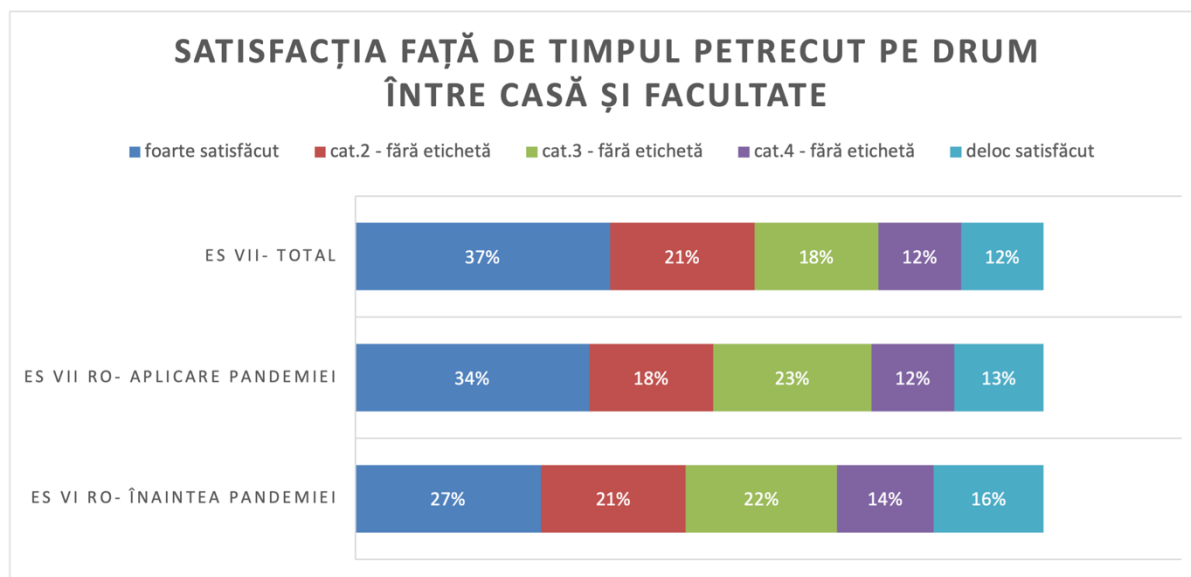
Diferențele apărute la studiul anterior, în funcție de forma de locuire, vârstă, sex sau faptul că studenții lucrează, nu au reieșit și în cazul ES VII.

Satisfacția față de timpul petrecut pe drum între casă și facultate

Mai mult decât jumătate dintre studenții români – 52% (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare) s-au declarat a fi mulțumiți de acest aspect, o ușoară creștere față de rezultatele studiului anterior, când s-au înregistrat 48% (procente cumulate). O posibilă explicație a creșterii gradului de satisfacție față de timpul de navetă o constituie și contextul în care s-au desfășurat cu predilecție, cursurile universitare în anul 2020, și anume on-line.

La nivel european, cei mai mulțumiți (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei de măsurare) de acest aspect sunt studenții din: Suedia (69,5%), Estonia (67,3%) și Finlanda (66,4%). La polul opus sunt studenții din Luxemburg (36,6%), Turcia (34,7%) și Croația (29,2%), care înregistrează procente însemnate ale celor nemulțumiți de timpul de navetă între locuință și facultate.

Figura B5.16. Satisfacția studenților față de timpul petrecut pe drum între casă și facultate



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII, VI.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

Studenții fără dificultăți financiare și cu părinți înstăriți sunt mai mulțumiți, gradul de nemulțumire crescând progresiv cu problemele financiare. Un procent însemnat dintre studenții care au dificultăți financiare (19%) *nu sunt deloc mulțumiți* de timpul petrecut pe drum între casă și facultate, față de doar 10% dintre cei care nu întâmpină probleme de natură financiară. De asemenea, 21% dintre studenții ai căror părinți nu sunt deloc înstăriți sunt *foarte nemulțumiți* de timpul petrecut pe drum între casă și facultate, față de doar 9% dintre studenții români care au părinți foarte înstăriți.

Figura B5.17. Procentul studenților foarte nemulțumiți de timpul petrecut pe drum casă – facultate, în funcție de dificultățile financiare

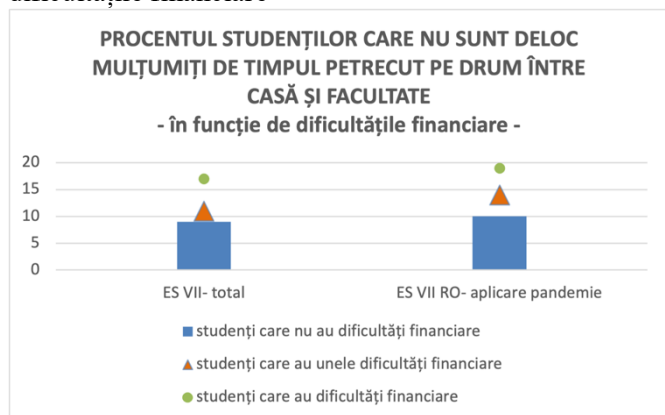
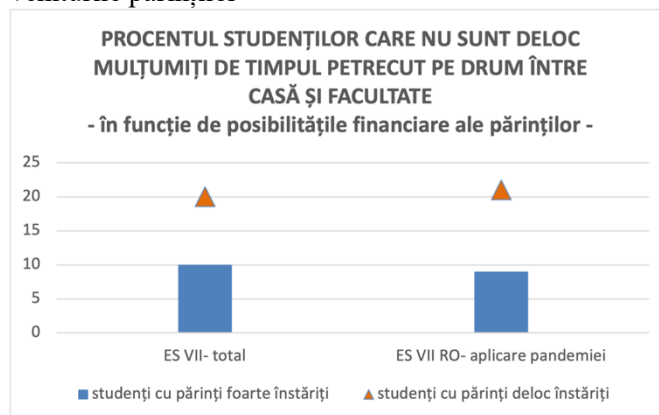


Figura B5.18. Procentul studenților foarte nemulțumiți de timpul petrecut pe drum casă – facultate, în funcție de veniturile părinților



Sursă date: Prelucrări pe baza datelor ES VII.

Notă: Detaliile definirii indicatorilor sunt prezentate în Anexa C3.

S-a înregistrat un grad mai mare de mulțumire față de timpul petrecut pe drum în rândul studenților fără dizabilități: 35% s-au declarat *foarte mulțumiți*, față de doar 25% dintre cei cu dizabilități. Față de studiul anterior, a crescut diferența între gradul de mulțumire al acestor două categorii; astfel, în EUROSTUDENT VI: 31% dintre cei fără dizabilități, respectiv 27% dintre cei cu dizabilități erau *foarte mulțumiți*.

În ceea ce privește formele de locuire, sunt ușor mai mulțumiți cei care nu locuiesc cu părinții: 37% sunt *foarte mulțumiți*, față de 33% dintre cei care locuiesc cu părinții. În EUROSTUDENT VI tot cei care nu locuiau cu părinții erau mai mulțumiți, însă gradul general de mulțumire era mai scăzut: 29% dintre cei care nu locuiau cu părinții spuneau că sunt *foarte mulțumiți*, față de 23% dintre cei care locuiau cu părinții.

B6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare

Rezumat

Așa cum era de așteptat, nivelul de studii reprezintă o variabilă explicativă pentru diferențele de venituri, dar și cheltuieli între studenți. Astfel, au fost înregistrate venituri și cheltuieli mai mici în rândul studenților de la nivel de licență, comparativ cu cei înscriși la programe de masterat. Acest aspect reiese și din tipul de dependență financiară predominant în rândul studenților, unde se poate observa că studenții de la nivel de licență tind să se bazeze în principal pe resursele financiare primite din partea părinților, pe când cei de la programe de masterat mai degrabă pe venituri obținute pe cont propriu. Totodată, se poate observa o creștere veniturilor medii între cele două valuri, de aprox. 23%, însă un aspect care merită menționat este cel privind dispersia veniturilor medii între studenți în ceea ce privește veniturile: România înregistrează (pentru ES VII) o valoare ridicată a coeficientului Gini, plasându-se pe locul opt din 25, aspect ce indică inegalități ridicate între studenți în privința veniturilor. Acest lucru este accentuat și de faptul că **aproximativ 23%** dintre cei care au răspuns la întrebarea privind situația financiară în care se regăsesc, consideră că se confruntă la un nivel ridicat cu probleme de natură financiară.

Angajarea pe perioada studiilor masterale este o practică des întâlnită în rândul studenților, acest lucru contribuind pe de o parte la creșterea veniturilor, dar și a cheltuielilor. Studenții care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână au cu 1,6 ori cheltuieli mai mari în comparație cu cei care nu sunt pe piața muncii. O explicație pentru acest aspect ar fi faptul că cei care lucrează aleg să nu mai locuiască cu părinții (și pentru că s-au mutat din localitatea în care au domiciliul), lucru care se corelează cu o creștere a costurilor privind locuirea. Inclusiv în contextul angajării, contribuția financiară din partea familiei continuă să acopere o pondere importantă din veniturile totale raportate. Astfel, se poate deduce importanța majoră pe care o are suportul familial pentru desfășurarea procesului educațional la nivel universitar. Implicit, tipul de locuire (împreună sau nu cu părinții) ajută la explicarea diferențelor de venituri, dar și a costurilor între studenți. Studenții care continuă să locuiască împreună cu familia pe parcursul studiilor au raportat venituri, dar și cheltuieli mai mici, comparativ cu cei care nu mai locuiesc cu familia.

Introducere

Aspectele financiare ale vieții de student sunt extrem de importante pentru a înțelege parcursul educațional și evident condițiile de viață și de studiu ale studenților din România. Acești factori au o contribuție importantă asupra felului în care studenții pot participa și finaliza cu succes procesul educațional (Hauschildt et al. 2021).

Datele prezentate în acest capitol, similar cu celelalte secțiuni ale raportului, sunt extrase din baza de date EUROSTUDENT în care sunt disponibile datele la nivel centralizat, pentru fiecare din țările participante la studiu, atât pentru valul 7, cât și pentru valul 6.

Un prim aspect extrem de relevant, care trebuie subliniat încă de la început vizează faptul că variabilele care măsoară veniturile și cheltuielile studenților trebuie analizate și interpretate ținând cont de limitele **importante ale unui set de date obținute prin auto-declarare din partea studenților**. Astfel, vorbim de date care **măsoară percepția studenților față de veniturile și cheltuieli pe care le înregistrează**. Lipsa unei comparații cu alte seturi de date statistice este justificată de faptul că, la nivel național există informații referitoare la câștiguri salariale (spre exemplu) însă acestea nu sunt atât de relevante pentru populația de studenți care obține venituri din surse diverse (familie, sprijin financiar din partea statutului, venituri câștigate pe cont propriu). În acest context, considerăm că sunt mai relevante comparațiile între diferențele de valori înregistrate pentru diverse categorii de studenți, descrise mai jos.

Analizele descriptive din acest capitol, fie că ne referim la venituri sau la cheltuieli, prezintă în cea mai mare parte indicatori ai tendinței centrale, dar și distribuții procentuale ținând cont și de o serie de caracteristici ale studenților, cum ar fi *tipul de locuire (dacă locuiesc sau nu cu părinții), statutul pe piața muncii, dacă depind de veniturile din partea părinților sau de veniturile proprii*. Indicatorii analizați, cât și aspecte metodologice relevante în calcularea acestor variabile sunt descrise în anexa aferentă acestui capitol, în cadrul textului păstrându-se informația privind acestea la un nivel minimal pentru o înțelegere a datelor prezentate.

Veniturile studenților

Un prim aspect metodologic relevant îl reprezintă modalitatea în care au fost calculate veniturile totale lunare: acestea includ toate sursele de care dispun studenții, inclusiv transferurile în natură (care reprezintă acele costuri acoperite de alte persoane/terți). Un alt element important de menționat vizează reprezentările în EURO ale sumelor calculate, referința pentru schimbul valutar fiind cea de la data în care datele au fost disponibile pe site-ul EUROSTUDENT²⁴ (aspect valabil și pentru datele privind cheltuielile, detaliat în anexă), în special pentru o comparabilitate cu spațiul european.

Veniturile totale declarate ale studenților

Tabelul B6.1. Veniturile totale lunare ale studenților - indicatori ai tendinței centrale. Analiză longitudinală, pe date naționale

	Medie		Mediana		Abaterea standard	
	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII-RO	2.976	615	2.635	545	2.086	431
ES VI-RO	2.411	531	2.000	441	1.676	369

Sursa date: ES VII, ES VI

În medie, studenții români au estimat veniturile totale lunare în jurul sumei de 3.000 lei (aprox. 615 euro), valoare care înregistrează o creștere substanțială față de anul anterior, de aproximativ 23%. În același timp, se observă valori ridicate ale coeficientului de variație²⁵ (calculat ca raportul între abaterea standard și medie: – 70% pentru ES VII (LEI) și 69% pentru ES VII), în ambele valuri, ceea ce indică o dispersie accentuată față de medie în ceea ce privește veniturile studenților.

Tabelul B6.2. Veniturile totale lunare ale studenților – decile. Analiză longitudinală, pe date naționale

Decile	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
ES VII-RO	900	1.400	1.855	2.280	2.797	3.250	3.900	4.700	5.900	13.900
ES VI-RO	800	1.115	1.400	1.660	2.000	2.300	2.850	3.500	4.700	14.900

Sursa date: ES VII, ES VI

Dispersia veniturilor studenților se observă mai bine analizând repartizarea pe decile a acestei variabile. Astfel, 30% dintre studenții români participanți la ES VII au venituri medii lunare până în

²⁴ Date Eurostat 2019, pentru EUROSTUDENT VII (Hauschildt et al. 2021: 173-174) și date Eurostat 2016 pentru EUROSTUDENT VI.

²⁵ Un coeficient de variație redus indică și o dispersie redusă a datelor, în raport cu media.

jurul sumei de aprox. 1.855, în timp ce la polul opus regăsim venituri de cel puțin 4.700 la 30% dintre respondenți. Proporțiile sunt similare celor din anul VI. Remarcăm, așadar, diferențe și inegalități importante între studenți în privința veniturilor, acest aspect fiind confirmat și de valoarea coeficientului Gini de **0,35** (în cazul ES VII), indicator ce plasează România pe locul opt din cele 25 de state participante, pentru care s-a calculat acest indicator, în privința inegalităților economice în rândul studenților. Clasamentul ține cont de o ierarhizare descendentă a valorilor Gini, care se plasează între 0,39 și 0,25²⁶.

Tabelul B6. 3. Veniturile totale lunare ale studenților pe cicluri de studii. Analiză longitudinală, pe date naționale

Indicatori		Medie		Mediana		Abaterea standard	
	Ciclul de studii	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII-RO	Licență	2.856	590	2.500	517	2.034	420
	Master	3.426	708	3.250	672	2.242	463
	Licență și master integrat	2.798	578	2.356	487	1.957	404
ES VI-RO	Licență	2.270	500	1.800	397	1.642	362
	Master	2.960	652	2.486	548	1.801	397
	Licență și master integrat	2.217	489	1.909	421	1.384	305

Sursa date: ES VII, ES VI

Analizând veniturile totale lunare ale participanților la studii pe niveluri de studii se observă faptul că în cazul studenților înscriși la programe de masterat, veniturile medii sunt substanțial mai mari comparativ cu cei de la nivel de licență. Jumătate dintre participanții la ES VII masteranzi au raportat venituri totale lunare mai mari de 3.200 lei (671 euro), pe când în cazul respondenților de la nivel de licență, jumătate din aceștia au declarat că au venituri totale mai mari de 2.500 lei (516 euro). Acest lucru poate fi explicat de faptul că în rândul studenților la master se găsesc persoane care lucrează pe perioada studiilor, aspect care contribuie în mod pozitiv la venituri mai mari.

Tabelul B6.4. Veniturile totale lunare ale studenților în funcție de tipul de dependență financiară – indicatori ai tendinței centrale. Analiză longitudinală, pe date naționale

Tip dependență	Indicatori	Monedă	ES VII-RO	ES VI-RO
Dependență față de familie	Medie	LEI	2.940	2.505
		EURO	608	552
	Mediana	LEI	2.500	2.004
		EURO	517	442
	Abaterea standard	LEI	2.038	1.781
		EURO	421	393
Dependență față de venituri	Medie	LEI	3.861	2.675
		EURO	798	590

²⁶https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_INTELLIGENCE_BRIEF_12019.pdf, detaliere în anexă

Tip dependență	Indicatori	Monedă	ES VII-RO	ES VI-RO
obținute pe cont propriu	Mediana	LEI	3.500	2.300
		EURO	723	507
	Abaterea standard	LEI	1.830	1.386
		EURO	378	306
Dependență față de suportul financiar public	Medie	LEI	1.139	1.056
		EURO	235	233
	Mediana	LEI	1.080	1.023
		EURO	223	225
	Abaterea standard	LEI	529	486
		EURO	109	107
Altceva	Medie	LEI	3.445	2.751
		EURO	712	606
	Mediana	LEI	3.000	2.300
		EURO	620	507
	Abaterea standard	LEI	2.006	1.716
		EURO	415	378

Sursa date: ES VII, ES VI

Analizând datele în funcție de sursele principale pe care se bazează studenții (*dependența financiară, indicator detaliat în anexă*), observăm o diferență importantă între cei/cele care depind în principal de familie și cei care se auto-susțin prin venituri obținute prin cont propriu: în primul caz vorbim de o medie a veniturilor de aprox. 2.940 lei (aprox. 600 de euro), cu aprox. 1.000 lei mai puțin față cei care depind în cea mai mare parte din veniturile obținute pe cont propriu (aprox. 3.861 lei, 798 euro). Această situație este valabilă pentru ES VII, diferențele între cele două categorii de studenți fiind semnificativ mai mici în cazul ES VI. Pe lângă aceste diferențe, un alt aspect important de menționat este valoarea mult mai mică a mediei veniturilor persoanelor care depind de suportul public, comparativ cu celelalte categorii de studenți, situație care se întâlnește atât în valul VII (1.139 lei), cât și în valul VI (1.056 lei). Totodată, se observă faptul că coeficientul de variație este mai mic (46%) în rândul veniturilor studenților care sunt în cea mai mare parte dependenți de suportul public, în schimb, în ceea ce îi privește pe cei susținuți de familie sau care se susțin din venituri proprii, se observă o dispersie ridicată a veniturilor (măsurată prin coeficientul de variație de 69%), fapt care sugerează diferențe de venituri importante între studenții din ultima categorie.

Tabelul B6.5. Tipul de dependență financiară în funcție de ciclul de studii al studenților - %

Tip dependență	Ciclul de studii		
	Program de licență	Program de master	Licență și master integrat
Dependență față de familie	59	33	82
Dependență față de venituri obținute pe cont propriu	28	57	10
Dependență față de suportul financiar public	7	5	5
Altceva	5	5	3

Sursa date: ES VII-RO

Distribuția datelor pe cicluri de studii, în funcție de tipul de dependență financiară al studenților, ne arată că o pondere importantă din studenții care sunt înscriși la programe de masterat tind să aibă ca principală sursă de venit salariul obținut pe cont propriu. În schimb, studenții de licență, într-o pondere importantă (aprox. 60%) tind să se bazeze pe sprijinul părinților pentru participarea la studii universitare. Un caz interesant îl reprezintă studenții înscriși la programe care presupun licența și masterul într-o manieră integrată (cum ar fi medicina sau arhitectura): 80% dintre aceștia se bazează pe veniturile primite din partea familiei, aspect justificat de natura domeniilor la care sunt înscriși, care le permit într-o mai mică măsură angajarea pe perioada studiilor.

Tabelul B6.6. Veniturile totale lunare ale studenților în funcție de statutul pe piața muncii – indicatori ai tendinței centrale. Analiză longitudinală, pe date naționale

Statut pe piața muncii	Indicatori	Monedă	ES VII-RO	ES VI-RO
Studenți fără loc de muncă în timpul semestrului	Medie	LEI	2.450	1.933
		EURO	506	426
	Mediana	LEI	2.040	1.600
		EURO	422	353
	Abaterea standard	LEI	1.750	1.287
		EURO	362	284
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	Medie	LEI	3.196	2.755
		EURO	661	607
	Mediana	LEI	3.000	2.370
		EURO	620	522
	Abaterea standard	LEI	2.074	1.764
		EURO	429	389
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	Medie	LEI	3.740	3.294
		EURO	773	726
	Mediana	LEI	3.500	2.850
		EURO	723	628
	Abaterea standard	LEI	2.297	1.982
		EURO	475	437

Sursa date: ES VII, ES VI

Statutul pe piața muncii reprezintă o altă variabilă explicativă pentru diferențele de venituri între studenți. Așa cum era de așteptat, studenții care lucrează (fie mai puțin de 20h pe săptămână sau mai mult) au raportat venituri medii lunare semnificativ mai mari, comparativ cu cei care nu se regăsesc pe piața muncii. În mod evident, veniturile medii lunare cele mai ridicate se înregistrează în rândul studenților care lucrează mai mult de 20h pe săptămână (3.7340 lei, 773 euro), aceștia înregistrând lunar, în medie, cu aprox. 1.300 lei mai mult în comparație cu cei care nu sunt pe piața muncii (2.450 lei, 506 euro), jumătate dintre aceștia având venituri medii lunare mai mari de 3.500 lei

(723 euro). Diferențele importante între cele două valori se mențin și în cazul acestei comparații, în favoarea veniturilor raportate de studenții care au participat la cea mai recentă cercetare.

Tabelul B6.7. Veniturile totale ale studenților în funcție de tipul de locuire – indicatori ai tendinței centrale. Analiză longitudinală, pe date naționale

Tipul de locuire	Indicator	Moneda	ES VII-RO	ES VI-RO
Locuiesc cu părinții	Medie	LEI	2.721	2.436
		EURO	562	537
	Mediana	LEI	2.330	1.970
		EURO	482	434
	Abaterea standard	LEI	1.918	1.642
		EURO	396	362
Nu locuiesc cu părinții	Medie	LEI	3.255	2.406
		EURO	673	530
	Mediana	LEI	3.000	2.000
		EURO	620	441
	Abaterea standard	LEI	2.222	1.696
		EURO	459	374

Sursa date: ES VII, ES VI

Tipul de locuire al studenților (cu sau fără părinți) are un impact important asupra veniturilor raportate de către studenți, în special în cazul rezultatelor obținute în cea mai recentă cercetare EUROSTUDENT VII. Cei care locuiesc cu părinții, tind să aibă venituri medii lunare mai mici comparativ cu cei care nu locuiesc cu părinții, aspect justificat probabil de faptul că cei care nu locuiesc cu familia trebuie să asigure și acoperirea de costuri suplimentare aferente locuirii, utilităților sau hrana, pe care cei care locuiesc cu familia nu le au.

Sursa veniturilor – medie si ponderi din total

Tabelul B6.8. Veniturile medii lunare totale ale studenților per surse și ponderea medie. Analiză longitudinală, pe date naționale

	Familia/partenerul(a)		Surse din afara țării (doar numerar)		Venituri obținute pe cont propriu		Suport public național		Alte surse	
	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII-RO	1.636	338	3,5	0,7	1.270	263	124	26	40	8
	59%		0,1%		42%		11%		2%	
ES VI-RO	1.510	333	5,4	1,2	624	138	214	47,2	58	13
	63%		0,2%		26%		9%		2%	

Sursa date: ES VII, ES VI

Studenții se bazează, în cea mai mare parte, pe sursele financiare primite din partea familiei/partenerului/ei și pe venituri pe cont propriu (aceste două tipuri de surse acoperă aproximativ 90% din veniturile medii lunare ale studenților). Așa cum era de așteptat, sprijinul financiar din partea

părinților este un element extrem de important pentru persoanele care urmează studii universitare. În medie, veniturile medii lunare primite de către studenți din partea părinților sau a partenerului/ei sunt mai mari comparativ cu cele obținute pe cont propriu. Din acest aspect, se poate deduce faptul că fără suportul financiar din partea familiei, accesul la educație universitară este puternic îngreunat, mai ales dacă ne uităm și la media lunară din surse naționale care este semnificativ mai mică în raport cu celelalte surse și care în anul VII reușește să se apropie de costurile medii minime lunare pentru cazarea într-un cămin studențesc²⁷.

Tabelul B6.9. Media veniturilor pe categorii de surse, în funcție de statutul pe piața muncii. Analiză longitudinală, pe date naționale

Statut pe piața muncii	Surse de venit	Monedă	ES VII-RO	ES VI-RO
Studenți fără loc de muncă în timpul semestrului	Familia/partenerul(a)	LEI	2.020	1.611
		EURO	418	355
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	4	1
		EURO	1	0
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	111	4
		EURO	23	1
	Suport public național	LEI	199	264
		EURO	41	58
	Alte surse	LEI	46	53
		EURO	10	12
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	Familia/partenerul(a)	LEI	1.439	1.636
		EURO	297	361
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	7	3
		EURO	1	1
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	1.782	876
		EURO	368	193
	Suport public național	LEI	160	177
		EURO	33	39
	Alte surse	LEI	50	63
		EURO	10	14
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	Familia/partenerul(a)	LEI	1.116	1.254
		EURO	231	276
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	2	15
		EURO	0	3
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	2.913	1.829
		EURO	602	403
	Suport public național	LEI	100	132
		EURO	21	29
	Alte surse	LEI	61	65
		EURO	13	14,4

Sursa date: ES VII, ES VI

²⁷ 155 lei – sumă calculată de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) ca medie a valorilor minime raportate de către universități pentru stabilirea cuantumului minim al bursei sociale – detalii: http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2021/12/raport_public_2020.pdf, pag. 39

În mod normal, există o corelație între statutul pe piața muncii și valoarea veniturilor medii lunare pe categorii de vârste. Însă, un aspect important care merită subliniat este faptul că cei care au un loc de muncă (indiferent de numărul de ore pentru care sunt angajați), tind să primească sprijin financiar din partea familiei pe perioada studiilor, chiar dacă vorbim de o valoare mai mică față de cei care nu muncesc. Astfel, se poate spune că și în situația celor care muncesc, sprijinul financiar primit de la familie tinde să aibă o pondere importantă pentru desfășurarea studiilor (din motive care țin probabil de incapacitatea acoperirii cheltuielilor doar cu veniturile obținute pe cont propriu).

Tabelul B6.10. Media veniturilor lunare pe categorii de surse, în funcție de tipul de locuire. Analiză longitudinală, pe date naționale

Tipul de locuire	Surse de venit	Monedă	ES VII-RO	ES VI-RO
Locuiesc cu părinții	Familia/partenerul(a)	LEI	1.755	1.617
		EURO	363	356
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	3	5
		EURO	1	1
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	742	500
		EURO	153	110
	Suport public național	LEI	175	249
		EURO	36	55
	Alte surse	LEI	43	64
		EURO	9	14
NU locuiesc cu părinții	Familia/partenerul(a)	LEI	1.512	1.470
		EURO	312	324
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	5	5
		EURO	1	1
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	1.839	678
		EURO	380	149
	Suport public național	LEI	139	198
		EURO	29	44
	Alte surse	LEI	59	55
		EURO	12	12

Sursa date: ES VII, ES VI

Tipul de locuire (cu părinții sau nu) poate să explice diferența de venituri în funcție de surse, acest lucru fiind mai evident în cazul veniturilor pe cont propriu. Conform tabelului de mai sus se poate observa faptul că cei care **nu** locuiesc împreună cu părinții, tind să obțină venituri mai mari pe cont propriu (1.838 lei), în raport cu cei care locuiesc cu părinții (741 lei). În schimb, dacă se compară veniturile primite de la părinți în cazul celor două categorii de studenți, se observă o diferență destul de mică, de aprox. 200 lei.

Cheltuielile studenților

Cheltuielile totale

Cheltuielile totale medii lunare (inclusiv cheltuielile care îi vizează, dar care nu sunt asigurate în mod direct de către studenți, ci de către familie sau partener/ă, detaliate în anexă) se poziționează pentru ES VII în jurul valorii de 2.500 lei (506 Euro), cu aproximativ 400 lei sub veniturile medii lunare. Acest lucru poate indica faptul că veniturile medii reușesc să acopere cheltuielile totale înregistrate de către studenți.

Tabelul B6.11. Cheltuieli lunare totale - indicatori ai tendinței centrale. Analiză longitudinală, pe date naționale

	Medie		Mediana		Abaterea standard	
	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII-RO	2449	506	2050	424	1624	336
ES VI-RO	1744	384	1458	321	1258	277

Sursa date: ES VII, ES VI

La fel ca și în cazul veniturilor, observăm o dispersie ridicată față de medie a valorilor raportate de către studenți în privința cheltuitelor medii totale (abaterea standard de aprox. 1.600 lei și un coeficient de variație de aproximativ 66%). Comparativ cu datele înregistrate în anul VI, se observă o creștere importantă a cheltuielilor (fie că ne referim la valorile medii sau mediane), aspect justificat dacă ținem cont de creșterea inflației, a prețurilor de consum din România, între cele două etape de colectare a datelor²⁸.

Tabelul B6.12. Cheltuieli totale lunare medii pe cicluri de studii. Analiză longitudinală, pe date naționale

		Medie		Mediană		Abatere standard	
		LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII-RO	Licență	2.370	490	1.986	410	1.620	335
	Master	2.842	588	2.500	517	1.691	349
	Licență și master integrat	2.162	447	1.870	387	1.396	289
ES VI-RO	Licență	1.648	363	1.349	297	1.248	275
	Master	2.123	468	1.925	424	1.318	290
	Licență și master integrat	1.605	354	1.415	312	1.036	228

Sursa date: ES VII, ES VI

Nivelul de studii la care sunt înscriși studenții ajută la explicarea diferențelor de costuri între aceștia. Astfel, se poate observa că în rândul studenților de la master costurile medii sunt mai ridicate,

²⁸ https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala?fbclid=IwAR2C22Pxi9XrL-JAadXXcL3isZ9y_PSJHXB_VOmuVHd4iC-QiJvjomk_V1o

comparativ cu cele ale studenților de la licență. Angajarea și locuirea pe cont propriu, aspecte care se întâlnesc mai degrabă în rândul masteranzilor, presupun și costuri mai ridicate.

Tabelul B6.13. Cheltuieli totale lunare medii în funcție de tipul de dependență financiară și statutul pe piața muncii. Analiză longitudinală, pe date naționale

Tipul de dependență financiară / Statutul pe piața muncii	Monedă	ES VII-RO	ES VI-RO
Dependent de familie	LEI	2.366	1.752
	EURO	412	321
Dependent de venituri obținute pe cont propriu	LEI	2.733	2.099
	EURO	565	463
Dependent de suportul public	LEI	1.069	771
	EURO	221	170
Altceva	LEI	2.417	1.971
	EURO	499	435
Studenți fără loc de muncă plătit în timpul semestrului	LEI	1.932	1.375
	EURO	399	303
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	LEI	2.555	1.926
	EURO	528	425
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	LEI	3.174	2.447
	EURO	656	539

Sursa date: ES VII, ES VI

Studenții care depind în principal de venituri obținute pe cont propriu, au raportat cheltuieli medii lunare mai mari comparativ cu cei care au ca principală sursă de venit familia, aspect care este valabil atât în cazul ES VII, cât și pentru ES VI. O explicație pentru acest lucru ar fi faptul că în general, cei care au ca principală sursă de venit salariul, tind să locuiască singuri, lucru care atrage cu sine și cheltuieli mai ridicate cu locuirea, hrană etc., în comparație cu cei care locuiesc împreună cu familia. Faptul că implicarea pe piața muncii este corelată cu valori ridicate ale cheltuielilor este cel mai bine evidențiat dacă ne uităm la statutul pe piața muncii: cei care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână au raportat în medie cheltuieli totale lunare de aprox. 3.200 lei în cazul ES VII și aprox. 2.400 lei în ES VI, pe când cei care nu lucrează au cheltuieli medii de aprox. 1.900 lei în ES VII și 1.400 lei în ES VI.

Tabelul B6.14. Cheltuieli de zi cu zi lunare medii per tipuri de surse. Analiză longitudinală, pe date naționale

	Plătite de către studenți		Plătite de către alții	
	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII-RO	1.467	303	975	202
ES VI-RO	903	199	713	157

Sursa date: ES VII, ES VI

Analizând cheltuielile cu traiul de zi cu zi, asigurate direct de studenți sau direct de către alte persoane (familia, partenerul etc.) se observă faptul că o mare parte din cheltuieli sunt asigurate în mod direct de către studenții (indiferent de sursa veniturilor cu care sunt acoperite aceste cheltuieli). Practic, se poate spune că studenții care au participat la studiu, sunt implicați în asigurarea cheltuielilor proprii (indiferent de sursa veniturilor din care își asigură cheltuielile), având o evidență a acestora.

Tabelul B6.15. Cheltuieli lunare medii per tipuri de costuri de întreținere (detaliat). Analiză longitudinală, pe date naționale

	ES VII-RO		ES VI-RO	
	LEI	EURO	LEI	EURO
Costuri de zi cu zi/cu viața ²⁹ : din care:	2.449	506	1.615	356
Costuri cu cazarea (plătite personal & de către alții)	732	151	468	103
Costuri cu transportul (plătite personal & de către alții)	200	41	125	28

Sursa date: ES VII, ES VI

Costurile medii lunare cu locuirea raportate de către participanții la studiu au crescut cu aprox. 300 lei în anul VII, comparativ cu ES VI. Creșterea este valabilă și pentru cheltuielile cu transportul, însă aceasta este mai mică, raportată la cea privind cazarea. Așa cum a fost menționat la începutul raportului, trebuie să se țină cont de faptul că studiul s-a derulat în perioada pandemiei, când căminele din centrele universitare s-au închis, studenții fiind nevoiți fie să se întoarcă în casele părinților sau să își caute o chirie privată. Acest din urmă aspect implică și costuri mai mari cu locuirea, aspect care ar putea să explice aceste diferențe între cele două valuri.

Problemele financiare ale studenților

În ceea ce privește percepția studenților față de problemele financiare cu care se confruntă, se observă faptul că un procent semnificativ din respondenți (aprox. 45%) **nu** consideră că au probleme financiare grave sau chiar deloc.

Tabelul B6.16. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă - %

	Foarte serioase	2	3	4	Deloc
EVII_RO	9	15	31	20	26

Sursa date: ES VII

Totodată, important de menționat este faptul că aproximativ 23% dintre cei care au răspuns la întrebarea privind situația financiară în care se regăsesc, consideră că se confruntă la un nivel ridicat cu probleme de natură financiară. Această polarizare accentuată între studenții în privința percepțiilor

²⁹Detaliate în anexă

resimțite față de propriile situații financiare, confirmă într-o anumită măsură rezultatele la indicatorul Gini, prezentat mai sus, care indică o inegalitate financiară accentuată între studenții care au participat la studiu.

Tabelul B6.17. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de tipul de locuire - %

	Foarte serioase	2	3	4	Deloc
Locuiesc cu părinții	8	14	30	21	27
Nu locuiesc cu părinții	10	15	32	19	25

Sursa date: ES VII

Tipul de locuire nu pare a fi o variabilă care să ajute la explicarea percepției studenților față de dificultățile materiale cu care se confruntă. Se poate remarca faptul că cei care nu locuiesc cu părinții tind să considere că se confruntă cu probleme financiare serioase, însă diferențele față de cei care locuiesc cu părinții sunt destul de mici.

Tabelul B6.18. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de statutul pe piața muncii - %

	Foarte serioase	2	3	4	Deloc
Studenți fără loc de muncă plătit în timpul semestrului	9	15	30	20	26
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	9	16	33	19	24
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	10	14	32	19	26

Sursa date: ES VII

Tabelul B6.19. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de tipul de dependență financiară - %

	Foarte serioase	2	3	4	Deloc
Dependență de familie	9	16	30	20	25
Dependent de venituri obținute pe cont propriu	10	15	33	18	24
Dependent de suportul public	9	14	30	21	26
Altceva	8	17	36	20	19

Sursa date: ES VII

La fel ca și în cazul locuirii, statutul pe piața muncii sau tipul de dependență financiară nu oferă explicații suplimentare privind modalitatea în care își percep dificultățile materiale studenții. Angajarea în perioada studiilor universitare poate fi motivată de acumularea unei experiențe care să îi ajute pe studenți să obțină locuri de muncă mai atractive financiar și profesional, însă poate fi la fel de bine justificată de problemele financiare cu care se confruntă și de dependența financiară față de un loc de muncă pentru continuarea studiilor. Astfel, se poate observa o pondere mai mare de studenți care consideră că au probleme serioase financiare în rândul celor care muncesc, indiferent de numărul de ore, însă diferența este mică în raport cu cei care nu au un loc de muncă plătit.

Așa cum am menționat la începutul capitolului, analiza veniturilor și costurilor raportate de către studenți este o etapă importantă în înțelegerea condițiilor de viață ale studenților, mai ales că acești indicatori au un impact puternic asupra parcursului educațional al studenților. Datele auto-declarate ne indică diferențe între studenți, determinate de ciclul de studii, tipul de locuire, dar și tipul de dependență financiară.

B7. Munca și studiile – bugetul de timp al studenților

Rezumat

Principalele rezultate, legat de aspectele analizate, sunt următoarele:

- Studenții din România au al patrulea cel mai mare buget de timp dintre țările participante.
- Comparativ cu valul anterior se observă o creștere a mediei bugetului de timp alocat tuturor categoriilor măsurate.
- Diferențele în ceea ce privește alocarea bugetului depind de nivelul de studii. Studenții la licență și cei înscriși la studii universitare de lungă durată dedică mai mult timp activităților studiului, pe când cei înscriși la master dedică mai mult timp locului de muncă plătit.
- Un alt factor care influențează alocarea bugetului de timp este contextul familial, studenții care provin din familii cu o situație financiară precară dedică mai mult timp locului de muncă plătit și un buget de timp relativ similar studiului, ceea ce indică un grad de încărcare a timpului mai mare pentru aceștia.
- Angajarea studenților în perioada cursurilor a crescut cu 5 procente, față de valul anterior, de la 34% la 39%. Acest nivel plasează studenții din România aproape de media EUROSTUDENT (39%), a studenților care au un loc de muncă stabil.
- În ceea ce privește motivația de a lucra, cei mai mulți dintre studenți au menționat motivația de a acoperi costurile vieții de zi cu zi - 80%. Procentul este mai mare cu 10 puncte față de media EUROSTUDENT, studenții din România plasându-se pe locul al treilea în ceea ce privește această motivație după cei din Finlanda și Lituania.

Introducere

Capitolul de față prezintă rezultatele studiului EUROSTUDENT în ceea ce privește modul în care studenții își alocă timpul și relația pe care aceștia o au cu piața muncii. Datele prezentate în această analiză sunt preluate și sunt disponibile pe platforma EUROSTUDENT³⁰, iar o parte dintre ele au fost prelucrate pentru acest capitol din baza de date. Alocarea bugetului de timp este măsurată pentru trei tipuri de activități: a) participarea la cursuri și seminare; b) studiul individual; c) activități la locul de muncă. În cadrul studiului EUROSTUDENT, bugetul de timp se măsoară cerându-le studenților să se gândească cum alocă timpul într-o săptămână tipică în timpul perioadei de curs care include și weekendul. Capitolul, de asemenea, prezintă și satisfacția studenților privind alocarea bugetului de timp.

În ceea ce privește relația cu piața muncii, ne referim la gradul de ocupare al studenților în timpul semestrelor, fiind luate în calcul atât locurile de muncă stabile, cât și cele ocazionale, desfășurate din când în când în timpul semestrului. În plus, capitolul prezintă și motivațiile studenților de a lucra și relația dintre locul de muncă și domeniul de studiu al studenților.

Bugetul de timp al studenților

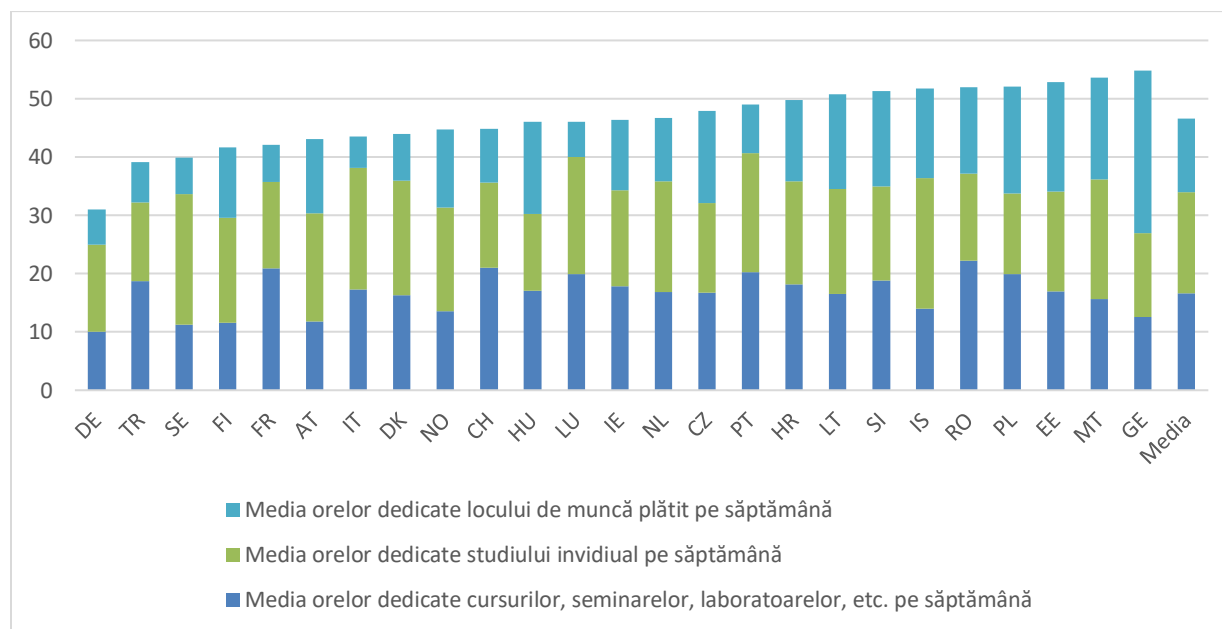
Bugetul de timp al studenților descrie cum ajung aceștia să își împartă timpul între activitățile de studiu și cele legate de un loc de muncă plătit. Modul în care aceștia aleg să își împartă orele poate depinde de situația lor financiară sau domeniul de studiu pe care aceștia îl urmează. La rândul său, structura bugetului poate influența succesul academic sau șansele pe piața muncii. Însă, o încărcare prea mare cu sarcini academice și de la locul de muncă poate să afecteze starea emoțională și calitatea vieții studenților.

Datele colectate prin intermediul studiului EUROSTUDENT, la nivelul anului 2020, arată un buget mediu de timp de 52 de ore/săptămână pe care studenții din România îl dedică activităților de studiu (cursuri, seminare, laboratoare și studiu individual) și pentru muncă salariată. Comparativ cu datele din anul anterior din 2017, se remarcă o creștere importantă, cu aproximativ 6 ore – bugetul mediu de timp menționat atunci fiind de 46 de ore. Mai mult decât atât, aceștia se plasează deasupra mediei țărilor participante, unde studenții au indicat un buget de timp mediu de 47 de ore pe care le dedică activităților specificate. Bugetul de timp mediu al studenților din România este al patrulea cel mai mare buget de timp dintre țările participante (după Georgia, Muntenegru, Estonia și Polonia – vezi

³⁰<https://database.eurostudent.eu/>

Grafic B7.1). La nivelul țărilor participante, comparativ cu valul anterior, bugetul se menține la o valoare similară, cu o creștere de o oră, media fiind atunci de 46 de ore. În secțiunea următoare vom analiza bugetul de timp în funcție de activități pentru a identifica posibile tendințe și cauze pentru creșterea mediei bugetului.

Grafic B7.1. Bugetul de timp al studenților, total și pe tipuri de activități. Date ES VII, pe țări.



Sursă date: ES VII

Bugetul de timp în funcție de tipul activității

În ceea ce privește bugetul de timp dedicat activităților specifice, sunt observate anumite diferențe față de datele din valul anterior. Studenții din România dedică prezenței la cursuri, seminare, laboratoare, etc., în medie, aproximativ 22 ore/săptămână (vezi Tabelul B7.1). Comparativ cu valul anterior se observă o creștere cu aproximativ două ore. Dacă în valul anterior, comparativ cu statele participante, studenții români se aflau printre primii la timpul dedicat participării la ore, în studiul actual se află chiar pe primul loc, cu 22 de ore, față de media EUROSTUDENT de 17 ore.

De asemenea, a crescut, comparativ cu valul anterior, și media orelor dedicate studiului individual la 15 ore, apropiindu-se de media EUROSTUDENT de 17 ore. În valul anterior, media orelor dedicate studiului individual a fost mult mai redusă, de aproximativ 13 ore, față de media EUROSTUDENT de 17 ore. Aceeași tendință se observă și în ceea ce privește munca remunerată: media timpului dedicat acesteia a crescut la 15 ore, față de valul anterior când studenții indicau un

timp mediu de 13 ore petrecut la locul de muncă. O ușoară creștere a timpului dedicat locului de muncă plătit se observă și în ceea ce privește media statelor participante la EUROSTUDENT.

Tabel B7.1. Distribuția bugetului de timp al studenților – analiză longitudinală

	Timp dedicat participării la cursuri, seminare, laboratoare	Timp dedicat studiului individual	Timp dedicat locului de muncă plătit
ES VII-RO	22 ore	15 ore	15 ore
Media ES VII	17 ore	17 ore	13 ore
ES VI-RO	20 ore	13 ore	13 ore
Media ES VI	17 ore	17 ore	12 ore

Sursă date: ES VI, ES VII.

O analiză mai detaliată a datelor privind studenții din România evidențiază diferențe evidente între alocarea bugetului de timp în funcție de anumite caracteristici demografice și de condițiile de studiu.

Astfel, diferențe considerabile sunt observate în funcție de **nivelul studiilor**. Studenții înscriși la cursuri universitare de lungă durată petrec cel mai mult timp, în medie 28 de ore/săptămână, la cursuri, seminare, laboratoare, etc. Studenții înscriși la licență petrec în medie 23 de ore pentru aceste activități, pe când studenții care urmează cursurile masterale petrec cel mai puțin timp, în medie 16 ore. Pe de altă parte, studenții înscriși la programe de lungă durată dedică cel mai mult timpul activităților cumulate de studiu³¹, tendință observată și în cazul celorlalte țări participante la studiu. Astfel, studenții înscriși la cursuri universitare de lungă durată dedică în medie locului de muncă remunerat doar patru ore comparativ cu studenții la licență care dedică în medie 13 ore. Studenții de la master, la rândul lor, sunt cei care dedică cel mai multe ore în medie locului de muncă plătit: 26 de ore.

Dacă analizăm alocarea bugetului de timp în funcție de **domeniul de studiu**, diferențele sunt evidente între domeniile cu studii de lungă durată și celelalte. Pentru studenții din România cele mai multe ore dedicate studiului la cursuri sunt în domeniul *Medicinii* (26 ore), iar cele mai puține în domeniul *Afaceri, administrație și drept* (19 ore). De asemenea, studenții de la medicină dedică cel mai mult timp și studiului individual (18 ore), în timp ce studenții care studiază *Agricultură, silvicultură, pescuit și științe veterinare* cel mai puțin (11 ore). Un motiv ar putea fi, pentru aceștia din

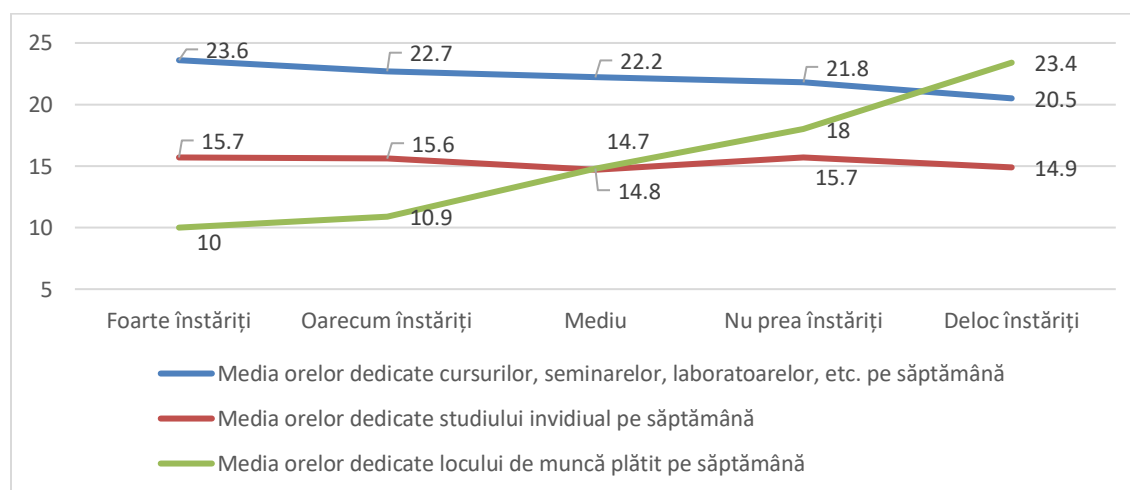
³¹ Cursuri, seminare, laboratoare și studiu individual

urmă, dar și pentru studenții la *Afaceri, administrație și drept*, faptul că aceștia dedică, comparativ cu celelalte domenii, cel mai mult timp locului de muncă plătit – 19 ore pentru ambele domenii.

Diferențe importante sunt și în ceea ce privește **condițiile de locuire**. Astfel, studenții care locuiesc cu părinții dedică mai mult timp studiului (23 de ore/săptămână, în medie la cursuri, seminare, laboratoare, etc. și 16 ore/săptămână, în medie studiului individual) față de studenții care locuiesc fără părinți (21 de ore în medie la cursuri, seminare, laboratoare, etc. și 14 ore în medie studiu individual). Însă diferențele considerabile apar în ceea ce privește timpul dedicat locului de muncă plătit. Astfel, studenții care locuiesc cu părinții petrec în medie, nouă ore/săptămână la locul de muncă plătit, pe când cei care nu locuiesc cu părinții petrec 22 de ore. Având în vedere că diferențele de medii între timpul dedicat studiului nu sunt atât de mari între cele două categorii, însă sunt semnificative în ceea ce privește locul de muncă, se observă o încărcare mai mare a bugetului de timp pentru studenții care nu locuiesc cu părinții.

De asemenea, diferențe în distribuția bugetului de timp apar și în ceea ce privește **contextul familial** (vezi Grafic B7.2). Similar cu analiza anterioară, în timp ce media orelor dedicate studiului (atât prin prezența la cursuri, seminare, cât și studiul individual) nu scade foarte mult, în funcție de condiția părinților, media orelor dedicate locului de muncă plătit crește semnificativ pe măsură ce cresc dificultățile financiare ale părinților. Astfel, dacă pentru studenții care provin din familii cu situații financiare bune și foarte bune, timpul mediu dedicat studiului și muncii este de 49 de ore, la cei care provin din familii cu situații financiare proaste și foarte proaste acesta este de 56, respectiv 59 de ore.

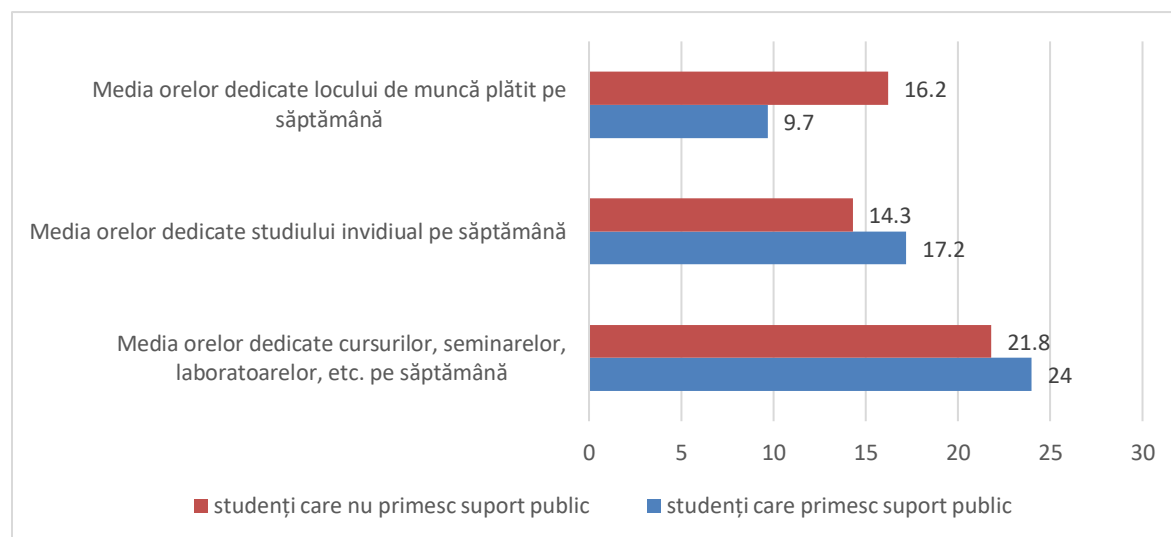
Grafic B7.2. Distribuția bugetului de timp al studenților în funcție de situația financiară a părinților/tutorilor



Sursă date: ES VII-RO

Sunt și alți factori care interacționează cu modul în care se face distribuția bugetului de timp, spre exemplu, *localitatea în care se află universitatea*. Datele arată că studenții din orașele mai mari petrec mai multe ore, în medie 17 ore, la locul de muncă plătit, decât studenții care studiază în orașe mai mici, care petrec în medie 13 ore. De asemenea, studenții care primesc sprijin public³² dedică în medie mai puține ore, în ceea ce privește locul de muncă plătit, spre deosebire de cei care nu primesc (vezi Grafic B7.3) Aceste aspecte indică importanța contextului economic asupra modului în care studenții își distribuie bugetul de timp. Studenții care provin din familii cu dificultăți financiare, din orașe mici și care nu primesc sprijin public dedică mai mult timp locului de muncă, fără să afecteze în mod semnificativ timpul dedicat studiului, indicând o încărcare mai mare a timpului care poate să creeze dificultăți în ceea ce privește calitatea vieții acestora.

Grafic B7.3. Distribuția bugetului de timp al studenților în funcție de sprijinul public



Sursă date: ES VII-RO

Intensitatea studiului

Indicatorul intensitatea studiului grupează studenții în funcție de volumul de muncă săptămânal pentru activitățile legate de studiu (cursuri predate și timp de studiu individual) într-o săptămână tipică. O tendință importantă care se observă în rândul studenților din România este creșterea procentului studenților care dedică mai mult de 40 de ore pentru activități legate de studiu. În cadrul studiului EUROSTUDENT, mai mult de 40 de ore pentru activități legate de studiu reprezintă un nivel

³² În România sprijin public reprezintă diferite tipuri de burse pe care universitățile le oferă studenților, fie în funcție de performanță, fie în funcție de criterii sociale.

de studiu de intensitate ridicată. Așadar, studenții care au intensitate ridicată de studiu reprezintă 38% din total în cazul României, comparativ cu valul anterior când aceștia reprezentau 28%. În plus, ponderea acestora este mai mare decât media EUROSTUDENT de 32%. În consecință, scade și procentul studenților implicați în studiu cu intensitate scăzută, respectiv cei care alocă între 0 și 20 de ore pe săptămână activităților legate de studiu, la 16%, față de 23% în valul anterior. O posibilă explicație poate fi legată de schimbarea modului în care s-au desfășurat cursurile în perioada restricțiilor din pandemie.

Satisfacția față de bugetul de timp

Împărțirea bugetului de timp între studii și un loc de muncă poate reduce timpul de odihnă sau de relaxare pentru studenți. Un program de studiu prea încărcat poate să producă nemulțumiri în rândul studenților afectându-le bunăstarea emoțională sau îi pot împiedica să aibă un loc de muncă, afectându-le bunăstarea materială, în special în rândul studenților cu situații materiale precare. De asemenea, un loc de muncă în timpul studiilor poate afecta disponibilitatea de a dedica timp pentru cursuri și studiu individual. Pe lângă informațiile despre modul în care studenții își împart orele dintr-o săptămână, gradul de satisfacție referitor la acest lucru este la fel de important în ceea ce privește bunăstarea emoțională, materială și calitatea vieții studenților.

Gradul de satisfacție al studenților cu privire la timpul alocat cursurilor și seminarelor

Datele EUROSTUDENT VII de la nivel național arată că majoritatea studenților din România (56%) se declară mulțumiți de timpul petrecut la cursuri, într-o ușoară scădere (cu patru procente) față de valul anterior. Ponderea este apropiată, dar mai mică, decât media EUROSTUDENT de 60%. De asemenea, în ceea ce privește ponderea studenților care sunt nemulțumiți de timpul dedicat cursurilor și seminarelor se observă o polarizare. Astfel, 22% dintre studenții din România ar dori să petreacă mai puțin timp la cursuri, seminare, etc, în timp ce un procent identic ar dori să petreacă mai mult timp. Această polarizare este prezentă și în ceea ce privește media EUROSTUDENT, unde 20% dintre studenți ar dori să petreacă mai puțin timp, și un procent similar, 20% ar dori să petreacă mai mult timp. Comparativ cu valul anterior, în rândul studenților din România, se observă o creștere a ponderii celor care ar dori să petreacă mai puțin timp la cursuri cu patru procente. O posibilă explicație legată de această tendință este legată de organizarea în online a majorității activităților de predare din cauza măsurilor de prevenție a pandemiei Covid19.

Gradul de satisfacție al studenților în ceea ce privește timpul dedicat studiului individual

În ceea ce privește satisfacția cu bugetul de timp dedicat studiului individual, 41% dintre studenții din România sunt mulțumiți cu timpul dedicat studiului individual, aproape de media EUROSTUDENT de 43%. În schimb, există diferențe în ceea ce privește distribuția studenților care nu sunt mulțumiți cu timpul dedicat studiului individual. Comparativ cu valul anterior, se observă o ușoară scădere a dorinței de studiu individual, ponderea celor care doresc să petreacă mai mult timp cu studiul individual a scăzut de la 50% la 46%. Astfel, crește procentul studenților care ar dori să petreacă mai puțin timp în studiu individual, de la 8% la 13%. La nivelul țărilor participante, distribuția studenților în funcție de gradul de nemulțumire este diferită, 40% dintre studenți își doresc să dedice mai mult timp studiului individual, iar 18% mai puțin.

Gradul de satisfacție al studenților cu privire la timpul petrecut la locurile de muncă plătite

Satisfacția legată de timpul petrecut la locul de muncă este relativ ridicată la nivelul studenților din România. Aproximativ 58% dintre studenții care au un loc de muncă plătit sunt mulțumiți de timpul petrecut cu acesta. Tendința este similară cu valul anterior, într-o ușoară scădere de la 60%. Gradul de satisfacție legat de timpul petrecut la locul de muncă al studenților din România este mai ridicat față de media EUROSTUDENT, unde 48% dintre studenți se declară mulțumiți. Pe de altă parte, se observă o tendință de creștere a dorinței/nevoii de a petrece mai mult timp la locul de muncă. Astfel, aproximativ 36% dintre studenții din România ar dori să petreacă mai mult timp la locul de muncă, spre deosebire de 31% în valul anterior. Comparativ cu media EUROSTUDENT, procente din România sunt similare, la nivelul țărilor participante se înregistrează o medie de 39% dintre studenți care vor să dedice mai mult timp locului de muncă, în timp ce 12% vor să dedice mai puțin.

Gradul de satisfacție al studenților cu privire la timpul petrecut în locuri de muncă plătite în domeniul studiilor

Datele EUROSTUDENT VII, la nivel național, arată că studenții care lucrau în același domeniu cu cel al studiilor, se declară în general satisfăcuți de timpul dedicat locului de muncă (52%). Comparativ cu datele anterioare se observă o scădere a gradului de satisfacție, ponderea celor mulțumiți a scăzut cu 6 procente față de valul anterior. De asemenea, scade și numărul studenților care și-ar dori să petreacă mai puțin timp la locul de muncă la 12%, față de 18% în valul anterior. Astfel, se observă o tendință semnificativă de creștere a dorinței de a petrece mai mult timp la locul de muncă de la 24% în cadrul ESVI, la 37% în ESVII.

Gradul de satisfacție al studenților cu privire la timpul petrecut în locuri de muncă plătite (locuri de muncă care nu au legătură cu studiile)

Gradul de satisfacție al studenților care lucrează în locuri de muncă fără legătură cu studiile este mai redus decât cel al celor care lucrează în domeniul studiilor. Cu toate acestea, ponderea acestora este relativ ridicată, aproximativ 45% dintre aceștia sunt mulțumiți de timpul pe care îl petrec la locul de muncă. Comparativ cu media EUROSTUDENT de 39%, studenții din România sunt pe locul al patrulea în ceea ce privește satisfacția legată de bugetul de timp dedicat locului de muncă ce nu are legătură cu studiile, după cei din Elveția, Olanda și Suedia. Însă, comparativ cu datele de la ESVI, când studenții din România ocupau locul doi, ca grad de mulțumire cu bugetul de timp dedicat locului de muncă ce nu are legătură cu studiile, după cei din Olanda, se observă o scădere a gradului de mulțumire cu opt procente a timpului petrecut la locul de muncă care nu este în domeniul studiului,. De altfel, se observă o creștere semnificativă a dorinței/nevoii de a petrece mai mult timp la locul de muncă. Aproximativ 37% dintre studenții din România care lucrează într-un loc de muncă diferit de studii ar dori să petreacă mai mult timp la locul de muncă, comparativ cu 27% în anul anterior.

Angajarea studenților

A avea un loc de muncă în timpul studiilor a devenit o practică destul de frecventă în rândul studenților din cadrul țărilor participante în studiul EUROSTUDENT. Aspectele cele mai importante referitoare la studenții care jonglează cu cele două activități sunt legate de succesul academic și profesional: în ce măsură afectează un loc de muncă în timpul studiilor succesul academic și în ce măsură influențează perspectiva de angajare pe piața muncii. De asemenea, motivația de a avea un loc de muncă în timpul studiilor poate releva dacă aceasta este o alegere sau o constrângere economică. Secțiunea următoare descrie care este relația studenților din România cu piața muncii și cum le influențează aceasta viața academică.

Aspecte descriptive despre profilul studenților care lucrează (date ES VII naționale):

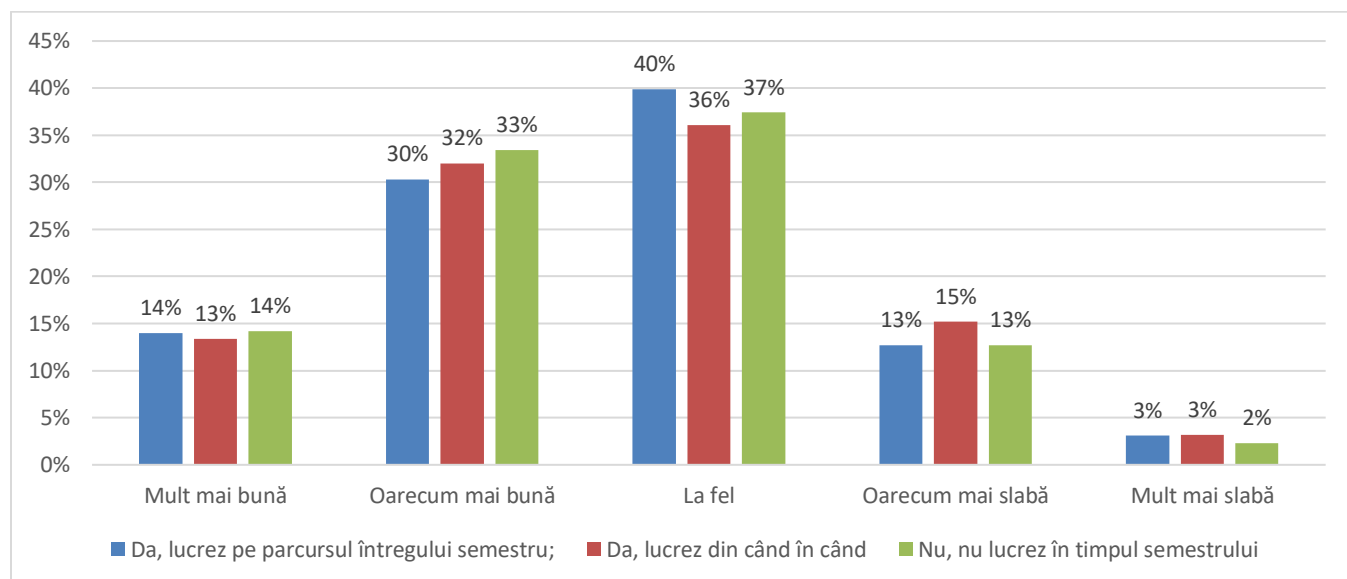
- 35% dintre studenții la licență lucrează în perioada cursurilor;
- 70% dintre studenții la master lucrează în perioada cursurilor;
- 11% dintre studenții înscriși la programe de lungă durată lucrează în perioada cursurilor;
- 53% dintre studenții în domeniul *Educație* au un loc de muncă stabil în perioada cursurilor, urmați de cei la *Agricultură* și cei la *Afaceri, administrație și drept*;
- 61% dintre studenții care provin din familii în care părinții au cel mult studii gimnaziale au un loc de muncă;
- 41% dintre studenții care au cel puțin unul dintre părinți cu studii postliceale și 32% dintre cei care au cel puțin unul dintre părinți cu studii superioare, lucrează în perioada cursurilor;
- 79% dintre cei cu tranziție întârziată - studenți care au intrat pentru prima dată în educație superioară la mai mult de 24 de luni după ce au părăsit sistemul școlar pentru prima dată - față de 34% dintre cei care au avut tranziție directă, lucrează în perioada cursurilor;

Gradul de angajare al studenților din România a crescut cu 5 procente, față de valul anterior, de la 34% la 39%. Acest nivel plasează studenții din România aproape de media EUROSTUDENT, unde 39% dintre studenți au un loc de muncă stabil. Însă în ceea ce privește locurile de muncă ocazionale, doar 6% dintre studenții din România se încadrează în această categorie, același procent fiind înregistrat și în valul ES VI. Acesta reprezintă cel mai mic procent dintre toate țările participante, media ES VII fiind 16%. Pe de altă parte, 55% dintre studenții din România nu aveau un loc de muncă, comparativ cu media EUROSTUDENT –48%.

Congruent cu datele prezentate mai sus, datele ne arată că cei mai mulți studenți din România cu un loc de muncă au loc de muncă stabil. Astfel, 81% dintre aceștia declară că lucrează peste 20 de ore pe săptămână, un procent similar cu cel din valul ES VI (83%). La nivelul țărilor participante, România este pe locul doi după Polonia, ca pondere a studenților care lucrează peste 20 de ore – media ES VII fiind de 56% dintre studenți care lucrează peste 20 de ore pe săptămână.

În ceea ce privește percepția asupra succesului academic, nu sunt observate diferențe semnificative între studenții din România care lucrează și cei care nu au un loc de muncă (Vezi Grafic. B7.4). Procentele sunt similare pentru cei care consideră că au rezultate mult mai bune decât ceilalți colegi ai lor, indiferent dacă au un loc de muncă constant în timpul anului, dacă lucrează ocazional sau nu au un loc de muncă. Aceeași situație este prezentă și în cazul studenților care apreciază că au o situație mai bună sau mai slabă decât ceilalți colegi.

Grafic B7.4. Distribuția percepției asupra performanței academice în comparație cu ceilalți colegi, în funcție de gradul de ocupare al studenților



Sursă date: ES VII-RO

Nici din perspectiva satisfacției legate de studii nu sunt observate diferențe semnificative între studenții care lucrează și cei care nu. Singura diferență mai importantă este legată de satisfacția în ceea ce privește sprijinul primit din partea universității pentru a echilibra locul de muncă cu studiile. Astfel, studenții care lucrează constant sunt în mai mare măsură mulțumiți de sprijinul pe care îl primesc – 31% dintre aceștia consideră sprijinul pe care îl primesc ca fiind suficient sau cu totul suficient, pe când doar 21% dintre cei care nu au loc de muncă consideră astfel. Această situație poate să fie determinată și de diferențele menționate în funcție de domeniul de studiu în ceea ce privește gradul de ocupare. Astfel, studenții care lucrează sunt cei cărora facultatea prin caracteristicile domeniului de studiu le oferă sprijin în a echilibra studiile cu locul de muncă.

Autoidentificarea studenților ca fiind în principal studenți sau lucrători

Modul în care o persoană care studiază și lucrează se identifică drept student sau angajat poate descrie relația pe care aceasta o are cu programul de studiu pe care îl urmează și poate să influențeze rezultatele academice. Procentul studenților care se identifică în primul rând ca angajați crește în valul prezent la 58% dintre studenții angajați, față de 52% în valul anterior. Acest procent este unul ridicat, comparativ cu media EUROSTUDENT de 35%. Astfel, studenții din România se află pe primul loc în ceea ce privește ponderea celor care se identifică mai degrabă ca angajați decât studenți, comparativ cu studenții din Danemarca sau Olanda, de exemplu, care se identifică în proporție de 90%, respectiv 86% în primul rând drept studenți. Această situație poate fi explicată de faptul că cei mai mulți dintre studenții din România care au un loc de muncă dedică peste 20 de ore acestuia, comparativ cu studenții din celelalte țări care lucrează mai puține ore.

Relația dintre domeniul de studiu al studenților și locul lor de muncă

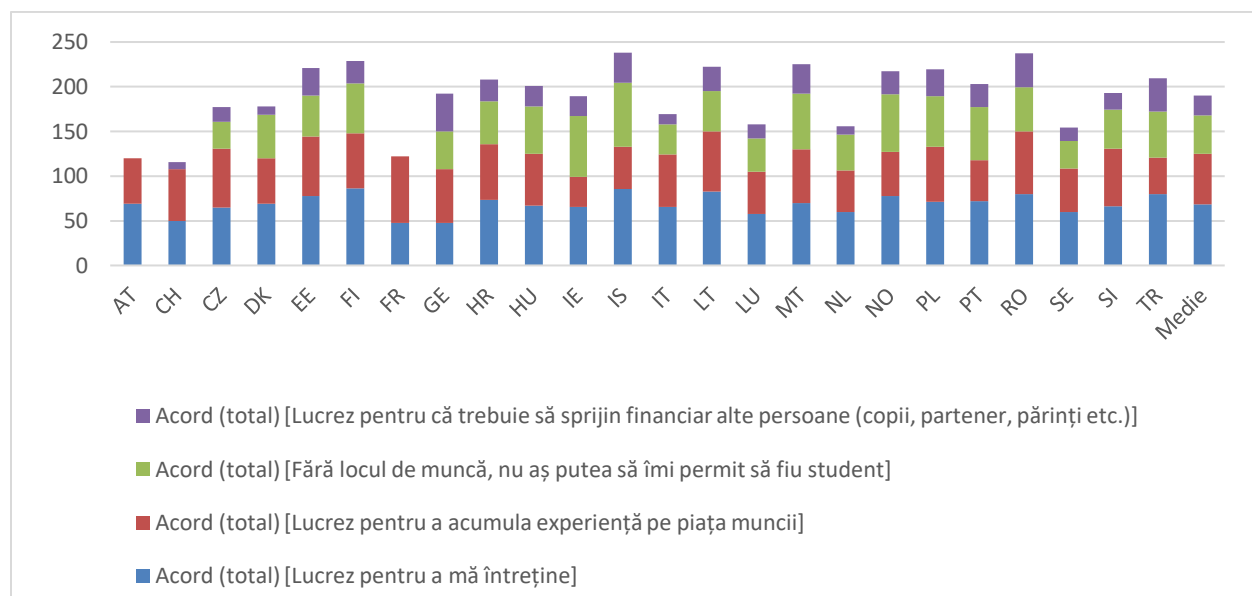
Din perspectiva relației dintre domeniul de studiu și locul de muncă nu sunt observate tendințe importante. În valul actual un procent semnificativ de studenți lucrau în domeniul pe care îl studiau, 49%, similar cu valul anterior, unde procentul era de 48%. De asemenea, rezultatele sunt aproape de media EUROSTUDENT care este de 47%.

Motivația studenților de a lucra în paralel cu studiile

În ceea ce privește motivația de lucra, cei mai mulți dintre studenți au menționat nevoia de a acoperi costurile vieții de zi cu zi: 80% dintre studenții care au un loc de muncă lucrează pentru a se întreține³³. Procentul este mai mare cu 10 puncte față de media EUROSTUDENT, studenții din România plasându-se pe locul al treilea, după Finlanda și Lituania (Vezi Grafic B7.4). De asemenea, procentul este în creștere față de valul anterior, când 67% dintre studenți menționau această motivație.

³³ Întrebarea măsoară în ce măsură studenții sunt de acord cu afirmația "Lucrez pentru a mă întreține". Procentul este cumulat pentru variantele "Foarte mare" și "Mare măsură".

Grafic B7.4. Distribuția la nivelul țărilor participante a motivației de a lucra



Sursa date: ES VII.

Notă: Întrebarea permite răspunsuri multiple, graficul prezintă răspunsurile cumulate pentru polul pozitiv al scalei ("foarte mare", "mare măsură"), astfel încât totalul acestora depășește 100%.

A doua cea mai importantă motivație pentru a lucra în timpul studiilor este pentru a dobândi experiență pe piața muncii. Aproximativ 70% dintre studenții din România au menționat această motivație ca fiind importantă în a avea un loc de muncă. Procentul este în creștere față de valul anterior, când 63% dintre studenții apreciau astfel. În contextul țărilor participante la ES VII, România se plasează pe primul loc din punct de vedere al importanței acordate dobândirii de experiență pe piața muncii, ca motivație de angajare/muncă. În valul anterior România se plasa pe locul al patrulea, după studenții din Georgia, Franța și Estonia, raportat la acest indicator.

În ceea ce privește motivația de a lucra pentru a-și finanța studiile, procentul celor care menționează acest tip de motivație este de 50%. Procentul este în creștere față de valul anterior, când 43% dintre studenți se identificau cu această situație. Comparativ, la nivelul țărilor participante, România se plasează aproape de media EUROSTUDENT (50%).

Studenții din România înregistrau al doilea cel mai mare procent (38%), comparativ cu celelalte țări participante, al celor care lucrează pentru a susține alte persoane. Procentul este mai mult decât dublu față de media EUROSTUDENT, de 17%. Această situație era prezentă și în valul anterior, când 31% dintre studenți lucrau pentru a susține alte persoane, comparativ cu media EUROSTUDENT VII de 18%. Această situație poate fi explicată de faptul că studenții care au un loc de muncă provin din familii cu situații financiare dificile sau foarte dificile, conform datelor ES VII. Astfel, 62% dintre

cei care provin din familii cu situații financiare foarte dificile și 45% dintre cei cu situații financiare dificile au menționat că lucrează pentru a întreține pe cineva. De asemenea, o altă explicație poate fi legată de vârsta mai înaintată a studenților care lucrează și care pot întreține și membrii ai propriei familii – copii sau parteneri.

B8. Mobilitatea internațională a studenților

Rezumat

Principalele rezultate, legate de aspectele analizate, sunt următoarele:

- România are printre cele mai mici procente de studenți care au participat la stagii de mobilitate internațională, 8% a avut o experiență de mobilitate în străinătate, iar dintre aceștia doar 4% au mers în programe de studii în străinătate de mai mult de trei luni.
- Principalul obstacol pentru studenți pentru a participa la mobilități este efortul financiar suplimentar pe care acestea le presupun
- Cei mai mulți studenți merg în programe de studiu de mobilitate Erasmus+ în perioada licenței
- Perioada medie a mobilităților de studiu este de 6 luni
- Principalele surse de sprijin sunt contribuția părinților și bursele din partea UE

În România, un procent relativ mic al studenților respondenți, 8%, au avut o experiență de mobilitate în străinătate (studii, internship-uri, cursuri de limbă, vizite de cercetare, vizite de studiu, școli de vară/iarnă etc.). Acesta reprezintă unul dintre cele mai mici procente în rândul țărilor participante la studiu, media generală fiind de 19%. Însă trebuie avut în vedere un aspect foarte important – perioada de colectare a datelor a fost diferită pentru fiecare țară, o parte au colectat datele înainte de măsurile de restricție impuse de pandemia COVID19, iar o parte după. România a făcut parte din țările care au colectat datele după declanșarea pandemiei, astfel în mod evident datele au fost influențate. Mai ales că în valul anterior, un procent aproape dublu (16%) dintre studenții respondenți din România au menționat că au avut o experiență de mobilitate internațională. Cu toate acestea și în anii anteriori România se plasa în rândul țărilor cu o mică participare în mobilități internaționale.

Introducere

Capitolul urmărește să descrie experiența studenților din România privind mobilitatea internațională. Datele prezentate în această analiză sunt în cea mai mare parte preluate de pe platforma EUROSTUDENT (Baza de date EUROSTUDENT), iar o parte au fost prelucrate pentru acest capitol din baza de date națională. În cadrul studiului EUROSTUDENT, experiențele de mobilitate se referă la: studii, internship-uri, cursuri de limbă, vizite de cercetare, vizite de studiu, școli de vară/iarnă etc. Acest capitol descrie care sunt *caracteristicile socio-demografice ale studenților care au avut experiențe de mobilitate în afara României, ce tipuri de mobilități au fost experimentate, ce surse de finanțare/sprijin pentru programele de mobilitate internațională au fost folosite, care au fost cele mai frecvente destinații, precum și care sunt intențiile de planificare a unei mobilități în străinătate și care sunt obstacolele percepute de studenți pentru a putea beneficia de această experiență.*

Încurajarea mobilității internaționale este unul dintre obiectivele *Spațiului European al Învățământului Superior (EHEA)* cu scopul de a promova „dezvoltarea personală și capacitatea de inserție profesională”, precum și ”respectul pentru diversitate și o capacitatea de a face față altor culturi”, de a încuraja „pluralismul lingvistic” și de a spori „cooperarea și concurența între instituțiile de învățământ superior” (Comunicatul Leuven și Louvain-la-Neuve, 2009, apud Hauschildt et.al, 2021: 252).

Caracteristici socio-demografice ale studenților cu experiență de mobilitate în străinătate

Dintre studenții din România care au avut o experiență de mobilitate internațională cei mai mulți au între 22-24 de ani (38%). Tabelul 1 exemplifică principalele caracteristici ale studenților care au avut o experiență în străinătate. În ceea ce privește genul, se observă o pondere relativ mai ridicată a femeilor în această categorie, 53%, față de 47% care sunt bărbați. Din perspectiva nivelului de studiu, cei mai mulți au avut această experiență în perioada studiilor de licență, 48%, în timp ce 35% studiau la master, iar cei care sunt înscriși la studii de lungă durată (licență și master integrat) au o pondere mai mică în rândul studenților cu experiență de mobilitate, 16%. O diferență semnificativă este vizibilă în ceea ce privește dificultățile financiare, dintre cei care au mers în străinătate, aproximativ 24% au menționat că au dificultăți financiare. În plus, aproape jumătate dintre cei care au mers depindeau³⁴ de venitul din partea părinților. Iar în ceea ce privește contextul educațional, studenții cu cel puțin unul dintre părinți cu studii superioare reprezintă mai mult de jumătate dintre cei care au avut o experiență

³⁴ În cadrul studiului EUROSTUDENT, un student este considerat dependent de o sursă de venit dacă aceasta îi oferă 50% din venitul total al studentului. Studiul ia în calcul trei surse de venit: familia, venitul propriu și bursele (suport public).

de studiu în străinătate. Această diferență este vizibilă și la nivelul celorlalte țări participante, unde studenții cu părinți cu studii superioare sunt mai înclinați să aibă experiență de studiu în străinătate.

Tabelul B8.1. Distribuția studenților cu experiență de mobilitate în funcție de câteva variabile socio-demografice

		Am avut experiență de mobilitate în străinătate (%)
Categoria de vârstă	< 22 ani	28
	22-24 ani	38
	25-29 ani	14
	> 30 ani	20
Gen	Feminin	53
	Masculin	47
Studii	Licență	49
	Master	35
	Licență și master integrat	16
Situație financiară	Cu dificultăți financiare	24
	Fără dificultăți financiare	51
Dependența de venituri	Dependent de familie	50
	Dependent de venit propriu	36
	Dependent de venit suport public	9
Nivelul de educație al părinților	Cu educație terțiară	52
	Fără educație terțiară	48

Sursă date: ES VII-RO.

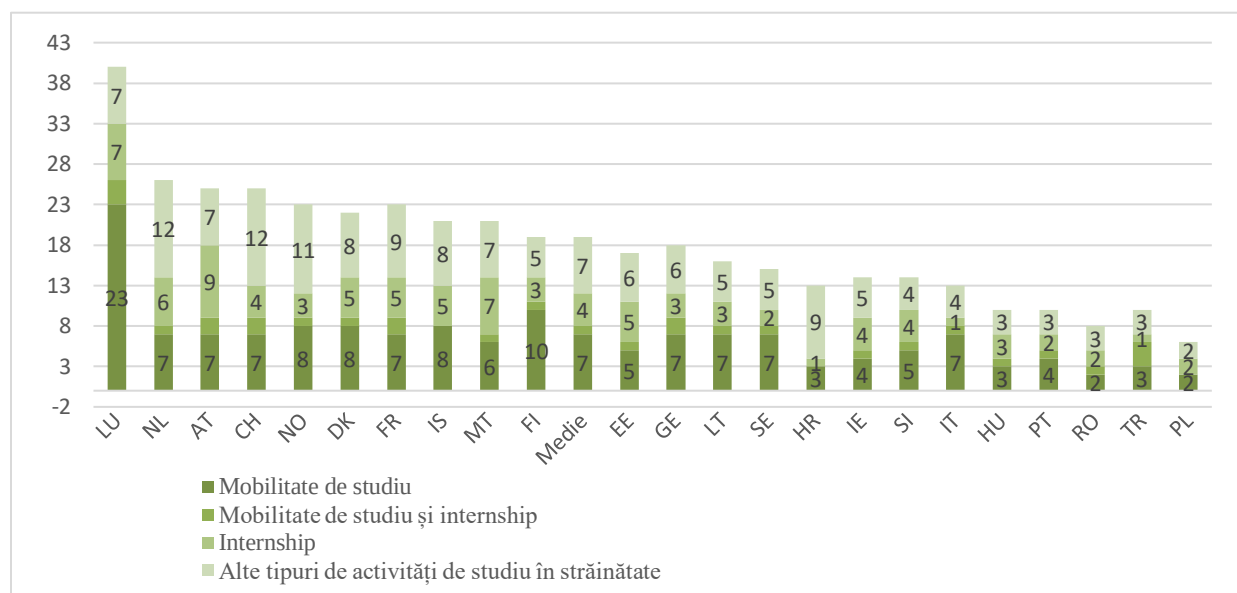
* Numărul de respondenți din care sunt calculate procente, N = 1122. Date ponderate.

Tipul de mobilitate internațională

Dintre cei 8% respondenți care au avut o experiență de mobilitate internațională, aproximativ 3% au participat la internship-uri internaționale. Cei mai mulți dintre ei au între 22 și 25 de ani. În ceea ce privește genul nu sunt diferențe semnificative. Majoritatea dintre aceștia sunt dependenți de veniturile din partea familiei (46%) și nu au dificultăți financiare (49%). Cei mai mulți dintre ei sunt studenți la *Medicină și Inginerie, producție și construcții*. Însă România are printre cele mai mici rate

de participare la mobilitate internațională indiferent de tipul de activitate desfășurată, după cum se poate observa în Graficul B8.1.

Graficul B8.1. Distribuția tipurilor de mobilități internaționale în funcție de țările participante (%)



Sursă date: ES VII-RO

Experiența de studiu temporar în străinătate – între realitate și aspirații

În România, la nivelul anului 2020, doar 4% dintre studenții respondenți au urmat un program temporar de studiu în străinătate (ex. Erasmus+) mai mare de trei luni, iar 3% avut o experiență de studiu în străinătate mai mică de trei luni. Cumulat, aproape 7% au avut o experiență de studiu în străinătate, indiferent de durata acesteia. Procentul de studenți care au urmat un program de studiu temporar în străinătate (peste 3 luni) este similar cu cel înregistrat și în valul anterior, când era tot 4%.

În valul prezent, 4% își pregăteau un program temporar de studiu în străinătate, iar 24% intenționau să facă asta în viitor la momentul colectării datelor. La nivelul celorlalte țări participante media este de 8%, astfel și în acest caz România se află în grupul țărilor cu o rată scăzută de participare.

Dintre cei care au avut un program temporar de studiu de peste trei luni în străinătate majoritatea, 89% au participat în perioada studiilor de licență. Și în valul anterior majoritatea dintre studenții respondenți au participat la un program de studiu în străinătate în perioada de licență, însă un procent semnificativ mai mic decât cel din valul actual, 76%, în timp ce 15% au participat în perioada masteratului. Și aceste diferențe pot fi explicate prin restricțiile impuse de pandemie, deoarece

studenții de la master nu au putut merge din cauza restricțiilor pentru combaterea pandemiei COVID19.

Durata studiilor temporare urmate în străinătate de către studenții respondenți din România este în medie de 6 luni. Aceasta este aproape de media de cinci luni de la nivelul celorlalte țări participante la studiu.

În ce-i privește pe studenții cu intenția de a pleca la un program de studiu în străinătate, cei mai mulți aveau, la momentul colectării, vârsta sub 22 de ani. Analiza din perspectiva genului relevă că numărul persoanelor de gen feminin care intenționează să studieze în străinătate este mai ridicat decât al celor de gen masculin – 56% sunt de gen feminin, 44% de gen masculin.

Tabelul B8.2. Intenția de participare la programe temporare de studiu în străinătate, în funcție de câteva variabile socio-demografice (%)

		În prezent pregătesc o plecare temporară pentru studiu în străinătate*	Nu am făcut niciun aranjament, dar intenționez să plec temporar în străinătate pentru studii**	Nu, și nu intenționez să studiez în străinătate***
Total		4	25	71
Categoria de vârstă	< 22 ani	49	60	38
	22-24 ani	35	23	28
	25-29 ani	8	8	10
	> 30 ani	8	10	24
Gen	Femei	56	57	55
	Bărbați	44	43	45
Situație financiară	Cu dificultăți financiare	23	24	24
	Fără dificultăți financiare	47	45	46
Stoc educațional	Cu educație terțiară	63	51	36
	Fără educație terțiară	37	49	64

Sursă date: ES VII-RO. N reprezintă numărul de respondenți din care sunt calculate procentele. Date ponderate

* N=527.

** N=3071

*** N=9215

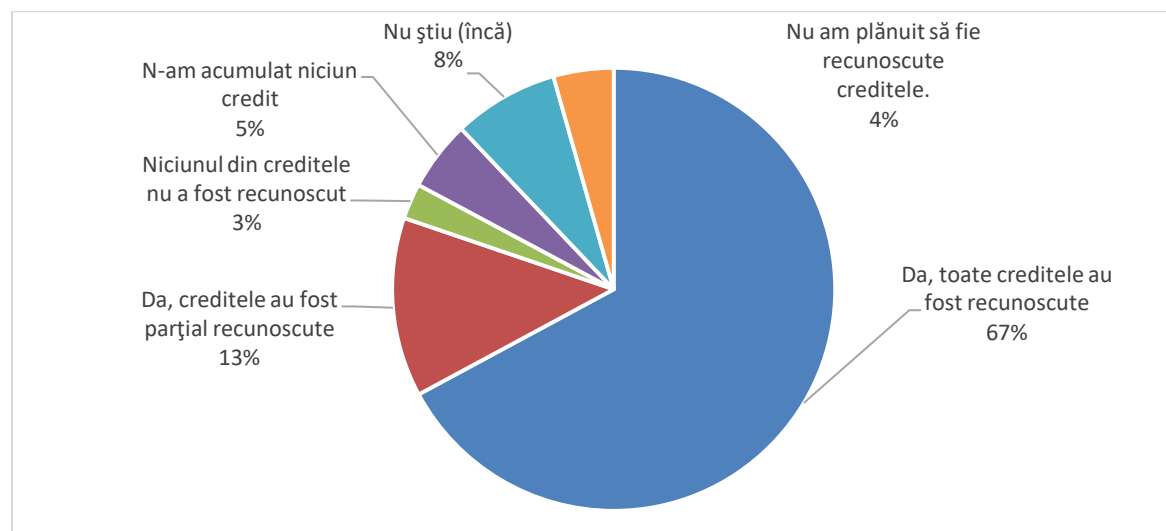
.

Nu în ultimul rând, cercetarea ne arată că studenții cu dificultăți financiare este mai puțin probabil să fi participat sau să planifice o plecare pentru programe temporare de studiu în străinătate, decât cei care nu au dificultăți financiare. Un aspect interesant este legat de stocul educațional, peste jumătate dintre studenții care se pregătesc sau intenționează să plece să studieze temporar în străinătate au cel puțin un părinte cu educație terțiară. Comparativ, 64% dintre studenții care nu intenționează să studieze în străinătate nu au stoc educațional de educație terțiară în familie.

Din perspectiva domeniului de studiu, dintre studenții care au avut o experiență de mobilitate, cei mai mulți studiază în domeniile *Inginerie, producție și construcții* (21%) și *Afaceri, administrație și drept* (20%). Aceștia sunt urmați de studenții la *Sănătate și asistență socială* 20%, și de studenții la *Arte și științe umaniste*, 10%, și de studenții care studiază în domeniul *Științe sociale, jurnalism și informații*, tot 10%. Iar cei mai puțini sunt din domeniul *Educației* – sub 2%.

În ceea ce privește creditele obținute, 67% dintre studenții respondenți care au participat la cel puțin o mobilitate temporară susțin că acestea au fost recunoscute în totalitate, iar pentru 13% au fost recunoscut parțial, dar trebuie menționat că o parte dintre ei, fie nu au obținut credite (5%), fie nu și-au dorit recunoașterea acestora (4%). Un aspect interesant este faptul că ponderea studenților cărora le-au fost recunoscute creditele a crescut față de valul anterior, când era 55%. În plus, procentele sunt apropiate de media EUROSTUDENT, în care 68% dintre studenți au menționat că le-au fost recunoscute creditele.

Graficul B8.2. Recunoașterea creditelor (ECTS) obținute în programe temporare de studiu în străinătate (%)



Sursă date: ES VII-RO.

Notă: Procente calculate din totalul celor care au participat la un program de studiu în străinătate (N=365).

Surse de finanțare/sprijin pentru programele de mobilitate internațională

Programele de mobilitate Erasmus reprezintă principala soluție folosită de studenți pentru a studia în străinătate (79%). Foarte puțini dintre respondenți au declarat că au accesat alte programe finanțate de Uniunea Europeană (5%), sau alte programe naționale sau internaționale (7%), iar o parte (9%) s-au organizat independent. Procente similare au fost înregistrate și în valul VI, anterior. De asemenea, și la nivelul mediei EUROSTUDENT, programele de mobilitate finanțate de UE au fost cele mai populare. Mai mult, în Tabelul B8.3 se poate vedea că sprijinul din partea părinților și granturile UE reprezintă cele mai importate surse de venit pentru cei mai mulți dintre studenți, pentru 64%, respectiv 63% dintre cei care au studiat în străinătate. Următoarele surse folosite sunt: venitul propriu dintr-un loc de muncă anterior sau propriile economii (28%), burse oferite de țara gazdă (15%) sau veniturile dintr-un serviciu plătit, avut în timpul studiilor în străinătate (12%). La nivelul celorlalte țări participante, procentele similare sunt cele legate de sprijinul din partea părinților, 64% dintre studenți în medie au primit din partea acestora sprijin. Următoarele surse de care beneficiază cei mai mulți studenți europeni sunt veniturile proprii (59% un procent mult peste cel al studenților din România), și sprijinul din partea granturilor UE (55% un procent mai mic decât în cazul României). Alte diferențe sunt legate de împrumuturile din partea statului de origine. Astfel, în România ponderea studenților care folosesc aceste surse este foarte redus, 6%, pe când media EUROSTUDENT este de 36% dintre studenți.

Trebuie menționat că 37% dintre studenții respondenți care au participat la cel puțin o mobilitate temporară susțin că și-au finanțat mobilitatea internațională de studiu din două sau trei surse de venit, în timp ce un procent apropiat, 36%, s-au bazat pe o singură sursă. Pe de altă parte, 28% au avut mai mult de trei surse de venit pentru finanțarea mobilității. La nivelul țărilor participante, ponderea studenților care și-au finanțat mobilitatea internațională dintr-o singură sursă este mai scăzută decât în cazul studenților din România (18%), în timp ce procentul celor care folosesc mai mult de trei surse este mult mai mare (51%).

Tabelul B8.3. Distribuția surselor de venit ale studenților în perioada mobilității internaționale (%)

Contribuția părinților, familiei sau partenerului.	64
Venit propriu dintr-un serviciu anterior sau propriile economii.	28
Venit dintr-un serviciu plătit, pe care l-am avut în timpul studiilor mele în străinătate.	12
Burse/ împrumuturi pentru studiu, oferite de către țara gazdă.	15
Grant-uri/ împrumuturi pentru studiu, oferite de România.	6
Grant-uri/ împrumuturi speciale oferite de România, pentru studii în străinătate.	2
Granturi europene de studii (ex. Erasmus, Tempus etc.).	64
Alte surse	10

Sursă date: ES VII-RO

Destinațiile mobilităților de studii

Principalele regiuni de destinație pentru mobilități

Destinațiile mobilităților de studiu se regăsesc în proporție de 68% în *Spațiul European al Învățământului Superior* (SEIS/EHEA). Principalele regiuni alese de studenții care au participat la studii în străinătate au fost Europa de Sud (Cipru, Grecia, Italia, Spania, Portugalia, Malta, Andorra, Monaco, Vatican, San Marino), aleasă de 32% dintre studenții din România, și Europa Centrală și de Est (Slovenia, Croația, Bulgaria, Cehia, Ungaria, Polonia, Slovacia), preferată de 27% dintre studenți, în timp ce 23% au ales Europa de Vest (Austria, Belgia, Franța, Germania, Liechtenstein, Luxemburg, Olanda, Elveția).

Principalele țări de destinație pentru mobilități

În topul primelor cinci țări preferate de studenți se află Italia (11%), Spania (10%), Franța (8%), Germania (8%) și Turcia (8%).

Limba vorbită în țara de destinație a mobilității

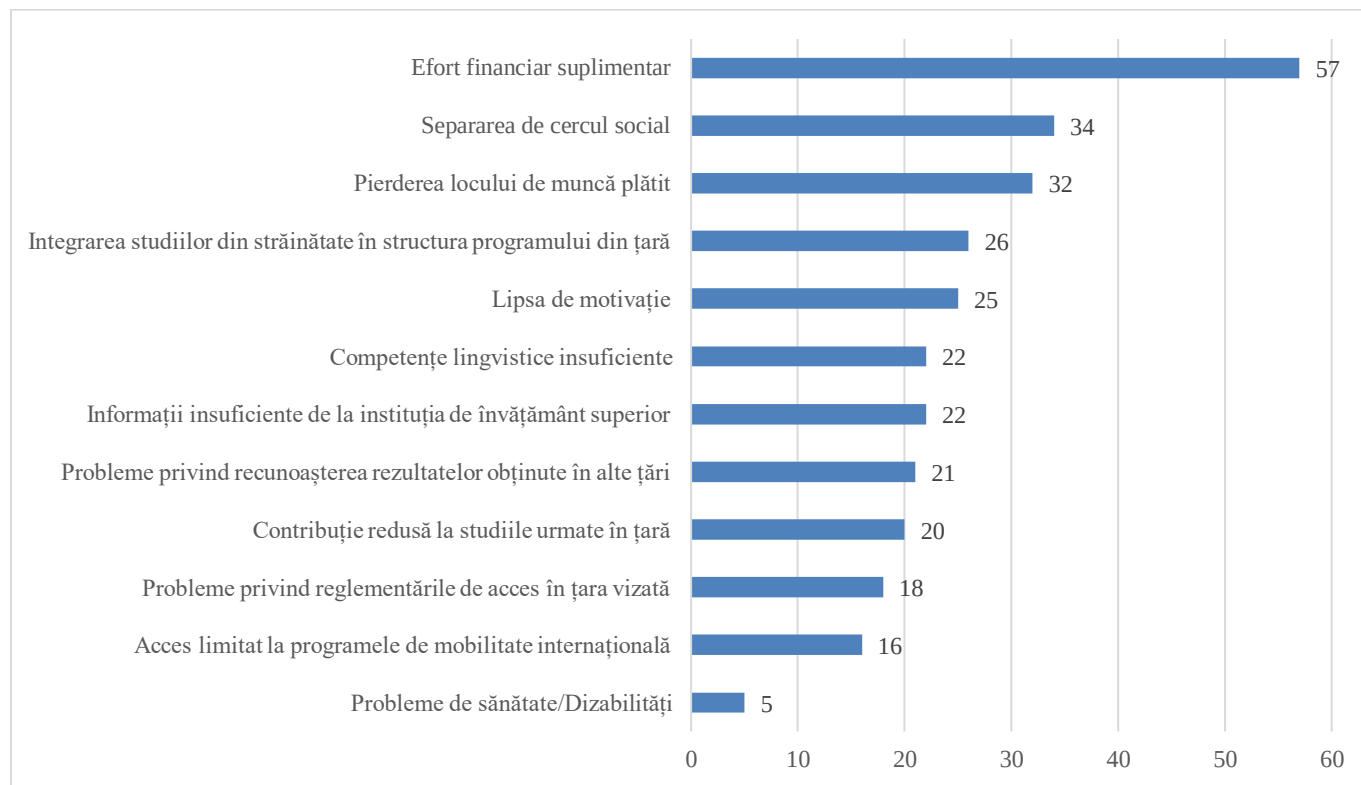
Din totalul de studenți ce au participat într-o experiență de mobilitate, 3% au mers în țări în care se vorbește limba engleză, iar alți 1% în țări în care limba oficială este rusa. Restul de 96% au mers în țări cu alte limbi oficiale decât cele menționate anterior.

Impedimente pentru mobilitățile de studiu, în opinia studenților

Analiza obstacolelor în calea mobilității este realizată în funcție de intențiile asumate de studenți și de gradul de punere în practică a acestor intenții.

După cum se poate vedea din graficul de mai jos, cei mai mulți dintre **studenții care nu și-au propus să urmeze un stagiu de mobilitate în străinătate** (57%) au apreciat efortul financiar ca un mare impediment. Un alt obstacol semnificativ, prezent într-o proporție mai mică (34%) este separarea de cercul social, prieteni, familie. Iar într-o proporție apropiată (32%), studenții consideră că pierderea locului de muncă reprezintă un impediment pentru plecarea în mobilitate. Astfel, aceștia identifică în primul rând motive sociale, externe organizării mobilităților de către universități, ca obstacole importante pentru plecarea în mobilitate. Dificultăți de integrare a studiilor urmate în străinătate în structura programului de studiu din țară au fost menționate de 25% dintre studenți, iar lipsa informațiilor de 22% dintre aceștia. Așadar, problemele legate de organizarea mobilităților reprezintă a doua categorie importantă de obstacole pentru studenți.

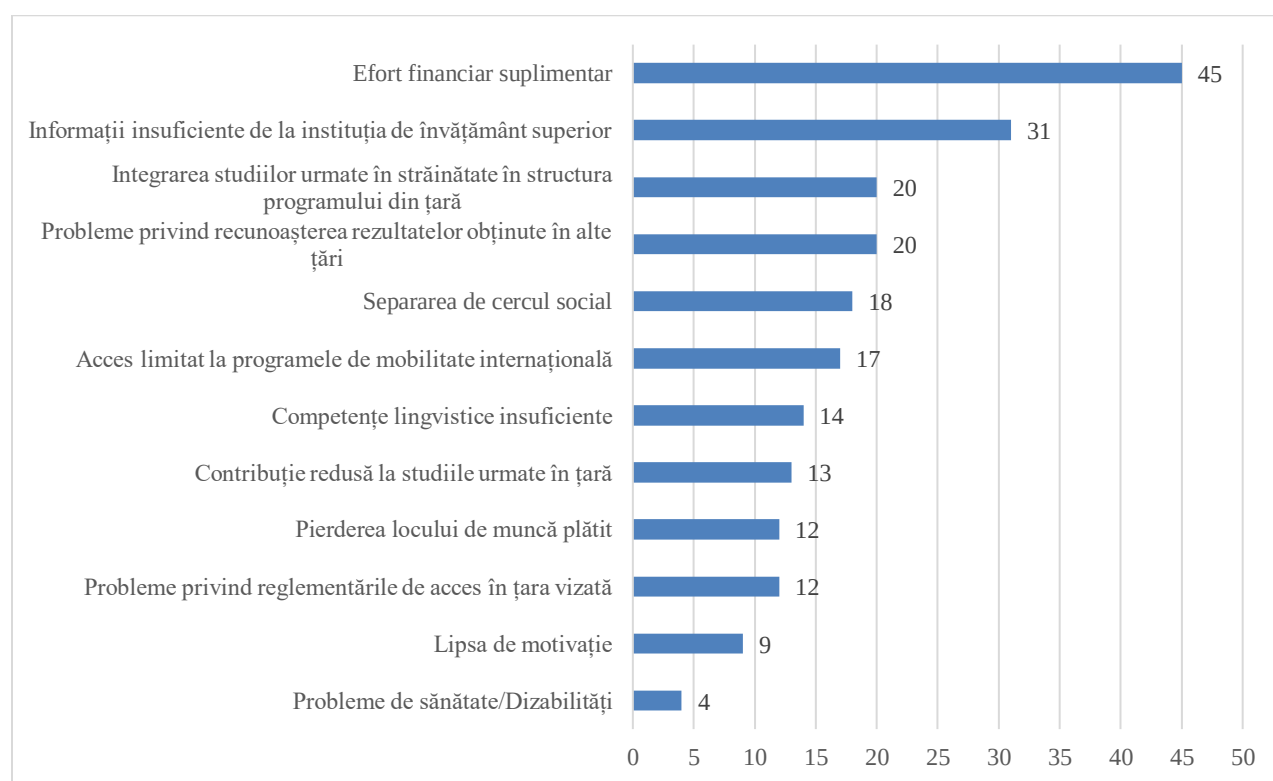
Graficul B8.3. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care nu intenționează să se înscrie (%)



Sursă date: ES VII-RO

Perspectiva asupra impedimentelor pentru participarea la studii în străinătate se modifică în cazul **studenților care doresc să se înscrie pentru programe de mobilități și au planuri concrete în acest sens**. Cu toate că principalul obstacol rămâne efortul financiar suplimentar asociat mobilității și pentru 45% dintre aceștia, aproximativ o treime dintre studenți se simt provocați de informațiile insuficiente primite din partea universității, iar 20% de dificultățile de integrare a studiilor urmate în străinătate în structura programului de studiu din țară. În timp ce separarea de cercul social și pierderea unui loc de muncă plătit reprezintă obstacol numai în rândul a 18%, respectiv 12% dintre acești studenți.

Graficul B8.4. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care doresc să se înscrie și au planuri concrete în acest sens (%)

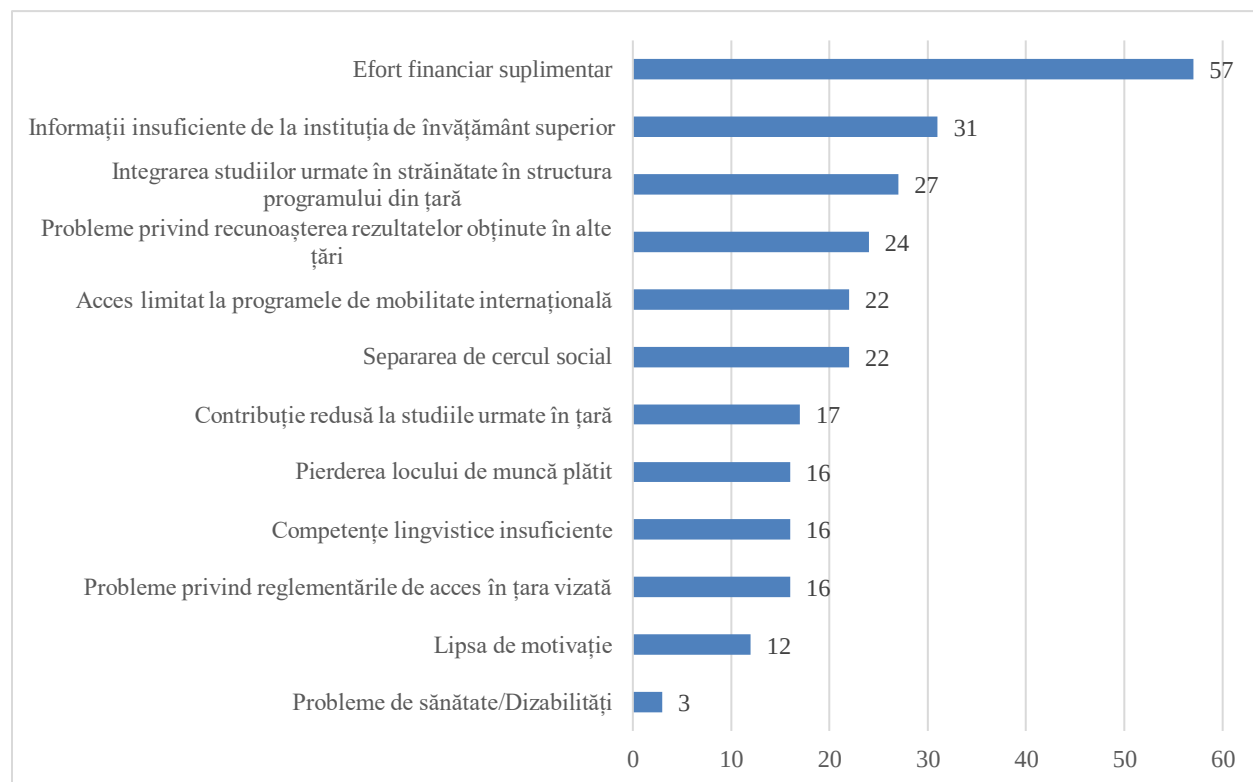


Sursă date: ES VII-RO

Obstacolele resimțite de **studenții care doresc să se înscrie la studii temporare în străinătate, dar nu au planuri concrete în acest sens**, se suprapun într-o anumită măsură cu cele resimțite de cei care au planuri concrete. Efortul financiar cerut de mobilitate rămâne principalul impediment, însă, a fost ales într-un procent mult mai mare, de 57% dintre studenții care doresc să se înscrie, dar nu au planuri concrete în acest sens. Informațiile insuficiente din partea universității (31%)

și dificultatea de integrare a studiilor urmate în străinătate în structura programului de studiu din țară (27%), de asemenea, rămân printre cele mai importante obstacole.

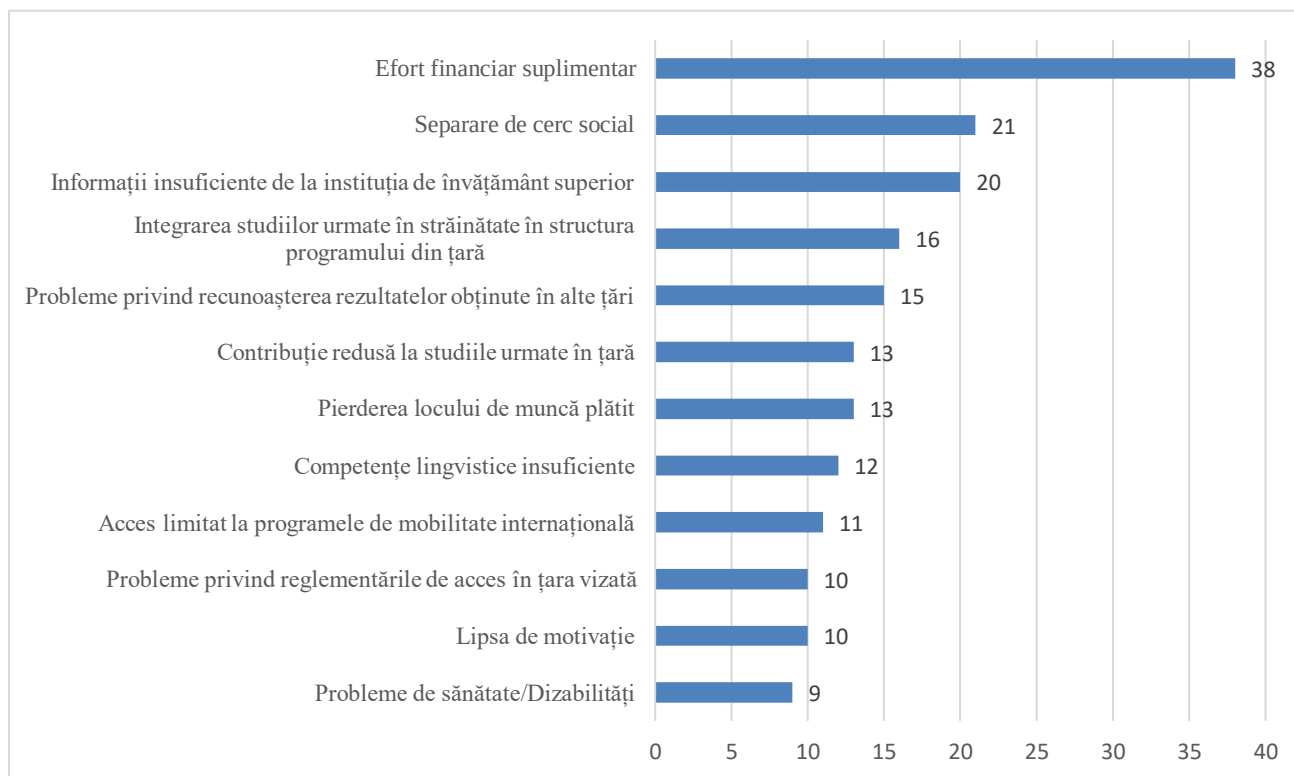
Graficul B8.5. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care doresc să se înscrie, dar nu au planuri concrete în acest sens (%)



Sursă date: ES VII-RO

Efortul financiar suplimentar e resimțit ca impediment chiar și pentru 38% dintre **studenții care au urmat programe temporare de studiu în străinătate**. Separarea de cercul social este al doilea cel mai important obstacol pentru cei care au participat la studii în străinătate. Mai puțini studenți, dar într-o proporție ridicată comparativ cu aprecierea altor posibile obstacole (20%), susțin că lipsa de informații de la instituția de învățământ superior reprezintă al treilea obstacol ca pondere. Spre deosebire de toate celelalte categorii de studenți, cei care au avut experiență internațională de studiu, susțin în mai mică măsură că au întâmpinat dificultăți de integrare a studiilor urmate în străinătate în structura programului de studiu din țara de trimitere (16%).

Graficul B8.6. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care au urmat programe temporare de studiu în străinătate (%)



Sursă date: ES VII-RO

C. Anexe

C1. Abrevierile țărilor participante la EUROSTUDENT

AT - Austria

CH – Elveția

CZ – Republica Cehă

DK - Danemarca

EE - Estonia

FI - Finlanda

FR – Franța

GE - Georgia

HR – Croația

HU - Ungaria

IE - Irlanda

IS - Islanda

IT - Italia

LT - Lituania

LU - Luxemburg

MT - Malta

NL - Olanda

NO - Norvegia

PL- Polonia

PT - Portugalia

RO - România

SE - Suedia

SI - Slovenia

TR - Turcia

Notă: Germania (DE) și Albania (AL), deși au participat la studiu, nu au fost incluse pe platforma de date EUROSTUDENT VII, la momentul elaborării acestui raport, având baze de date nearmonizate cu cele internaționale.

C2. Acronime și prescurtări

ES V/VI/VII (sau ES 5/6/7) – date generale agregate pentru țările participante la studiul EUROSTUDENT V/VI/VII (5/6/7). Pentru a vedea țările participante la fiecare rundă, vezi platforma online EUROSTUDENT, aici: <https://www.eurostudent.eu> . Pentru anumiți indicatori e posibil ca anumite țări să fie excluse din analize, din cauza lipsei datelor. La anumite tabele și grafice este posibil ca eticheta ”ES 5/6/7” să se refere exclusiv la date naționale, însă acest lucru reiese din titlu/sursa datelor/modul de prezentare.

ES V/VI/VII-RO – date naționale pentru România, din cercetarea EUROSTUDENT V, VI sau VII.

ISCED - International Standard Classification of Education (Clasificarea Internațională Standard a Educației)

Nivelurile ISCED³⁵:

- ISCED 0 – Educația timpurie
- ISCED 1 – Învățământ primar
- ISCED 2 – Învățământ gimnazial
- ISCED 3 – Învățământ liceal
- ISCED 4 – Învățământ postliceal
- ISCED 5 – Învățământ superior de scurtă durată
- ISCED 6 – Licență sau nivel echivalent
- ISCED 7 – Master sau nivel echivalent
- ISCED 8 – Doctorat sau nivel echivalent

CNPEE-UCE- Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație – Unitatea de Cercetare în Educație.

UEFISCDI- Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării.

³⁵ Sursa: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_\(ISCED\)#Implementation_of_ISCED_2011_28levels_of_education.29](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Implementation_of_ISCED_2011_28levels_of_education.29)

C3. Note metodologice indicatori

Cap. B1 Caracteristici socio-demografice ale studenților

Definirea categoriilor de migrație:

■ **studenți fără experiență de migrație**, educați în țară (**nativ**): studenți care s-au născut în țara unde are loc sondajul, la fel ca și părinții lor, și care au participat/încheiat studiile în sistemul școlar al școlii unde are loc sondajul.

■ **prima generație de imigranți**, educați în țară: studenți născuți în străinătate, care au participat/încheiat studiile în sistemul școlar al școlii unde are loc sondajul.

■ **a doua generație de imigranți**, educați în țară, experiență parțială de migrație: studenți cu cel puțin un părinte născut în străinătate, care s-au născut în țara unde are loc sondajul și care au participat/încheiat studiile în țara unde are loc sondajul.

■ **a doua generație de imigranți**, educați în țară, experiență integrală de migrație: studenți cu ambii părinți născuți în străinătate, care s-au născut în țara unde are loc sondajul și care au participat/încheiat studiile în țara unde are loc sondajul.

■ **alți studenți**, educați în țară: studenți născuți în străinătate, cu părinți născuți în țara unde are loc sondajul, care au participat/încheiat studiile în țara unde are loc sondajul.” (Sursa: Hauschildt et al, 2021:28; Baza de date EUROSTUDENT)

Cap. B3 Situația studiilor și relația cu mediul academic

Intensitate studiu: se referă la timpul alocat studiului (cursuri și studiu individual) pe parcursul unei săptămâni. Cei cu intensitate scăzută alocă 0-20 ore, cei cu intensitate medie alocă peste 20 de ore, dar nu mai mult de 40, iar cei cu intensitate ridicată peste 40 ore pe săptămână. Este un indice compozit, creat cu ajutorul sintaxei EUROSTUDENT, pe baza datelor raportate de studenți (Hauschildt et al, 2021:19).

Tipuri de dificultăți întâmpinate de studenți:

Pe baza întrebării *Întâmpinați dificultăți în timpul studiilor în ceea ce privește următoarele aspecte? (Răspuns multiplu)*, au fost create următoarele categorii (cel puțin o mențiune din fiecare item):

- doar dificultăți legate de studiu: *din cauza standardelor ridicate de performanță, din cauza problemelor organizaționale (ex întârzieri în transferul notelor/creditelor/rezultatelor, probleme legate de spațiul de organizare a cursurilor, probleme legate de programarea examenelor, etc.), din cauza altor motive aspecte ce țin de studiu;*
- doar dificultăți personale: *din cauza cerințelor de la locul de muncă, din cauza problemelor financiare, din cauza sarcinii sau a creșterii copilului, din cauza problemelor de sănătate, dizabilităților, accidentelor, din cauza lipsei de motivare, din cauza altor motive personale (ex probleme în familie);*
- dificultăți personale și legate de studiu: ambele de mai sus
- nicio dificultate: nu menționează nicio dificultate.

Cap.B4 Contextul familial al studenților

Statutul educațional părinților:

Stoc scăzut: ISCED 0-2

Stoc mediu: ISCED 3-4

Stoc superior: ISCED 5

Stoc universitar: ISCED 6-8

Notă: pentru definirea nivelurilor ISCED, vezi mai sus, Anexa C2 (Acronime și prescurtări).

Cap. B5 Condiții de locuire

Semnificația indicatorilor utilizați:

ES VII TOTAL = media răspunsurilor studenților din toate țările care au aplicat sondajul (24 de țări, vezi lista țărilor)

ES VII – APLICARE PRE-PANDEMIE = media răspunsurilor studenților din țările care au aplicat sondajul înaintea debutului pandemiei (21 țări).

ES VII APLICARE PANDEMIE = media răspunsurilor studenților din țările care au aplicat sondajul după debutul pandemiei (4 țări)

ES VII RO APLICARE PANDEMIE = răspunsurile studenților români care au participat la acest studiu ES. În România sondajul a fost aplicat după debutul pandemiei; Precizăm acest lucru, deoarece pandemia a influențat modul în care au locuit studenții.

ES VII RO IPOTETIC FĂRĂ PANDEMIE = răspunsurile la întrebarea „Cu cine ați fi locuit în timpul semestrului, de luni până vineri, dacă nu ar fi fost luate măsurile de prevenție pentru Covid19?”

ES VI RO – ÎNAINTEA PANDEMIEI = răspunsurile studenților români care au participat la EUROSTUDENT VI, desfășurat înaintea pandemiei.

Cap. B6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare

Informațiile despre indicatori sunt preluate și traduse din: Baza de date EUROSTUDENT; Hauschildt, Vogtle, Gwosc, 2018; Gwosc, 2019; Hauschildt et. al, 2021.

Conversia la EURO:

- Factorii de conversie monetară pentru ES VII se bazează ratele de schimb folosite în calculul parității puterii de cumpărare (PPC) pentru 2019, așa cum sunt raportate de Eurostat (2021) (Hauschildt et al 2021), iar pentru ES VI, datele similare aferente anului 2016 (Hauschildt et al 2018).

Veniturile totale lunare includ:

- contribuția din partea familiei/partenerului (în numerar și în natură), sprijinul monetar din partea sistemului public național de sprijin pentru studenți (subvenții, împrumuturi și burse), veniturile proprii, mijloacele provenite din alte surse publice și private (de exemplu, alocații pentru copii, venituri din capital) și sprijinul din alte surse decât cele naționale, și anume elemente de sprijin public sau privat din străinătate sau de la entități internaționale (de exemplu, UE). (Hauschildt et al 2021, 173-174).

Categorii – surse de venit:

- **Contribuția din partea familiei** sunt transferuri în numerar (obligatorii din punct de vedere legal sau voluntare) pe care studenții le primesc de la părinți, partener sau alte rude. Transferurile cuprind venituri disponibile, cum ar fi transferurile în numerar și în bani pe care elevii le pot folosi pentru cheltuielile lor lunare. Sumele

pentru transferurile în natură au fost, de asemenea, a adăugate la contribuțiile familiei/partenerului în figurile și tabelele din acest capitol (Hauschildt et al 2021, 172).

- **Venituri obținute pe cont propriu** includ veniturile studenților provenite din activități remunerate, fie că este vorba de un loc de muncă dependent sau de o activitate independentă. Veniturile provenite atât din activități curente, cât și din angajarea anterioară (de exemplu, economiile) sunt luate în considerare. În ceea ce privește veniturile provenite din locuri de muncă anterioare, se ia în considerare doar suma medie pe care studenții o folosesc pentru a-și acoperi cheltuielile de costurile de zi cu zi și de studiu pe lună în timpul perioadei curente de curs (Hauschildt et al 2021,173).
- **Suport public național** cuprinde plățile pe care le primesc de la stat studenții, de obicei datorită statutului lor de student. Acest tip de sprijin include, pe de o parte, sprijin nerambursabil (de exemplu, subvenții și burse) și sprijin rambursabil (de exemplu, împrumuturi), care poate face obiectul unor dobândă, pe de altă parte. Se ia în considerare sprijinul de la toate nivelurile statului (adică de la nivel național, provincial și municipal), precum și de la instituțiile de învățământ superior. Cu toate acestea, deoarece datele EUROSTUDENT se bazează pe declarațiile studenților, unele elemente de sprijin public nu pot fi acoperite. Acest lucru este valabil, de exemplu, pentru scutirile fiscale pentru studenți și părinții acestora sau atunci când statul își asumă costurile în beneficiul studenților (de exemplu, suportul financiar oferit către instituțiile de învățământ superior pentru a acoperi taxele de școlarizare ale studenților) (Hauschildt et al 2021, 173).
- **Alte surse:** este o categorie reziduală care acoperă diverse elemente de venit, fie din surse private, fie din surse publice, care nu sunt atribuite uneia dintre celelalte categorii menționate mai sus. Veniturile din alte surse private ar putea fi burse și împrumuturi de la companii private. Acestea se referă, de exemplu, la plățile de pensii, alocații, cu alte cuvinte, elemente de sprijin public care nu sunt exclusiv acordate studenților din învățământul superior. În cele din urmă, „alte surse” pot include sprijinul acordat de din afara țării de studiu, entități internaționale, cum ar fi UE, de exemplu. (Hauschildt et al 2021, 173).

- **transferurile în natură:** orice costuri care sunt plătite de alte persoane (părinți/partener/angajator sau alții) și nu de către studenții înșiși. Plățile merg direct la creditorii studenților, adică banii respectivi sunt intangibili pentru studenți. Un exemplu de transferuri în natură este chiria pe care o plătesc părinții direct către proprietar/cămin. Transferurile în natură pot fi, de asemenea, furnizate sub formă de bunuri și servicii gratuite de către familie și partener (de exemplu, mese gratuite, haine etc.). Conceptul de transferuri în natură este utilizat pentru a surprinde întreaga amploare a sprijinului material pentru studenți (Hauschildt et al 2021, 172).

Dependența financiară:

- Un student este considerat dependent de o sursă de venit dacă una dintre acestea dintre cele trei surse „sprijin din partea familiei/partenerului” (inclusiv transferuri în natură), „venitul obținut pe cont propriu” sau „suportul financiar public pentru studenți” asigură mai mult de 50 % din totalul veniturilor studentului (venitul total, inclusiv transferurile în natură). Studenții cu un buget mixt (adică nicio sursă nu asigură mai mult de 50 % din venitul total) nu sunt repartizați într-o grupă. (Hauschildt et al 2021, 18).

Coeficientul GINI:

- ia în considerare întreaga distribuție a veniturilor populației studențești, oferind informații despre modul în care sunt distribuite veniturile (in)egale în cadrul populației studențești. Coeficientul Gini poate lua valori cuprinse între **0 și 1**. Dacă nu ar exista deloc o concentrare a veniturilor (adică fiecare student ar avea aceeași cantitate de venituri), valoarea ar fi 0. În cazul unei concentrări maxime (adică un singur student care primește toate veniturile și toți ceilalți nu primesc niciun venit), coeficientul Gini ar fi egal cu 1. Aceasta înseamnă că, cu cât concentrarea veniturilor este mai mare, cu atât valoarea coeficientului Gini este mai mare.
- Pentru trei din statele participante la studiu nu a fost calculat coeficientul Gini din cauza lipsei datelor necesare. (Gwosć, 2019).

Cheltuielile totale lunare:

- reprezintă suma costurilor lunare de trai și a costurilor legate de studii. În plus, costurile totale conțin orice cheltuieli ale părinților/partenerului/alte persoane ale studenților care sunt fie plătite direct către aceștia sau iau forma unor bunuri și servicii gratuite pentru

studenților (transferuri în natură). Se pune accent pe costurile curente obișnuite ale studenților, care apar de obicei pe lună, costurile totale nu includ nicio cheltuială extraordinară(Hauschildt et al 2021, 200).

Cheltuieli - costuri de zi cu zi/cu viața:

- se disting nouă subcategorii. Acestea includ costurile pentru a) cazare (chirie sau ipotecă și utilități), b) hrană, c) transport, d) comunicare (telefon, internet etc.), e) sănătate (de exemplu, medicamente, asigurare medicală), f) îngrijirea copiilor, g) plata datoriilor (cu excepția creditului ipotecar), h) activități sociale și de agrement și i) alte costuri de trai obișnuite, cum ar fi îmbrăcăminte, articole de toaletă, tutun, animale de companie, asigurări (cu excepția asigurarea medicală), sau pensia alimentară. Au fost excluse costurile extraordinare, cum ar fi cele pentru o mașină de spălat sau pentru călătorii de vacanță (Hauschildt et al 2021, 200).

C4. Bibliografie

- Berkowitz, Ruth, Hadass Moore, Ron Avi Astor și Rami Benbenishty. 2017. „A research synthesis of the associations between socioeconomic background, inequality, school climate, and academic achievement.” *Review of Educational Research* 87(2), 425–469;
- Christensen, MacKenzie. 2019. „Feminization of Poverty: Causes and Implications.”, în Leal Filho Walter, Aanabela Azul, Luciana Brandli, Pinar Ozuyar și Tony Wall (editori). *Gender Equality. Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. Springer, https://doi.org/10.1007/978-3-319-70060-1_6-1 (accesată în data de 11.04.2022);
- Coleman, James, Ernest Campbell, Carol Hobson, James McPartland, Alexander Mood, Frederic Weinfeld și Robert York. 1966. *Equality of Educational Opportunity*. US Government Printing Office;
- Comisia Europeană. 2010. *Communication from the Commission - EUROPE 2020 - A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Disponibilă la adresa: <http://aei.pitt.edu/42633/> (accesată în data de 11.04.2022);
- Comisia Europeană. 2017. *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o nouă agendă a UE pentru învățământul superior*. Disponibilă la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52017DC0247> (accesată în data de 11.04.2022);
- Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS). 2019. *Raport public 2017-2018 - Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun*. Disponibil la adresa <http://www.cnfis.ro/rapoarte-cnfis/> (accesată în data de 11.04.2022);
- Czarnecki, Krzysztof. 2018. „Less inequality through universal access? Socioeconomic background of tertiary entrants in Australia after the expansion of university participation.” *Higher Education* 76: 501–518;
- Eurostat. 2022. *Population by educational attainment level, sex, age and labour status (%)* [Fișier cu date: EDAT_LFS_9904]. Disponibil la adresa:

- https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFS_9904_custom_2135279/default/table?lang=en (accesată în data de 11.04.2022);
- Gwosć, C., 2019, Income inequality among students in European Higher Education, *EUROSTUDENT Intelligence Brief*, 1/2019. Disponibil online, aici: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_INTELLIGENCE_BRIEF_12019.pdf (accesat în data de 2.03.2022);
- Hauschildt K., Gwosć C., Schirmer H., Wartenbergh-Cras F., 2021, *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021*, DZHW. Disponibil online, aici: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VII_Synopsis_of_Indicators.pdf (accesat în data de 2.03.2022);
- Hauschildt, K.; Vogtle, E. M.; Gwosć, C., 2018, *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2016–2018*. Disponibil online, aici: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VI_Synopsis_of_Indicators.pdf (accesat în data de 2.03.2022);
- Helland, Håvard și Øyvind N. Wiborg. 2019. “How do parents' educational fields affect the choice of educational field?” *The British journal of sociology* 70(2): 481-501 ;
- Kelly, Elish, Philip O’Connell și Emer Smyth. 2010 „The Economic Returns to Field of Study and Competencies among Higher Education Graduates in Ireland.” *Economics of Education Review* 29(4): 650–7;
- Ministerul Educației, *Ordin Nr. 3102/2022 din 8 februarie 2022 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master și de doctorat, Monitorul Oficial al României*;
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). 2019., „How does socio-economic status influence entry into tertiary education?” *Education Indicators in Focus*, 69. Paris: OECD Publishing;
- Reimer, David și Reinhard Pollak. 2010. „Educational Expansion and Its Consequences for Vertical and Horizontal Inequalities in Access to Higher Education in West Germany.” *European Sociological Review* 26(4): 415–30;

Reimer, David, Clemens Noelke și Aleksander Kucel. 2008 „Labor Market Effects of Field of Study in Comparative Perspective: An Analysis of 22 European Countries.” *International Journal of Comparative Sociology* 49(4/5): 233–56;

The European Ministers in charge of Higher Education. 2001. *Towards the European Higher Education Area [Prague Ministerial Communiqué]*. Disponibil la adresa: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2001_Prague/44/2/2001_Prague_Communique_English_553442.pdf (accesată în data de 11.04.2022).;

The European Ministers in charge of Higher Education. 2020. *Rome Ministerial Communiqué*. Disponibil la adresa: <http://ehea.info/Upload/RomeMinisterialCommunique.pdf> (accesată în data de 11.04.2022);

Triventi, Moris. 2013. „Stratification in Higher Education and Its Relationship with Social Inequality: A Comparative Study of 11 European Countries.” *European Sociological Review* 29 (3):489–502;

Baza de date EUROSTUDENT: <https://database.EUROSTUDENT.eu/drm/> (accesată în data de 18.01.2022).

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE – 2022

ISBN 978-606-8966-12-0